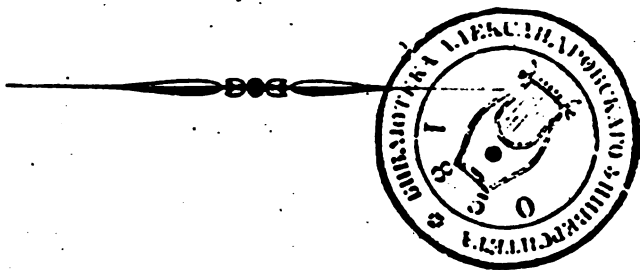

УЖИНОК

РІДНОГО ПОЛІ

ВИСТАЧИНІ ПРАЦЕЇ

М. Г.....

МОСКВА.

У ДРУКАРНІ Каткова і Т-ва.

1857.

ridnoho pola / vystachyni [sic] pratsciu M. H. — Moskva :
arni Katkoua, 1857.

P.

yrillic characters.

rofiche. Ann Arbor, Mich., University Microfilms International,
8 sheets. 10.5 x 14.8 cm. (Russian History and Culture RH08315)

oga, Ukrainian. 2. Ukrainian poetry. I. Hatsuk, Mykola, comp.

ПЕТРО ДОРОШЕНКО

Преславного віска Запорозького і всього нідів Козапорського

ГЕТ'МАН

Digitized by Google

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный
Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Москва, 8 Октября 1857
года.

Ценсоръ Н. Фомъ-Крусс.

У П И С

вистачилим тута працадм.

Присвітка	5	луду Козакорус-	
Озирк на вiстi моуи		кого i ого Украiн.	11

С л о в н и:

	скл.		скл.
Слава козацка	51	Дам-духу	71
Маторний козак	52	Колиб	73
***	54	***	74
Брехна	56	***	—
Кумаса	58	***	75
Украiнка	60	Вичуанка	76
Козачка Украiнка	63	Хтож винин?	77
Прикладки	64	***	79
Сон	65	Чух-чух	80
***	66	Терлиця	81
***	—	Цитiл ,	83
***	67	Бандура	85
Телiтко	69	О Семени	87
Телiтко	—	Гопци-хлопци	90
Пiунику	70	***	92

	скл.		скл.
Кіт та сало.	93	* * *	147
Привітка.	96	Сон'це 'низин'ко. . .	148
Горилка.	98	Зірон'ка.	149
Прохані.	100	Бажані.	150
Чумак.	102	Спозаранок.	152
Пригода.	104	Українка.	155
Лобис'.	105	Мандріука.	157
Думаў-думаў.	106	Зірон'ка.	159
Курпки.	108	Маруся.	161
Чернушичка.	111	Спара 'козац'ка. . .	163
Гриц'.	113	Ўд'оган'.	165
Школ'ар.	116	Спитка.	166
Скрута 'попаді.	120	Ошичка.	167
Л'ях во'ак.	124	А'к до тебе 'ходжати. .	169
Севрин.	126	Туман.	171
Жва'ра.	128	Зрада.	172
Шкода.	130	Сум'ота.	174
Сніпочок.	132	Жал'а.	176
О час.	134	Зрада.	178
Шкода.	136	Кохані.	179
Віночок.	137	Козачка.	181
* * *	138	Заповіт.	183
Хустон'ка.	139	Розраїні.	185
* * *	—	Розраїні.	187
О дум'.	140	Розраїні.	189
Несподі'вано.	142	Тута 'по милому. . .	191
* * *	144	Така 'трапа.	192
Пташинка.	145	Н'доло'.	193
Розмо'ва.	146	* * *	195

	скл.		скл.
Ураза.....	196	Маруса.....	243
О на лихо.....	197	***.....	246
***.....	198	***.....	248
Бідній Самсн.....	199	Така дола.....	251
***.....	201	***.....	252
Такаж дола моа.....	202	Заповіт.....	253
Наміт.....	204	Думка про час ос- тат'ні козака у стгпу.....	255
О у сусіда хата-бла.....	206	***.....	256
Чумак.....	209	***.....	258
О чумачь.....	211	Тихий Дуна.....	259
***.....	213	Пирці.....	261
Туга по родині.....	214	Свицька дола.....	262
Аси.....	216	Три діучині.....	263
Біда.....	217	Туга козацька.....	265
Така дола.....	219	Козаки йут'.....	266
Журба.....	221	Гадамак.....	268
Туга козацька.....	224	Кармилук.....	270
***.....	225	Думка про Дмитра- Саміянка Коло- міца.....	272
Схаминка.....	226	Думка про Хмільниц'- кого.....	279
Літа.....	227	Сірко.....	281
Казак та дола.....	229	Думка про Сабу Ча- лого.....	284
Надола.....	231	Думка про Добожа.....	292
Смерт'.....	233		
Скрута.....	235		
Різубо свате.....	236		
Благант'.....	238		
Купал'на.....	239		
Купал'на.....	241		
Старій.....	242		

	ска.		ска.
Думка про гарну •Бон-		Гука •Запороз'цям..	314
дарівну.	296	Річ Калниша.	317
Морізенко..	300	Горі України.	319
Дорошенко.	304	Ўтручне лихо.	321
Нєдгарзд.,	308	Рада України.	323
Вража •баба.	310	Ін'ша •рада..	325
Саур могила	313		

Присловки і примовки.	327
Пословник.	353

Не маючи і тепре змоги довести це тута до бажаного skutku і, бінанні, не маючи ричи затримувати у себе, ще далі, добру працю людє, а здаєс на ласку Вашецц Панє, сподіваїчис, що Ви не поцурайтєс змогоу вистачити Свиту цє «*Ужикок рідного поля*», і видрукувати все у ному, ак воно є, не жажаїчи на все згуби, аки Вам натимуца.

Ак ца праца, у своїм писані, чимало має призначок нових, то щоб латві було Панам чицам достоту її прочитати, повинно освичити, шоб:

Ак у нашой моуи а частує витинаїца за я, о,— за ю, — у за ю, то, у приславої до мене праца викинуто я і ю, а з ними, ак нечємні: в, ы, ъ, љ, е, г.

Тилки замєц ы, узато и; ому назвіско ита і витинаїца вначє проміжнє межи ы і и; замєц ь,— узата мака зупинка ('); замєц љ,— то і без крапки і має тонку витинку; а (Е) — витинаїца, ак славанскє Є.) Затого уданя, унєрушилєс така абетка:

а, б, в, г, д, з, ж, з, і, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ч, ф, х, ц, ч, ш, щ. Зякої складаїца все слова нашой моуи; галж треба знати:

*) Чи ак Московскє (Э).

И теперь, не имѣя надежды на благопріятное исполненіе моего искренняго желанія и, вмѣстѣ съ тѣмъ, не имѣя права долѣе задерживать у себя присланныя ко мнѣ литературныя произведенія, я поручаю ихъ вашей благосклонности, милости вый государь, и увѣренъ, что вы не преминете возможности напечатать ихъ, безъ малѣйшаго измѣненія, не обращая вниманія на издержки, сопряженныя съ этимъ.

Такъ какъ письменность этихъ произведеній отличается нѣкоторыми особенностями и измѣненіями отъ обыкновенной, нынѣ употребляемой, то необходимо объяснить слѣдующее:

Смягченія звуковъ *а, о, у* — *я, іо (ѣ), ю* — какъ самостоятельныя буквы, выкинуты изъ этой азбуки, вмѣстѣ съ излишними или несоотвѣтствующими характеру языка — *ѵ, ѵи, ѵ, ѵь, ѵ, ѵ.*

Изъ которыхъ *ѵ*, замѣняется *и*, произносящимся какъ среднее между *ы* и *и*; вмѣсто *ѵ*, принять знакъ такой ('); вмѣсто *ѵь* — *ь* (безъ точки), имѣющее острое произношеніе; *Е*, произносится какъ славянское *Є*. И, такимъ образомъ, осталась азбука слѣдующая:

а, б, в, г, д, е, ж, з, і, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ѵ, ф, х, ц, ч, ш, щ изъ которой и составляются всѣ слова нашего языка.

Но при этомъ, необходимо замѣтить, что:

Коли *а, о, у*, маўт на себе крапку (·) *о́, а́, у́*, то витинаўца́ ак: *я, іо, ю*.

Коли *а, і, і, и, о, у* маўт на себе зазначку *іку* (·), витинаўца́, ак: *аі, эі, іі, иі, оі, уі*.

Колиж *о́, о́, у́* маўт на себе крапку і *іку*: *о́, о́, у́*, то витинаўца́, ак: (*яі, іоі, юі*).

Колиж (*і, і*), маўт на себе м'яку зупинку (') *і, і*, то *і* витинаўца вначє славянськє *ь*, а (*і*) пособні витинок маѣ, акого чьма по інших мовах, то-рїч: *іхати, істи, імла* і др.

Іка становица́ скріз, де тил'ки іі витинка чуйца́: *У* перше,—впорунне *У* слові. Тоді вона становица́ заўше з верху: *о́, мі, теі, сеі, іа́, да́, ма́, витиня́, іасся́, марні́, іамі́, розмоўля́, штурля́, тїи, лати*.

У другє, — начасту́ *У* проміз'ці слоў. Тоді вона витинаўца́ не ак повна *Іка* і становица́ прєк сло́ва чьрєдущого. Ця́ перєкидка *Іки* бу́да тоді, коли заднє сло́во, на скин'чи маѣ де аки з цх: *а, і, і, и, о, у, о́, і, і, о́, у́*, — та навіт' не проміж кожним словом, алж там, де склад самої рїчи того т'рибуѣ, коли сло́ва взуупивє собі дут', — то-рїч: *«Козачє бурлачє; Ходимо сьрдєнко до хати; не ходи Грицү на вчорничү; О зрадо, зрадо! Чорні брови маіш»*.

Часом *Іка* чуйца́ і *У* почаці сло́ва; тил'киж цє бу́да набыш *У* віршах: *«Джє ти була-моѣ сьрдєнко?»*

Если надъ *а, о, у* находится точка (·) — *а̣, о̣, у̣*, то онѣ произносятся какъ *я, ю, ю*.

Когда *а, э, е, и, о, у*, имѣютъ надъ собою знакъ *йку* (°), то произносятся какъ *ай, эй, ей, ий, ой, уй*.

Когда же *а̣, о̣, у̣*, имѣютъ *йку*: *а̣й, о̣й, у̣й*, то произносятся какъ *яй, юй, юй*.

Когда *э, е*, имѣютъ мягкій знакъ ('): *э', е'*, то *э* произносится какъ славянское *ль*; но (*э'*) имѣетъ особенное произношеніе, какого нельзя найти въ другихъ языкахъ; напримѣръ: *іхати, істи, імла*, и др.

Йка (°) ставится вездѣ, гдѣ только слышится въ произношеніи; — во первыхъ, — нераздѣльно отъ слова, тогда она всегда ставится на верху той буквы, которой принадлежитъ, напр: *ѣ, мѣ, мѣтѣ, свѣ, іѣ, дѣ, жѣ, витинѣ, гассѣ, марнѣ, гамѣ, размоуѣлѣ, штурѣлѣ, ти, Мати*, и др.

Во вторыхъ, — между двухъ словъ, тогда она произносится не какъ полная *йка*, ставится передъ словомъ послѣдующимъ и бываетъ въ этомъ случаѣ связью; — что преимущественно случается, когда предыдущее слово оканчивается какою либо изъ гласныхъ буквъ: *а, э, е, и, о, у, а̣, э̣, е̣, о̣, у̣*. Но при этомъ должно замѣтить, что *йка* употребляется не между всѣми словами, а только тамъ, гдѣ того требуетъ самый складъ рѣчи, напр: «*Козачѣ ѣбурлачѣ; ходи-ко сѣрдѣк'ко ѣдо хати; не ходи грѣшѣна ѣсчорницѣ; Ѡзрадо, ѣзрадо! Чорнѣ брови-ма'ш.*»

Иногда *йка* слышится и въ началѣ фразы; но это по большой части бываетъ въ стихахъ: *Ѡдѣж ти ѣбула-моѣ ѣсрдѣк'ко?*

(У) Коли має на собі зазначку (ѳ), вिति найці значе *у* и є *у* купці (разом) тил'киж є шоб ладвє булоб чути. Воно становица: *у* перше,—скріз' де, вначі, ак прикладвз річи повица 'триматис', то- річ: *ѳ* *господі*, *ѳ* *полі*, *ѳ* *скрині*; *ѳ* *другє*,—*ѳ* скупчині 'слова, коли воно складенє не з'одного і *ѳ* промїзці має (*у*): *Задїст'*, *завдїтї*, *завдоўж*, *навманн*, *навлучнє*. *ѳ* третє,—коли воно випорущнє *ѳ* слоуі: *Дївчина*, *замудати*, *їднудати*, *калинїдка* і др.

ѳ чвертє,—коли (*у*) *ѳ* почаці 'слова, та ще перд себе має (*у*) тоді перше витинаїца, ак *ѳ*, а другє ак *ѳ*: *ѳ* *Україні*, *ѳ* *їплїтах*, *ѳ* *їсах* і др.

М'ака (') зупинка становица 'скріз', де вона, по витинці 'слова чуїца: *їриц'*, *їргц'*, *шггц'*, *радон'ка* *їмлок'ка*, *м'акї* і др.

Важка зупинка (') де їнколи становица *ѳ* слоуі і заўше за гла того,—шоб тил'ки ого зїднанї визначи- ти, т. р. *т'аллж*, *п'обобч*, *з'одного* і др.

Продоўжка (-) заўше там *ѳ* слоуі становица, коли ак треба 'де *ѳ* ному спинитис', чи витинку 'де продоўжити *ѳ* акому ого 'місц; чи ще де треба по промїжках слоу, чи на скін'чи 'річи, (такж, ак і *ѳ* поўсакої 'модн): *Незупнїнє*, *Задкою*, *Занучкою*, *витинаїца*, *євштаїца* і др.

Когда *У* бываетъ со знакомъ (°) —*ѹ*, то произносится какъ (*у* и *е*) вмѣстѣ, но только, чтобы *е* было меньше слышно. Оно ставится: во первыхъ, вездѣ вмѣсто употребляемаго до сихъ поръ *ѳ*: *ѳ* *исподи*, *ѳ* *поли*, *ѳ* *скрини*, и др.; во вторыхъ,— въ словахъ сложныхъ, имѣющихъ въ среднѣ (*у* или прежде *е*; напр.: *заѹлет*, *заѹзати*, *заѹдоѹж*, *наѹмани*, *наѹлучки*;

въ третьихъ,—не въ сложныхъ сювахъ, гдѣ постоянно удерживается *у* вмѣсто *е*, напр. *дѹчка*, *замѹати*, *ѳнѹати*, *калиниѹка*, и друг.;

въ четвертыхъ,—когда *у* стоитъ въ началѣ слова и, въ то же время, имѣетъ передъ собою еще другое *у*, — то первое произносится какъ *ѹ*, а второе, какъ *ѳ* напр.: *ѹ* *Украини*, *ѹ* *Уплитах*, *ѹ* *Усах* и друг. Но вообще должно замѣтить, что если *у* или прежде *е*, стоитъ послѣ какой либо гласной буквы, то по большей части принимаетъ звукъ *ѹ*.

Мягкая задержка (') ставится вездѣ, гдѣ только въ словѣ слышится ея звукъ, напр.: *гриц'* *гриц'*, *шесц'*, *радок'ка*, *шлок'ка*, *м'ака* и друг.

Твердая задержка (°) рѣдко употребляется въ словахъ и ставится только для показанія связи, напр.: *т'аллж*, *п'обобич*,—*з'одного* и друг.

Тире (—) ставится тамъ, гдѣ должно удвоить произношеніе буквы; это бываетъ или въ началѣ или въ концѣ слова, смотря по надобности; въ остальныхъ же случаяхъ, употребляется какъ и въ другихъ языкахъ.

Аж у нашой 'моуи часом (і) витинаїца як фран'ске
чи лан'ске g,—то з того 'удан'я (і) має у себе зазначку
(і) то-рїч: *гедз', гариц'* і др.

Бачучи, що ці призначки 'писан'я за 'сих, аки
були 'досі, бы'ш 'сього згоди до нашой 'моуи і
скриз', достоту, прикладаїца у по'сїх її 'витинках,
а зда'с' і сво'ю 'прац'ю вистачити у основах цого 'пи-
сан'я, 'ажа'ючи, що вони здат'нїш за ін'ши.

М. Куцї.

Одеса.

5-го Серпня 1857-го року.

Какъ въ нашемъ языкѣ, иногда (i) произносится какъ французское или латинское g, — то въ такомъ случаѣ (i) присвоенъ особенной знакъ (i) — напр. *гидз', гарниц'*, и друг.

Какъ этотъ способъ показался мнѣ удобнѣе всѣхъ другихъ, для вѣрнаго выраженія нашего слова, то и я рѣшился своё произведение напечатать такимъ-же образомъ.

Н. Куцый.

Одесса.

5-го Августа 1857-го года.

ОЗІРК НА ВІСТЕ МОЇН ЛҀДУ КОЗАКОРУСЬКОГО І ОГО УКРАЇН.

*«Кому, кому то так собі жажнеца, —
А кучому, то не вже леменца!..»*

(присловка.)

Кожній Вас' ма сві лас. Так сьрҀз' живе лҀдина у свҀтї, і рҀч цѧ не диво: бо спалас' нам спозаколишнього шҀе вҀку, з чималими примхамп і хибчамп лҀдського лиха. Чи не спозадашнього шҀе часу, і досї, славослови Бога поверталис' у свҀтї, як у свої господї? Чи не спозадашнього шҀе часу, кожній робив, як сам примв, не ужажчи на тѧ, шҀо кожній повинн працю своу иднати з добром, хочаб на гарлї малҀсҀнҀким? Тамж не: зашҀе і скрїз' була з чоловіком і ого аҀза, ака ласила, тручала і мурдувала ого у житї; спала лихом і, часом, як кара божа, невчила не тҀкн добру працю лҀдѧ, тҀамж-і самих лҀдѧ... О кҀкнж таких викидок Усїдма СвҀта позачипала на свї великї гак правди і витҀгла їх прѧк наши очї, звинучої доби УсїсвҀтного жит'ѧ, шҀоб ми дивилис', знали, шанувалис' і неробилиб у свҀтї лиха, — бо воно

«без нас робитиміца, а шліб рачіі за Свѣт-Стѣгом
 навлічних і преслабних працюрѣ наших: *Останя
 •Ружик'скою, Венжика •Хмільниц'кою, Фес'-Бои-
 данка-Ружнію, Наливака, Острици, Паўлѣка,
 Саїдачною, Зиновіа-Бойдана-Хмільниц'кою, Пе-
 тра •Моими, Дорошенка і оушних других,*— аки
 до скінча свого •жит'а, незарну працѣ •мали: не
 абузалис' алика, а заўше добрі •дбали і з шліним зала-
 сѣм добротливого •серця квап'алис' на пораду свої
 •родин. І Бог їм потураѣ, і слаѣа їх не полагі!..
 Вибачаѣте мѣ панове за цѣ рчі! А не теж-бо маѣ казати,
 та так уже вимовилос'; вибачаѣтеж, вошеци •прошу.

Аж маѣ лишчѣ казати, «шѣ кожнай Вѣс' ма свѣ
 лас.» Бачучи шѣ і у наш вѣк так сѣ •видѣца; очкнимос'
 на нашу •Літературу і забачимо: «шѣ кожнай Вѣс' ма
 свѣ лас, і шѣ не пиѣо, то •дѣѣо!»

Засамого •пана Котларѣус'кого і до тепрого •ча-
 вѣт' часу кожнай з наших пис'цѣ, заперш шѣ свої
 працѣ, акаб-вона не була,— уже гадаѣ і мркулѣ, ак-
 би-то ому у нашої абѣци акиб викидкѣ •зробити; зараз
 призадчуѣ ї до звичної ому витинки (помісц'ної),
 ведажа •на те, шѣ наша •моѣа не куткомж-дес' сла,
 а маѣ •у себе чимало •ше їн'ших помісц'них витинок:
 по дес-бѣч Днѣпра: *Чирик'ску, Подол'ску, Волж-
 ску і Придѣску;* по Днѣпру і по шѣ-бѣч ого: *Черки-
 с'ку, Харків'ску, Полтав'ску, Самар'ску, чи Запо-
 роз'ку* (по Днѣпру •де пороги); та шѣ: *Чорномор'ску,
 Калмив'ску, чи Так'город'ску, і Задунѣску.»*

Хоча щѣ бростки •моѣи усе занѣвѣт' одного великого
 •дѣрева і кожнай Українц', дѣб він у своїм краї непо-

вртауєса, добре таме скріз' помісцїну нашу річ і не-
 питаїца •двґчи, шоб її вчочпати; г'алж важате паноує:
 всому була своа •доба; і на те вже •минулос', шоб пи-
 сати помісцїноу •моуоу; вона хоч і гарна, не гич про
 те •казати; г'алж гарна ў своїх лишєн' куточках. А
 нам? Чижеж і нам перебуватис' неї? О нї, Паноує!
 Нам треба моуу, вироблену і достоту призначєну
 до нашого •жит'а, шоб протє її •не цуратис, та
 не хапатис' за ін'ши. Усіж-бо ми уже бажаїмо,—
 здавнїа бажаїмо довєсти рїдну •моуу до такого •скут-
 ку,—таба!.. Не моа ця річ, скріз' вона •чуїца: бо
 помісцїна моа зашє не поўна •навіт' і негаразд
 удоволити •триби расної і вликої нашої •моуи, ає
 пєснї хутор козакоу: ому треба шир-стєп, ому
 треба •вола, шоб линути •орлом і не мати соби •при-
 пинки... Кожна вже з помісцїних моуу дознаку нам
 добре і кожнї навіт бачє, шоб ў цих дрібних моуах
 далеко нема •того, чого шукає наше тепрєчне •житє
 і ого •звичаї.

Тим часом і за добре кожнї знає, шоб нагарнїша і
 наздатнїша з моуу наших помісцїних є моа Чигрин'ска
 (чи дєс-бїчна-Україн'ска). Чигрин'ска •моуа, по своїм
 витинкам і характероу, була спозаколи •ше і зашє
 чистоу і ўпрїмноу моуоу лїду •Козакорус'кого, ає і
 Кїво-Чигрин'скїй кра буу ого заповїтнїмж кублом.

Спозадавнїого •часу, шє аж—за Нєстора, ми мали
 ў себе двї моуи: самопособнїу річ розмоуи, аєа не
 дужє то •була сходжа з'ін'шїми •моуами славан'ского
 •лїду, і Бїблїс'ку, чи Свѣтослоуи.

Розмоуна річ трималас' промїж посполїдом, а Свѣ-

тослобна забгг' була пис'мена. На неї ми чули свѣтобливу рич слова Божого, виспівували йому хвалу і славословили місц' його у Сіоні. Хоча ця мова була скумпована за глѣ всього лѣду Славѣнського і, по своїй витин'ці, характерові і словам, була пособ'на, (визучимж її все посполудѣ наше недостоту тамілю), тѣмж-ця мова, як свѣтоблива рич притрималас' у нас і, у своїм заповіті, була невпорушна.

Розмуднаж рич не таку собі долѣ мала: як живѣ слово, вона вироблялас', бросталас' і довляс' до тигрої статі, як ми її чуємо. — Небажа на те, що ці дві мови були сомопособ'ні і відналис' проміж-сѣбѣ, тѣмж, як мова Свѣтослобна казалас' у нас тимж лѣдом, якій собі ще маѣ іншу розмудну рич, то він її не маѣ змоги витинати так, як по інших краях Славѣнського Світа, а витинаѣ по свому; тим часом призначувѣ її, зповагу, до своїй посполудної мови; за глѣж писан'я внерушну праѣдыву Кирилицѣ, як вона була ще запершого свого часу.

Понѣаж призначка обох цих мов, хоч і не була лѣтѣ за глѣ посполудної і псула її потрошку, — бо Кирилицѣ менш-всього до нашої мови була згожа, — то її зазначки наш лѣд мусиѣ витинати, як це вже намѣнило; а немаѣчи своїй оушної абци, — Кирилицѣ, як свѣтоблива, притрималас' у нас з повагою і, незабаром собі, у пис'мѣну рич, і упанувалас'. — Ним-поки, з нашою посполудною мовою ще інший skutok ставсѣ: занѣж, спозадаѣного ще вѣку, поруч нас маѣс' тоді на східни, великий і слабний лѣд Казарський, а споті і заѣше, чимало інших: *Готи, Ала-*

ми, Касони, Кубари, Черкаси, Печениги (Печеніци), Половці (Кумани) і багато ще інших дрібних. Деякі з них були до нас близького роду, трималис' одної віри і звичаїс'; а нагірш ті, які були проміж Дніпром і Доном, і ў пòблиз' з нашими одноріцями: Запорогами (Запорозцями), Косорічаними (Казарічаними), Антаними, Низовцями і друг. ¹⁾

З тим лóдом східна, ми були ў неприпийних переплутах, чи згодних, та добрих, чи ў лихих сварах, скрутах і ўсáких перекидках; часом ми щільне зсоувалис' з ними і, ў згодні час, то добре обраталис'.

Так сá було, аж до піс XIII-та віка, поки Татаруа лóта не окашилас' лихом на наш Тиглинь-Кра, не зрòнувала ўсе, шò сá було по Дніпру і скріз' по за вòго; поки не повистинала і не порозчухрала тò гарній лóд, áкї тоді достоту ўже зближчи́с' з нами, шòб-аж, на кил'ки-напáт' рокіс' навиг', ўживати з нами тáжку долó Татар'ського пануван'а.

Заáкого ўдан'а, живучи поруч цòго лóду, а далі посполу з ним, áк наменилос, прихл'ним житім ²⁾, ми ўтáли собі чимало таких слòв, áких

¹⁾ Як свічче *Истор*; — диві *Усідіму П. Шафарика*, про лóд *Славянскій*.

²⁾ Бо всі воки, по своїму з *Усідіми вістю*, áк близкї нам лóд, так латвє і добре зіднаєсá з нами, шò тил'ки-то *Усідіма Світа*, де шò і зна про них, тá ще назве́ска де áких міс'ц': Казари, Черкаси, Половица (тепері *Екатеринославл'*) і Печениги (село *Чувтис'кого повіту*), — нагадв'ят' нам де їх станове́ска, вжи, та оселі були.

не чути і не було по інших Славанах, аки розбростали нашу мову і прилучили і чимало таких пособиць, з якими вона стала с нагарнішою і наздатнішою зусих (зоусіх) мов Славанського Світа.

За такими похлинами, наша розмовна річ ще більш ухлилася від мови Бібліської, та не так навіть і вироблялася, як були славанські мови на Спадні. А зявж ця ухлика посполудної мови то skutок малаб, що чим-дуж далі, тим-дуж недостамку нам булаб річ Бібліська, затакого уданя, незліки Синкит Церковній, а зяж і були з посполуду, загадали виздатку, щоб весполочною працею удалити ці вадливу припинку і, кліки і змоги, зблизчити ці дві річи, на раду родини. Та зяж, оми-Боже! ця велична сподуанка не довлася до бажаемого і напристрібішого skutку: бо з самого XI-го віку, коли уже вірсьня почалася у нас литература і аж до марної години навіть, до початку Уніі, на скінчи XVI-го віка, — не багато було зробили: спокі час праці і дали, аж за війсті Татаруи, неужа на праці і пильні бажані луду тамучого: (Княжиуни Настусі Загорської, Князіу: *Острожских, Черторийских, Вишнєвєцьких* і др. *Михіла Саноцького, Скорини* і інших), не дуже чим зблизчили с дві наші мови; хоча уже за гла латвішого Усвєччиня Бібліської чимало слоу посполудо-рідних залучино уже було у Сватобливу річ. ¹⁾ і ²⁾.

¹⁾ Біблія Руська, — була вистачина у Празі працею нашого млодчанця Скорини у 1517 р. Визж у Вільні вистачив «Алостола» у 1525 р.

²⁾ Як тому свєтче Євангєліє Персєопницьке, перекладєне

О колиб не ця важка скрута Татарського лиха, миб уже здавнаб мали своу рідну мову, писмєнє і достоту вироблену; свѣтоближе слово Боже і ого заповіт, вірєнє кожнїб тамнї; і не булоб зивичинє ріднє слово; миб тоді мали своу Литєратуру, своу осноув асного жит'я. І не булоб тоді Уні, бо всі лукави Ізвіцки химородни не турбувалиб наш покї: миб їх тамнин і цуралєсѣб пїтї отрутнєго їх зл'я, бо добреб бачили до чого цє сѣ тинє.

Талєж,—гѣ, гѣ! Заѣше і скріз' нєтака була нам долѣ! Завацубло наше писмєнє слово у перших початках своїх. Лихо і кара Татарського пануван'я затлумило наше асне - душевнєнє житє, бо всі наши навизначни, писмєли і побажного роду лїдї покинули свї рідни крѣ і знерушилисє у Литви, аж до вїст'я Татарського.

У цї добу і марну добу, у клїкнацѣт' навїр року, за половину XV-го вїка, Литєратура наша нєбогато шѣ собі ускурала,—тѣ не мала за глѣ того, а ни акої змоги,—ми сѣ перебували тим лишєн', шѣ Заширш шє придбали і мали.—Тодї вєличнї Гєдємин, здавшис' на наше проханє, зїднау своє вїс'кѣ з нашим і, по тѣжких стусах з Татаруоу, вїтрутиу ії далєко з наших Убраїн ¹⁾).

з Буларської на мову Руску, і писанє на Волин Архимандритом Пересопницького монастирѣ Григором в 1556 р., в акої бачицѣ дже чимало наших послєдних слѣд.

¹⁾ За таку раду, ми зїдалисє з Литвоу; тѣлєж

Тим часом, ушкикувавши наш дуже зблизнутій краї, ми не стає, як оуши, невичити заповітні основи нашого життя, алеж з доброу життя і з поагоу, прихильні узав до себе нашу мову, писані і звичаї; скупчили наши *Судні Статки*, вистачив з них і дав нам достотні *Статут*, унегрупивши ого і опонувавши все наше у своїм Кназтві, як вирісну основу доброго життя. З того часу, ми почали мати Річ-посполудну (*Respublica*) і виборними з себе Гетманами і Старшиною орудуватис. От зпотім, ми худко схаминулис і остербули. За такоу радоу і добрим змогам величних наших перших Гетманів: Кназа Остапа Ружинського, — добре ушкучувавшего наш краї, давшего регулу козакам і їм притажній компут. Кназа *Викжика Хмільницького*, — при йому бує писані і нам вистачелій основи наш Статут, — і преславного *Фес-Богданка Ружвого*, пішло наше житє поспершому уплину; — прокинуло слово, писмєна річ і стали виробляти, та бростатис скріз, — гет скріз по нашому і *Литовському Краю*.

У продовж цого погодного часу і доброго удавнєа, аж до Учинка Уні, до скінчєа XVI-го века, чи до величного і славного Гетмана нашого *Петра Саєдочного*, річ Біблєска чимало уже зближилас з нашоу посполудною мовоу, ака уже дуже стала уні і скріз визначатис: у свѣтобливих казанях Попів

мильки, як рідний лід з рідним, великий і самостійний з великим і самостійним.

наших; У книжках і, гет'-посполу, У поусіакому чписані. Шіо вона була скрізна, не односна з Бібліскою і збушими мовами Славан'ского Спандна, протє Ужє а мау казати.

Осноуїї наш Статут, ак намянїлос', буу писанї на нашобж моуи Пакти, прєвлїпї і Універсамї Гет'ман'ески і Королїв'ескї¹⁾: (бо по зїднанї Літви з Ладчиною (1386-го р.) Корол' Ладскїї Сїгїзмунд I-ї, У увагу луду Козац'кому за ого слазу і добре шануванї, відвернуу наш кра від Кнїзтва Літоу'еского і прїгорнуу ого до Корони Ладскої (1569-го р.) ак вїлїї луд до вїлїного, рїчїї, самостїї до рїчїного і самостїїїю, На цї велику рїч вїлїчного Королї була від нїго чнам пособ'на прївїлїа У 1569 роцї.); Усїкї Судопїсї, позви (позиви), Накази, Вїпїсї Грод'ескїх-Трїбунал'ескїх і купнїх чїи громад'ескїх Судїї²⁾; Усї накази, Устави і ордерї

¹⁾ Так пакти і Прївїлї року 1540-їо Сїгїзмунда Лїтвїска, Сташкоуї з Давїдоуа, Старостї Самбор'ескому Антокоуї Радїслад'ескому; шє їн'ша оїо — в 1558-їо р. — Кнїзїа Гїда 1555-їо і оїо їн'ша. Степана Баторїї 1585 і Сїгїзмунда III-їо 1589-їо і 1592-їо рокїд.

²⁾ Судопїсїї акти, акїх чїмало тепрї захоуано в Вїл'бод'ескому (Лдоу'ескому) Бернадїїн'ескому монастирї (бїлїш за соці книжок); і наших, недажа на лїхо можеї, боїато шє дєндє знерушїлос': в Жїтомирї, Луцї, Подолї і Кїїв'ескої палакци, усїх бїлїш за 7 тїс. книжок. У нїх і чїмало Судопїсїїїх актїї Купноїо чїи громад'ескоїо суда по іородах, сїлах, чїи слободах нашїоїо лїду (їрод'ескїх, чїи слобод'ескїх посполїднїх рад,—

Гетманські і всі нашої Старшини; Хронички Хронолої і Хронописи ¹⁾ були писані мошоу, більш уже призначноу до посполідної.

Загуг' цього, було чимало повидрукувано кнпжодк Свѣтѣбливих і инших: у *Острозі, Дермени, Четвертні, Рохманові, Кремльці, Поччаїві, Луцьки, Вилбоді (Лѣвобі), Вільні, Стротини* і друг.

Та скріз' тоді по палацах Княжих, по господах і пдварках значне-родовитого мѣду, ростиналас' наша моша, поки аж, як наменилос', при синях уже *Казимира Айлінка, Лѣхамп випестуваннх і затѣжне-прихлїннх до сѣого мѣд'ського, не утѣрлас' і моша мѣд'ска скріз', та навіт' і там, де її цуралис' і блїзнули.*

Посполу з Синклітом Церковним було у нас чимало високоповажних, тамучнх лїдї, дуже прихлїннх до відван'я Бїблїс'кої моши з посполїдноу і пил'не працюваущнх, не уважа на ті згуби, якн їм тоді малис'. Вони жѣжне потурали сѣсѣму за глѣ ушир'ѣ і бростан'ѣ рїдної моши: бо поважали і трпмалис' її, як свѣтѣбливоу заповіту сѣвѣго. Нѣвагнїши з них, були Кнѣзи: *Острогїки, Черторїс'ки, Вишнївцїки, Ко-*

бо спозадавнїо шѣ вїку судилис' у нас громад'скими-посполїдними радами. Усї ці акти писанї нашоу мошоу, де часом траплїюца і мѣд'ски слова.

¹⁾ *Нестора, Чернїс'ка, Хронолоїя Високосладннх Асносел'можннх Гетманїу; Лемент лїду побожноу, Самоєидца, величноу Конїскою, Грабѣнки (Грабїнки) Лїона Бобилїс'скою і Величка.*

рицьки і Сангушки; Князь Андрі Курб'скі і Оболен'скі (вйсьці з Москові); Підскарбі Гарасим Смотрицькі, які написав присвітку з віршами до Біблії Острозкої; Присвїтер Васил', вистачив свою добру працю про «Єдину віру і Церкву», Кирило Лукар' ректор першої нашої Острозкої школи, ¹⁾ Фундоуа вої Князем Острозким. От які люди були ратцїними і визарними спомогачами працюцям тодішним нашим, а найбільш славному нашому полочанцю Скорини, дуже і пильне затажному до зіднан'я Бібліської моги з посполудноу.

Тоді вже Література наша почала худко вироблятис і ширитис, шю достоту вїдко з тих Літературних прац, яких тоді чимало було повнстачино «Світу» ²⁾.

Це достославне зіднані житєчної моги з Бібліскоу,

¹⁾ Першоу, по зрїкнудані Татарскоу стародавнїх, які були ще за Арослава і Володаря.

²⁾ Упис книжкам, видрукуданїм тїлкі з одної Острозкої друкарни і вистачейим світу:

—Новї Завіт з псалтирем по переду (1580-10 р.)

—Біблія і Хронологія (1581-10 р.)

—Листи Патріарха Ієрємії і Дїалої Патр. Генодія (1583-10 р.)

—Апорізіс, або одмова річ на книжки про Собор Берестєцькї і книжка «Уніа» (1595-10 р.)

—Одпис на лист з бози великого отця Іпатія (1598 р.) і Листи Патріарха Милетія до православнох; псалтир з Часдсловом (1598-10 р.) і інших, мабут чимало, яких ми ще не знаємо.

дало нам тó небездоубній skutок, шó ми мали латуу змогу пис'мям перебуватис' моюу, добре ўже нам стамноу і ти пòруч вистачок і ўживок спадно́го розуму.

Ў цї аютодобній час нашого бут'а, ми мали своу гарну родину, побу ситоубних роскошї; своу запо-вигнї виру і родовити звичаї; своу рїч розмоубну і литературну, достоту ўже призначину; мали свї Статут, цї навалїшу оснобу ўшикоубаюого крау; мали посполубну рїч (Respublica), своу волу, своє козацкє вїско і о́го слабу, своїх Гет'манїу, Старшин, і вїрїснє були лубдом самостубним; та не мали лиха собі.

Лак тоди буу нам за панїбрата, не тручау' і не сикау' з своїм панубанїм, та шкода ому було про це гадати! Він са тримау прихлїним чоловиком з'аким і варт було брататис'.

Наш кра кїшиу тоди городами, та слами слаубного лубду Козакорус'кого; і мали ми покї, раду і одскрїз побагу; аюто і ўсї житєчни роскоши рїчками навіт' розлилис' по наших, ра-Боже гарних Українах!...

Тїмж часом, добри Лашки жпвїлис' коло нас достот'ноу нашоу моюу, ак і сами це кажут', перетали з нї до себе багато слоу і наш одажнї посполубнї-спорад, акїх Заперш нечули ў себе і не мали; а залас-ними і невпмоубнє-гарними нашпїми спївами розба-жали шлахїцкї сумоти і своє пустодушїє...

II.

Ак-ос', на обрії нашого краю насупилас' і загрузила чорна-літа хмара; позагом стала насобуватис' і ширитис' по наших Українах. Чим більш вона блисцилас', тим дуж літубала, аж поки, на скінччч XVI-го века, зле тажко-тажким-лихом не окошилася на рідній наш краї!... Тоді нестримна борба прояслася у ному од зори до зори, рїнувала і невичила усі, не маючи собі угабу. Учинилас' Унія, це марний виплодок Ізвіцького лиха це нечестний вижмок Ладського за-ласа до пануваня. О не згораж беда, та нам стала! Розбурхоталася тажко-літа кара у нашом краї; роздїурилас' пожага і худко запалали скріз усі наши роскоши. Де, по старовічних городах і сєлах, наших кишиє славіній лїд, там сталис' руїни і порозтєклиса скріз руданні річки. Заблїзнула наша віра і усі заповітні основи нашого житя. Застогнаў лїд Козакорускій і у своїй важкої скруті незмаўса ради. Тажка, о тажкаж недоля тоді нам спалас! І не було правди! Озвірчилиос' і посатанїо Ладське серце у нажаклих чинках. Здаїца усі пєкєльні лиха залїтубали над нами, глумуїчи; і, у наїрїш шє лиха, Варшавським Сїмом (1596-го року) Лїхи по-

становили: щоб лід наш Козакоруський зголя пови-
стигати і краї наш, рідни краї! до гича зринувати і у
взвич обернути!

Диво, та трічи диво! чого не учини гришний лід,
забувши Бога і ого правду?... Чижеж Ляхи позсу-
нулис з глуздю, що їм примілас латва змога,
перевзвернути усі заповітні основні нашого жит'я, по
своїм примхам? Чижеж вони просвітку са не мали,
що поужилис, блізнути і невчити нашу віру, ро-
довити звичай, моу і наши спозадавні статки?...
Хибаж вони про те забули, що наш великий краї не
паланкоуж бу Ладськоу і ніякимж потужним іх над-
банком? Наш краї, бу самотні краї Козакоруський,
вільні і самостоні, ак і іх краї Ладський. Ми мали все
своє, не бажали і не хтили нічого іншого (істоужнеж
маїчи у себе зашче добри змоги, щоб привернути до
себе де акї сусідні лід з'ого манками.) Талж ми не
робили того і зашче цуралис. Ми добре тампли і
дуже поужали заповітні основні своого жит'я, щоб
вэжитис невчити чужи, не нам притажні. Ніколи
ми не вабилис з лиха, ак оуши, бо мали правду і за
велике свато покладали негушати родовиті основні
лідського бут'я. Неужжеж Ляхам ніколи і у гадки
вспадалос, що важучис на такє свато, треба спо-
діватис і чикати за те правдиної карі від Бога і
лїдї? Чи їж таки у світі змога, щоб з серця
дві-сот-кїл-тисач лїду (12,000,000), — натужне
повисмикувати усі ого основні, акї з ним щїлне при-
жилис і напотомні часи скїпилис?... Га, га! О небо
стлутї Лаше! Хїмеру ти стежиш.

Тарасівська ніч і Преславній Хмільницькій, зчохом доклали тобі дяки, за твою працю; протерли тобі затлумлені очі, що аж жахно було тобі самому очкнутис' і побачити своє невігласє і пхльгні ўчинки. Чи, мабут', здаўшиє на себе, Лахи гадали, що час так латугє спсути, ак сами спеулис', ўажайчи на ти хібчи, аки ўсим Славана́м наробили чимало лиха:

Істоує ўже світу, що ми, ак родовитї лїд Славански, тримали ў себе ўсі добротливи оздоби і ўсі вадливи хібчи, аки по ўсіх Славанах посполу малиє і мїца (та акиж заўше робили і досі роблат', ому ўсі-злі-лиха.)

Ци родовити хібчи наші тїж навіт', що ми були заўше снобливїм мївїрним лїдом і дуже чульним на перїмки. Наїрїшеж ци хібчи малиє промїж панами і лїдом заможним: Вони скріз' і заўше прїтїмом лїзли з родовитих осноў своїго жит'я; худко цуралис' їх, ак свого звичного—посполїдного і прплучали до себе чимало новаго, хочаб і злі поганого, нїпрїтульного, аби чужого, шоб тїкнї нездаўатис' посполу рївним, односним; а виступати з громади, акоўб новинкоў, та чванитис' і скріз' носитис' з неў, ак тому дур'нобї з латками на жупанї. Ци хібчи ўже здаўна були з нами, та впокидаўт' нас і досі; заўше пїцїкували, псули, чи витручали де шоб з нашого родоўитого поўажного; а дїнде, по оушпїх Славанах, і велики лиха ўчинали.

Згадамо паноўє, та помиркїмо, ак са тримало Цезарєкє кубло посре́дкї спад'но́го лїду Славанського? За шоб ўже воно не хапалоє, на шоб ўжї не важилоє,

абияб ому гуру узати, та верховодити по їх роскошах; бо тамило і чуїло, що малика каліжа багнати і води, не витримаїца пдблиз' моря: бурхне воно і кропи її не шукаїш. Тамилнж це Цезар'ци і шоб рачї захоуатис' непорушне у своїх нїм'єских чи, вірїнїш, у жидїус'ких осноуах і, добре бачучи, шоб їм нема змоги наупик стати великої і дужкої Славан'скої трмади,—шатнулис' до ін'шої ради: счїлнїш шє скупчилис' коло берла свого і, криучис' їм, не уважали на правду, а хапалис' за всі змоги, абияб довести своу сподїванку до бажаїмого skutku: «Шоб заволати лїд Славан'скїї і верховодити їм; шоб витрутити з нїго всі рєдєбити осноуи, та утерти свої і кинути це вїлнє море лїду у таку навіг' стату, шоб воно нестампоса нїколи, нїшкєлоб собі, та випручалосаб Цезар'ському кублу незборєнє вижимати і уживати всі свої користи; шоб воно нїколи не мало просвітку і змоги порєзхвїлїтис' і заграги, а нїшкєлоб, та ковпєло у своому затонї і не малєб собі прочинку.»

За такоу радоу, тримаучис' цїтко оодно-дного і криучис' берлом, це лихє Товариство, під добрим захїстїм розбрєстати свїчєнїє і, уважаучи, шоб всі Славанї чуїлнї на прїмкнї, почалї, з поугу хаїти, а далї ганїти, та нєвчїти всі їх рєдєбити осноуи; привєрнууши спєрш до себе, до свого заповїту, усї значнїї і заможнїї лїд; понїмчили їх і їмїж стали лїховодити у Славан'ському Свїтї. Глумєта їх на всі свєтоблїуї осноуи, чуїлнїш усєго була Славанам, а дїулучис' на хаїнїє значного і замож-

Тарасівська мич і Преславній Хмільницькій, зчохом доклали тобі даки, за твою працю; протерли тобі затлумлені очі, що аж жакно було тобі самому очкнутис' і побачити своє невігласє і пхєл'нє ўчинки. Чи, мабут', здаўшис' на себе, Лахи гадали, що так латугє спсєти, ак сами спсєлис', ўажакчи на ти хібчи, аки ўсєм Славанам наробили чимало лиха:

Істоўне ўже свєту, що ми, ак родовитї лўд Славан'ски, тримали ў себе ўсє добротлиги оздоби і ўсє вадлиги хібчи, аки по ўсєх Славанак посполу малис' і мупа (та акиж заўше робили і досє роблат', ому ўсє-злє-лихе.)

Цє родовити хібчи наші тїж навїт', що ми були заўше снобливим мивирним лўдом і дуже члїним на перїмки. Нагрїшеж цє хібчи малис' промїж панами і лўдом заможним: Вони скрїз' і заўше прїт'мом лїзли з родовитих осноў своєго жит'а; худко цуралис' їх, ак своєго звичного-посполўдного і прїлучали до себе чимало новаго, хочаб і злє поганого, непрїтул'ного, аби чужого, шоб тлїки нездаўатис' посполу рївним, односним; а виступати з громади, акоїб новинкоў, та чванитис' і скрїз' носитис' з неў, ак тому дур'нобї з латками на жупанї. Цє хібчи ўже здаўна були з нами, та непокидаўт' нас і досє; заўше пицїкували, псєли, чи витручали де шоб з нашого родовитого поўажного; а дїнде, по оушїх Славанак, і влїки лиха ўчинали.

Згадамо паноўе, та помїркїмо, ак са тримало Цєзарєкє кубло посрєдки спад'ного лўду Славан'ского? За шоб ўже воно не хапалоє, на шоб ўжє не важилоє,

абиб'ому гуру 'узаіти, та верхоудити по їх рєско-
 шах; бо тамілю і чуіло, шоб' малєнка 'калїжа багнї'ї
 'води, не витримаїца' поблиз' моря: бурхнє 'воно і
 кроплї її не 'шупкаїш. Таміліпж цє Цєзар'ці і шоб'
 рачїй захоуатис' непорушнє 'у своїх нїм'єских чн, вірс-
 нїш, 'у жидїус'ких осноуах і, дєбрє бачучн, шоб' їм
 нєма 'змоги на'ушпк стати велїкїї і дужїї Славан'-
 скої 'тромадї,—шатнулис' до ін'шої 'ради: счул'нїш
 шє скупчїлис' коло берла 'свого і, крївчїс' їм, не
 'уажали 'на прауду, а 'хапалис' за 'усї змоги, абиб'
 довєсти своу 'сподїуанку до бажаїмого 'скутку:
 «Шоб' заволати 'лїд Славан'скїї і верхоудити їм;
 шоб' витрутити 'з нїго 'усї родоуїти 'осноуї, та 'уטר-
 ти 'свої і кинути цє велїкє 'морє лїду 'у таку на-
 вит' стату, шоб' воно нестамп'лоса 'ніколи, нїшк'лоб
 собі, та випручалоса'б Цєзар'ському 'кубу незборонє
 вїжимати і 'уживати 'усї свої 'користи; шоб' воно
 нїколи не мало 'просвітку і змоги порозхвїлїтис' і
 заграти, а нїшк'лоб, та ковпзлю 'у своїму 'затонї і
 не малоб' собі 'прочїнку.»

За такоу 'радоу, тримаучїс' цїбко 'одно-днєго і
 крївчїс' берлом, цє лихє Товари'єство, під добрим
 захїстїм розбростати 'свїччїнї і, 'уажачї, шоб' 'усї
 Славанє члїгн 'на перїмкн, почал, з по'уагу 'хаїти,
 а дал 'ганїти, та нєвїчити 'усї їх родоуїти 'осноуї;
 привєрну'вши 'спєрш до себє, до свого 'заповїту,
 'ус' значнїї і заможнїї лїд; понїмчїли їх і їмїж
 стали лихоудити 'у Славан'ському 'свїтї. Глумота
 їх на 'усї сватоблїуї 'осноуї, чул'нїш 'усїго була
 'Славанам, а дїулу'чїс' на хаїнї значного і замож-

ного лѹду, не змаў са ради ў своѹм заповіті і, споўпаюагом, стаў цуратис' свого, псутис', та нимчитис'. Бо ў сэрціж ѡго було враже кублю, аке, ўпродоўж не ѡдного навт' века, неприпийе і нажакне тримаўчис' свого часу, заўше вистачало з себе чимало гадоўого лѹду, аки скріз' кішиў, плазуваў і ўсе отручуваў, на шѡ важилис' ѡго лихоуини. Тимж часом, зниш'а перехапуваў гарних лѹдѣ, аки трималис' своїх родобитих осноў і, незборояе, затрачуваў їх, не жахаўчис' і карн Божѡі.

З повагу і доўго це лихо робилос' і, лѣду-лѣду, не довѣлюс' ўжѣ до такогѡ навт' skutku, шѡ шѣб кльки-нацѣт' рокиў, та згинулаб сѣрдѣга Чехіа, а за вѣу і оуши Славѣне Спад'на. Бо дуже попустис', понимчилис', покинули своѹ моўу і ўсе своѹ родоўити ѡсноўи; соромилис' їх нагн', ак хлопс'кого, гвал'ного і притѣжного тил'ки прѣстѡлѹду, а не ім свѣч'ним попихачам, та патянкам нѣмско-жидѣвским. Тѣмж, хвала Бѡгоўі! Небуло і небудѣ того ў Свѣті, шѡб, по примхам та хѣморѡд'нам пхл'гноѣ чѣтѣ гадѹчих виплодкѣу, (аким заўше горазд робити вѣлики лиха ў свѣті), шѡб, по їх вигадкам і хѣмерному часу, ўнѣвчити бѣш за *три-сот кѣт-мѣдѣч* (18,000,000) доброго, правдиўого і самот'ного лѹду.

.

Того, кажу, не було і не буде: Бо прокинулас' Чехія, та виправила собі Усе своє, чим сперш Ужи-
Фалас'; і, тепре навиг', має нетл'ки Усі свої основи
родобитого жит'я, т'аж і моу своу, ак сватоб-
ливи данок, Узала до себе, бо стамилас': шо не
ма У світі за ріднесен'ку моу.

.
.

Ак-би не ці хибчи, акн ім вичи тлумили очи, чи
далиб вони Цезар'цям заволати себе? Чи схилилиб
свої виі до їх армуван'я, шоб У тажко-лихої доли
закофизити і марне перебуватис' У світі, та те не-
начиб тл'ки з ласки Цезар'ської; а тоб їх, бачте, і не-
стало!.. Га, га! Тепре Уже задобре сталоє знати,
шоб люд Божий коли схаминца, та себе стаме, то уже
зробе, шоб ому треба, і нема ому спину на раду
себі!

.
.
.
.
.

Поруч з тим лихом, ак намнилоє, залихофали і
Лахи по наших Українах і, ак Цезар'ці, почали з
Панства, бо воно скріз' і зауше було прихилне до
берла, ак давало ому волу і Усі змоги верховодити,
вердубати, грабувати і, кріучис' берлом, не жаха-
тис' правдиної карі. У цу халепу, наш назначніший
люд: Кнази, пани і заможні місц'ман'ці не доуго

трималис' у своїх основах, а мусили прихилитис' Лад'ському лихоуі, щоб не згубити своїх манкіу і свого пануван'а. Талж це була пхел'на чет' великої громади нашого л'уду; цєж були тл'ки ті аґза-чи, аки нехтили уажати на тажку скруту і лихоуину своїі родини. Ляхиж, тим часом, радніши на прихилє пану, сподиуалис', за їх змогоу, полашити нас і те робити з нами, шò зробили Цзар'ці з л'удом Слав'ан'ским своого оберла; таба: «Хапали у ханци, ханцидєж по нмци.» А л'утиж учинки Лад'ского лихоуан'а тл'ки запламчили їх проудисоу ган'боу; і плами ці унєрушуца з ними, аж поки світ правди с'ає....

Оґачєж, у продоуж цієї лихоуини, велики нам шкоди сталис': Зр'нууали і спл'ндрууали Ляхи наш ріднїй кр'а; натужнє повисмикууали купнї чи громад'ски ради, основного нашого жит'а. Покинули час Усі наши заможнї і значного роду л'удє: *Остроу'ки, Вишнєвц'ки, Черторис'ки, Огин'ски, Санкушки, Збораз'ки, Глин'ски, Ружик'ски, Радіуили, Сапи, Ходкевичи, Паці, Балабани, Вийиц'ки, Жолкеу'ски, Бронєу'ски, Браниц'ки, Потоц'ки* і до сто-сот-крот ин'ших! Усі вони, поуагом, однозадним, стали покидати свої рідни основу, та привертатис' до Уні і Лад'ского пануван'а. Важко було поспол'уду триматис' у своїх спозадауних осєлах; руїни, пожага — Усєж, Усє унєвич обернули!..

Богато л'уду, тикаучи лиха, мусило покинути свої зауласнї манки, ріднєсн'кє кубло, і рушати на

шт-біч Днипра, суму́чи по свої́й родині. Скрі́з, у по́зруно́ваних гора́дах і сля́х наших, ста́лося пу́сто; забиті́ і скалі́чинні́ лóд вала́ўс', а́к те па́дло, шó тручи́н на поталу́ звирчу́; розшма́ткóвани і ндо́ж-вако́вани шé кі́ст'на́ки лóд'ски́ скрі́з скалі́лис' на Свѣ́т Божі́ і, ні́би цѣ́у сме́ртно́у ўхмы́коу, домо́ула́ли Лáхам за і́х непра́вду і ли́хоу́ини. Дзю́рлом ўши́ла́с' руда́ і стигла́ по калéжах чн, заска́руплéчис', марнэ́ чирво́нла по ру́нах; сме́рт' ска́ржилас' нам ў вичі́, борса́лас' і скрі́з ві́тала, ласучи́с' на житé нашэ́. У́сі тоді́ ли́ха по́скупчи́лис' над нами́, заго́монили́ і загу́ли свої́ пэ́ль'ні́ спі́ди, оста́т'но́і го́дини!...

У́ таку́ скру́т'ну́ до́бу, за незго́д'шми́ пòхлі́на́ми,— Лі́тэра́тура наша́, нема́ўчн, а́к спэ́рш, досто́т'них працо́ўщи́ў і незар́них спо́могачé, муся́ла спсу́тис'; заблэ́звута́ була́ дужэ́ поспо́лúдна́ наша́ мо́ва і Лáхи, глуму́чис', дали́ і наз'ві́ско «хло́пс'ко́ў». Та́кж, не́ўажа на те́, не захэ́али́ ми свої́ рідно́й мо́уи і вона́, а́к дано́к Божі́, ста́лас' не́пору́шна́, і не похлі́не́ трима́лас' досто́слаўни́м і ві́рним поспо́лúдом (заў́гэ́т' лиш́ пани́ў, а́к ў́жэ́ намэ́ннлос'). Пэ́рвэ́рнути́ і ўыві́чити́ її́ не́ бу́ло, не́ма́ і не́ бу́де ў́ Свѣ́ті, а ні́ако́ў змо́ги

Ним́ поки́ пэ́рбурхала́ ца́ лóта́ бора́, кра́ наш, заў́да́коу́ пэ́рслаў́них і вэ́личних свѣ́точé-ві́ри, стаў́ очуну́ватис', остэ́рбу́ватис' і скла́дати́ споді́ўанкі́ на ласку́ Бо́жу. Ё́ не́ раз сха́мэна́лис' ми ў́ свої́ нево́ли,

як сполохани орли у своєму кублі; не раз повертали ми лихо Ладське, як правди у і школу кару, на їх же безголові; не раз пручалась наша воля скинути з себе ганьливі армувані, з дуже огидним вгвічєм тажкої скрути! Наши бат'ки-Гет'мани: *Косицькі, Наливайко, Остриця, Тарас, Павлук*, з чималою генеральною старшиною, зажили (поніли) собі раснославні винки задруци світої віри. Тодж-то настау нам світ правди, настау час Божого звля'а—і сталась нам рада: Як блискавкою скріз освітлось і, моу бм разом, усе пробудилось!...

Настау Хмільницькій — і поустау наш славний луд Козакоруській! Ці ручі влетгн' Козацькій визволиу кра рідній з-пд Ладського естиса і зажиу собі усвіт'ну славу, ака гн, гі! — ніколи незмарні і не алаже!...

III.

Ним-поки стаєс' нам великий час ради, ми не були, як вуйці на без-баш, а мали добрих Шафарі — достотних боронців віри і правди: Гідгона Балабана, Вола Оранського, Тура Копистинського, Корціркою Суразкою, Мужилодського, Диллицькою, Хмару Максима, величного Петра Могили і славного Гетмана нашого Петра Сагайдачного. За них ши почали вигортатис' з руїн наши спозадєвні города і сєла, а з ними, незабаром, і наши школи: Острозка, Кїїдська¹⁾, Л'їодська, Луцька, браство Могилидське²⁾ і Запорозка; а дал, худко порозбросталис' і скріз' по наших Украинах; навагнішеж було Колипагїне браство Кїїдське. Ці вишметні луде неутонне пїлнївали, шоб скріз' порозбростати проміж посполудом наїжне свїченї і, шоб цїу вагїноу основоу, примїти нацїпик стати хімород-

¹⁾ Кїїдська школа, за Петра Могили, сталася браством.

²⁾ Воно було збудоване ласкою Кнєзє Олинського в 1633 році.

нам, нажакним поторжкам і кабіжкам лукавих Лаоі-
щів.

Заакого удав'я і за добримн змогами, досит ми
мали у на́притрибний час сла́вних і рвни-пил'них
вихтоуциу Ки́вського Браствя, аки сво́ту пис'мнйоу
працеу, а на́гірш свато́бливим казаніем сло́ва Божо-
го, (достот'ноу-посполудноу, добрѣ нам ста́мноу мо-
воу), настауляли і баронили нас у наших визна́вках
вири і дуже навичили усе нажакни поторжкн Уні.
Так були з церкоуного стану: *Оу Борца́ки, Леон-
Карноуич*, (наш величний казѣнци, акому уда́чний луд
дау назвіско «Златоустого» ¹⁾). *Захар Копистен-
скі* ²⁾ *Косоуич* ³⁾ *Кирил Стауруеуцкі* ⁴⁾ *Смот-
риуцкі* ⁵⁾ і др.; а свицького стану: *Петро Сагадач-
ки* ⁶⁾, *Гетєра*, *Аким Самко* і оуши друг.

Хоча з того-погодного часу, Література наша
зноу прокинулас' і стала бліш-ширетьс'; алж ўже
чыгадали про зіднані посполудної моуи з Би́ліскоу;

¹⁾ Він написав і виставив «Обличчя на Уму»
(1608-10 р.).

²⁾ Оіо достот'ні переклад дуже снєстоу, давної пра-
ци: «Казан' Златоустого на послані св. Апостола Па-
вла і на діє св. Апостол; а идеал'нша оіо праця:
«Паллиодіа» (1625 р.)

³⁾ Оіо вірши на по́смерт' Гет'мана Сагадачного.

⁴⁾ Оіо: Божословія, всєичне Євангеліє і оіо віршовне
поспівіє.

⁵⁾ Оіо: Шєс'мниці.

⁶⁾ Гет'ман Сагадачки написав: «Про Сєдму мру.»

та на цю добру працю не мали жодної; а гадали про вагніше: Треба було квапитис' писати, та ще такої навіт' мова, яка тоді була більш стамною писемному мову; а ця мова була бридка і дуже спсута ладскими вибрудками.

Усі тогодні праці величких і слауних боронців родоуитих статків наших і віри, цих вишметних луді а нагрш: *Петра Могили, Степана Зизані і Теофила Ортолога*, — достоту і нажакне вистачали, на Учунку Усього Світа, непраудни основні Уні (іаіаіа); хирхліні і лукаві прошухи Ізуїцькі і їх затажне лихо, яке вони так худко скріз' бростали. Розумна і добра ця праця, наіжнійж тоді і skutok мала: Бо Унівч обернула Усі каврзи Уніаць, ки і дала нам змогу наупик ім стати неоміжною праудою. Як різно і шкудно було це Ізуїтам, про те навіт' і сами бажут': «Шо вони не гича неускурайт', коли ми матимем таких луді, як: *Петро Могила, Степан Зизані, і Теофил Ортолог*.

Хоча і сперш ще були луді, які бачили притрібки вигусчити і виноуити нашу тогодню мову, дуже позабруднану вражними наплинками (Заакого Удан'а У 1596 рац *Протоірґ-Зизані-Тустаноус'кі* вистачи' уже першу Славянску писемницю, а У 1619 р. *Милті Смотрицькі* вистачи' Світу ще другу): талж Зизані і Смотрицькі, У обох цих працах, тримали мови Церковнославянської і будовали свої викладки по її основах, неужа на річ посполудо-розмоуни, яка трималас' скріз' п'оббич Дніпра, не проміж ланамі (ця була спсута і не варт було ва-

нам, нажакним пѣторжкам і кабіжам лукавих Ладі-щѣ.

Заакого оудан'а і за добримн змогами, досит ми мали у напритрїбнї час славних і рвїне-пил'них вихтоуцїу Кїїв'ского Браств'а, аки своїу пис'мелоу працїу, а наїрш св'атоблигим казанїем слога Божого, (достот'ноу-посполїдноу, добре нам ст'амноу мо-вої), настауляли і баронили нас у наших визнабках віри і дуже влїчили оси нажакнї пѣторжки Унії. Так були з церкоубного стану: *Од Борцїкї, Леон Карноуич*, (наш влїчний казїнци, акому оудачнї лїд даѣ наз'вїско «Златоустого» ¹⁾). *Захар Копистян'скї* ²⁾ *Коссоуич* ³⁾ *Кїрил Стаїроуїцїкї* ⁴⁾ *Смотрицїкї* ⁵⁾ і др.; а свїц'кого стану: *Петро Саїдачнї* ⁶⁾, *Тетєрд*, *Аким Самко* і оуши друг.

Хоча з того-погоднїого часу, Література наша зноу прокинулас' і стала блїш-ширєтнє'; алїж ўже вгадали про зїднанї посполїдної моуї з Бїблїскоу;

¹⁾ Він написав і виставив «Облїчені на Унії» (1608-10 р.).

²⁾ Оїо достот'нїє переклад дуже спєсотої, даїної пра-ци: «Казан' Златоустого на посланїє св. Апостола Па-в'ла і на діє св. Апостол; а идеал'нїша оїо працїа: «Псалмодїа» (1625 р.)

³⁾ Оїо вірши на пѣсмерт' Гет'мана Саїдачнїого.

⁴⁾ Оїо: Божословїє, всєичне Євангелїє і оїо віршоїне поспївїє.

⁵⁾ Оїо: Пис'мєнїцїа.

⁶⁾ Гет'ман Саїдачнїє написав: «Про Свѣту мїру.»

та на цу добру працу не мали коли; а гадали про вагніше: Треба було квапитис' писати, та ще такоу навиг' мовау, ака тоді була бліш стамноу писмляному луду; а ца мова була бридка і дуже спсута ладскими вибрудками.

Усі тогодні праці величних і слауних боронциу родоуитих статкву наших і віри, цих вишметних луде а наігрш: Петра Могили, Степана Зизані і Теофила Ортолога, — достоту і нажакне вистачали, на Учунку Усого Світа, непраудни основн Уні (ріаграм); хирхліні і лукади прошухи Ізуїцки і їх затажне олюх, аке вони так худко скріз' бростали. Розумна і добра ца праца, наіжнійж тоді і skutок мала: Бо Унзвич обернула Усі каверзи Уніацки і дала нам змогу наупик ім стати неомліноу праудоу. Ак різно і шкутно було це Ізуїтам, про те навиг' і сами бажут': «Шо вони не гича неУскураут', коли ми матимем таких луде, ак: Петро Могила, Степан Зизані, і Теофил Ортолог.

Хоча і сперш ще були луде, аки бачили притрибкн вилусчити і виножити нашу тогодну мовау, дуже позабрудвану вражними наплинками (Заакого Удан'а У 1596 рац Протоґрґе-Зизані-Тустаноуски вистачиу Уже першу Славанску писмляницу, а У 1619 р. Милті Смотрицки вистачиу Світу ще другу): талж Зизані і Смотрицки, У обох цих працах, трималис' мови Церковнославанскоі і будовали свої вкладки по її основах, неУажа на річ посполудо-розмовну, ака трималас' скріз' п'обдбич Дніпра, не проміж панамі (ца була спсута і не варт було Уа-

нам, нажакним поторжкам і кабіжам лукавих Ладі-
щів.

Заакого удан'я і за добримн змогами, досит ми
мали у напрутробний час слауних і рвнн-пил'них
вихтоуців Кііс'ского Браст'а, аки своіу пис'мн'оу
прац'у, а нагірш св'атоблигим казан'єм слоуа Божо-
го, (достот'ноу-посполудноу, добре нам ст'амноу мо-
уоу), настауляли і баронили нас у наших визнауках
вири і дуже навчили усі нажакн поторжки Уні.
Так були з церковного стану: *Оу Борцауки, Леон-
Карноуич*, (наш влнчнй каз'єниц', акому судачнй л'уд
дау наз'вис'ко «Злотоустого» ¹⁾). *Захар Копистен-
скі* ²⁾ *Коссоуич* ³⁾ *Кірил Стайроуїц'кі* ⁴⁾ *Смот-
риц'кі* ⁵⁾ і др.; а свиц'кого стану: *Петро Саїдач-
ні* ⁶⁾, *Гет'ра*, *Аким Самко* і оуши друг.

Хоча з того-погодного часу, Літ'атура наша
зноу прокинулас' і стала бл'ш-ширстнє; алеж бже
выгадаш про зіднан'є посполудноу моуи з Бібліскоу;

¹⁾ Вик написав і виставив «Обличнє на Уні»
(1608-10 р.).

²⁾ Оіо достот'нє переклад дуже спс'утоу, давн'оу пра-
ци: «К'азан' Злотоустого на послан'є св. Апостола Па-
в'ла і на діє св. Апостол; а п'двал'нша оіо прац'а:
«Палиодіа» (1625 р.)

³⁾ Оіо вірши на п'дсмерт' Гет'мана Саїдач'ного.

⁴⁾ Оіо: Б'оіословіа, вс'єчнє Євангеліє і оіо віршоднє
посп'єт'є.

⁵⁾ Оіо: Пис'мляц'а.

⁶⁾ Гет'ман Саїдач'нй написав: «Про Св'єту м'ру.»

та на цу добру працу не мали коли; а гадали про вагніше: Треба було квапитис' писати, та ще такоу навіт' мовау, ака тоді була бліш стамноу писмьяному луду; а ца мова була бридка і дуже спсута ладскими вибрудками.

Усі тогодні праці величних і слаўних боронциу родоуитих статкву наших і віри, цих вишметних луді а наіпрш: *Петра Могили, Степана Зизані і Теофила Ортолога*, — достоту і нажакне вистачали, на Учунку Усого Світа, непрадудни осноуи Уніі (*privilegium*); хирхліні і лукади прошухи Ізуіцки і їх затажне лихо, аке вони так худко скріз бростали. Розумна і добра ца праца, наіжнійж тоді і скуток мала: Бо Унівч обернула Усі кавързи Уніац, ки і дала нам змогу наупик ім стати неомл'ноу прадоу. Ак різно і шку'но було це Ізуітам, про те навіт' і сами кажут: «Шо вони не гича неускурайт', коли ми матимем таких луді, аке: *Петро Могила, Степан Зизані, і Теофил Ортолог*.

Хоча і спрш ще були луді, аки бачили притрібки вилусчити і виноуити нашу тогодну моу, дуже позабруд'вану вражними напшинками (Заакого Удан'а У 1596 рац *Протоѣрѣ-Зизані-Тустаноуски* вистачиу Ужє першу Славанску писмьялицу, а У 1619 р. *Милті Смотриц'ній* вистачиу Світу ще другу): т'амж Зизані і Смотриц'кіі, У обох цих працах, тримали моуи Церкоунославанскоі і будовали свої вкладки по її основах, неужа на річ посполудо-розмоуну, ака трималас' скріз п'обдбич Днипра, не промж ланамі ца була спсута і не варт було ва-

жати «на неї), а проміж усім простолудом, Козаст-
Уом і слаушим Запорожѣм; ця моѳа була бростлиѳа,
пособни собі осноуи «мала і дуже «далилас' від моѳи
Церкоунославян'скої. Талѣж шкода, на неї «неуажали, а
Усе складалис' на осноуи Церкоунославян'скої, здаѳна
Уже моѳи Литѳатурної, хоча і мертѳої, ака притри-
малас' У Славян'ському «світі, ак та Лав'ска «моѳа на
Спад'ни, і осноуи акої достоту «прикладалис' скріз'
до Усіх Славянопис'мних моѳ.

Теирѣж Уже мушу «казати: шоб мати «де достот'ну
«Пис'мянницѳу, повинѳо її вистачати У осноѳах родо-
витої «моѳи; тоді вона належне буде «удоволати Усім
її вал'нішим трибам і поміс'цним Ухлікам. Скріз'же У
Славян'ському «світі не так са «робилос'; Заакого
Удан'а і нас це лихо «випнуло: Бо Усі наши Литѳ-
атурни працюѳци були вихтоѳани У осноѳах дуже
спсудої «моѳи, тогод'ної-пис'мянної чи Бібліс'кої, і не
мали «змоги цуратис' того, Увішо заталис', аж з са-
мѳого ще «малку. Бібліс'коїж моѳи, вони трималис',
ак поѳажно-сватооблиѳої, набл'ш значної і скріз'
звичаної по Литѳатурних працюах. А моѳа жиѳа була
«забута, бо влатѳе «складалас' з'осносноѳами мерт-
ѳої; так вона собі була «кинута, аж до нашого
«часу. Уажаѳчи «на це, не пхл'на буде «та річ навѳ',
коли а скажу, шѳ, затакого «Удан'а, не Унас, не У
Ляхіѳ і нїде «по Славянах досіж не маѳ, та не буде
достот'ної «пис'мянницѳи: бо Усі складан'ци ці «праці
трималис' осноѳ не свої родоѳвитої «моѳи.

Обачж, забгет' цих недѳиток, наши працюѳци,
а насвчнїши з них, перші наш *Філолог: Памѳа*

‘Биринда ¹⁾), — були преслабними вмет’нами ‘лїду Славянського. За такими ‘змогами і згодами влїч-них спомогачї, здав’а акаб річ не вїбросталас’ і акаб не доуґлас’ до бажаїмого і достот’ного ‘скутку? Тажж, га, га! О вїде правди ‘дїти! Нічогож бо ‘з того неўскурала наша посполїдна ‘мова; і блїш псуг’а ‘наталас’, неуж доброго ‘надбан’а: Бо залу-чїлос’ до неї чимало таких слог, аки дуже важби і нездаг’ні на вимоу ‘нашу. Істотнеж насг’ і те, шог Ладска ‘мова, обцїм з Ладскимж лїхом, — важкоу хмарог ‘носилас’ по наших Українах і не без того ‘сталос’, шог важка ‘хмара лїнуци неўпустила з се-бе ‘де аки краплїки; тажж те кроплї і досї ‘вїдко; пригрї сонечко ‘упрїїмне і їх не станє... А шог са ‘тїне до Лакїу, то вони нег’їки живїлїс’ нашоу ‘мовоу, по акої основах вїроблїли і бросталї ‘своу, ака-то свїчуг’: *Клєчєвскїи, Копчинскїи і Лїнде ‘наст’* ²⁾), — тажж заталї ‘до себе спївї ‘наши і, ака ужє ‘намнїлос’, — наш спорад одажнїї; а затачї, ужїгаїт, та похвалїв’їца (наўпрєк лїш тїх, аки не стїпнї їм в’тертї ‘нїса) — шог це їх ласка нам угє ‘надїла.

Істотнеж нам блїш, шог угє дожд’ ладсєвих вї-брудок, заугг’ лїш, пау на нашу пис’мїну ‘мову, ака, з того ‘часу, почала дуже ‘псугтїс’ і до того

¹⁾ Ому першому ‘дака за вїстачку зкумпованою їм пословника «Славяно-русскою» (з почацї XV–III-го вїку); акаж і перша ‘слава.

²⁾ Лїнде каже: «Шог вони (Лакїи) не цуралїс’ нашої ‘мо-ви, не блїзмили її, а нїїне вїроблїли своу по нашої, акої буг писанї нашє славнї Статут.»

трималис' у своїх основах, а мусили прихилитис' Лад'ському лиході, щоб не згубити своїх манкіў і свого пануван'я. Тамж це була пхл'на чет' великої громади нашого л'уду; цєж були тл'ки ті азачи, аки нехтили уважати на тажку скруту і лиходину своїй родині. Ляхиж, тим часом, радніши на прихил' пану, сподівалис', за їх змогоу, полашити нас і те робити з нами, шоб зробили Цзар'ці з л'удом Славан'ским своого оберла; таба: *«Хапали ў ханци, ханицаџ по нмци.»* А л'утиж учинки Лад'ского лиходан'я тл'ки запламили їх проудисоу ган'боу; і плами ці унгрушудя з ними, аж поки світ правди с'ял....

Обачєж, у продоуж цієї лиходини, велики нам шкоди сталис': Зрунували і спл'ндрували Ляхи наш рідний кра; натужни повисмикували купни чи громадски ради, основного нашого жит'я. Покинули нас усі наши заможни і значного роду л'удє: *Остроўки, Вшнєвєцки, Черториски, Огински, Саніушки, Зборазки, Глински, Ружикски, Радіуили, Сапици, Ходкевичи, Паци, Балабани, Вийицки, Жолкеўски, Бронєўски, Браницки, Потоцки* і до сто-сот-крат ин'ших! Усі вони, повагом, однозадним, стали покидати свої рідни основи, та привертатис' до Уні і Лад'ского пануван'я. Важко було поспол'уду триматис' у своїх спозадаєних ослях; руїни, пожага — усєж, усє унєвич обернули!..

Богато л'уду, тикаючи лиха, мусило покинути свої зауласні манки, ріднесєнкє кубло, і рушати на

шт-біч Дніпра, суму́чи по свої́ родині. Скрі́з, у позрѣноуаних городах і сѣлах наших, сталоса́ пу-сто; забиті́ і скалчині́ лѹд валасѹс', ак те падло, шѹ тручини́ на поталу́ звирчу; розшматкоуани і недож-вакоуани шѣ кист'накн лѹдски скріз скалилис' на Свт Божій і, нібн цѣу смѣртноу́ Ухмлікоу, домоулали Лѣхам за іх випрауду і лихоуини. Джорґлом уши-лас' руда і стигла по калѹжах чн, заскаруплѹчис', марнѣ чѣрвоніла по руінах; смѣрт' скаржилас' нам у вичн, борсалас' і скріз вітала, ласучис' на житѣ нашѣ. Усі тоді лиха поскупчилис' над нами, загомонили і загули свої пѣкѣліні спѹди, остатної́ го-динн!...

У́ таку скрутну́ добу, за незгодніми похліна́ми,— Літѣратура наша, немаучн, ак спѣрш, достотніх працѹбщѹ і визарних спомогачѣ, мусила спсѹтитис'; заблѹзвута була дуже посполѹдна наша моуа і Лѣхн, глумѹчис', дали і наз'віско «хлопс'коѹ». Талѣж, не-Уажа на те, не захазали ми свої́ рідної моуи і вона, ак данок Божій, сталас' випорушна́, і не похліне́ трималас' достослауни́м і вірним посполѹдом (заф-гѣт' лиш шанѹ, ак ўже наменилос'). Перевернути і ўвѣвичити її не було, нема і не буде ў Свѣті, а ніакої змоги

Ним поки перебурхала ца́ лѹта бора, кра́ наш, заўдакоу́ прѣслауних і влличних свѣтѹчѣ-віри, стау очунѹватис', остѣрбуватис' і складати сподѹанки на ласку Божу. О́ не раз схамґналіс' ми ў свої́ чѣволи,

як сполохани орли у своїм у кублі; не раз повертали ми лихо Ладське, як правди у і школу кару, на їх же безголові; не раз пручалась наша воля скинути з себе ганьбу армувані, з дуже огидним невчєм тажкої скрути! Наши бат'ки-Гет'мани: *Косицьки, Наливако, Остриця, Тарас, Паулік*, з чималоу генералноу старшиноу, зажили (повали) собі раснослауни винки задруциу святої віри. Тодж-то настау нам світ правди, настау час Божого зв'я—і сталась нам рада: Як блискаукою скріз' освітилос' і, моу би разом, все пробудилос'!...

Настау Хмільницькій — і поустау наш слауний луд Козакоруській! Ці ручі влетгн' Козацькій визволиу кра рідній з-під Ладського стиса і зажиу собі усі-світнє слауу, ака гн, г! — ніколи незмарні і не зляже!...

виступили проти нього, але не могли зупинити його. Він
вступив у війну з турками, і в 1676 році переміг їх у
битві під Жовтими Водами. Ця перемога була великою
для України, і вона показала, що українська армія
може бути сильною. Після цієї перемоги Іван Мазепа
знову став гетьманом України. Він продовжив боротьбу
проти турків, і в 1681 році переміг їх у битві під
Львівом. Ця перемога була великою для України, і
вона показала, що українська армія може бути сильною.

III.

Ними-поки стаєс' нам великий час ради, ми не були,
як віуці на без-баш, а мали добрих Шафарі — достот-
них боронців віри і правди: Гдзона Балабана,
Вона Оран'скою, Тура Копистин'скою, Корець-
кою Сураз'кою, Мужилоу'скою, Диплицько-
ю, Хмару Максима, величного Петра Мо-
зилю і славного Гетмана нашого Петра Сагайдач-
кою. За них ши почали випортатис' з руїн наши
спозадзні города і сла, а з ними, незабаром, і на-
ши школи: Остроз'ка, Київс'ка¹⁾, Львоу'ска, Луц'-
ка, браство Могилиу'ске²⁾ і Запороз'ка; а дал,
худо порозбросталис' і скріз' по наших Українах;
вавагнішеж було Коллепаліне браство Київс'ке. Ці
випитні люди неутонне пилінували, шоб скріз' пороз-
бростати проміж посподлудом наміжне свічені і, шоб
цзу ваг'ноу основоу, приміти наупник стати химород-

¹⁾ Київс'ка школа, за Петра Могили, сталася бра-
ством.

²⁾ Воно було збудоване ласкою Князя Огин'скою в 1633
році.

нам, нажакним поторжкам і кабіжам лукавих Ладі-
щів.

Заакого удан'я і за добримн змогами, досит ми
мали ў напрутробий час слаўних і рвін-пил'них
вихтоуцїв Київського Брацтва, аки своїу писемноу
працїу, а нагірш сватобливым казанїм сло҃ва Божо-
го, (достот'ноу-посполудноу, добре нам стамноу мо-
воу), настаўляли і баронили нас ў наших визнабках
віри і дуже навчили ўси нажакн поторжкн Уні.
Так були з церковного стану: *Од Борецькіи, Леон-
Карноуич*, (наш вличний казєвнц, акому ўдачний лїд
даў назвіско «Златоустого» ¹⁾). *Захар Копистен-
скїи* ²⁾ *Коссоуич* ³⁾ *Кирил Стайроуїцкіи* ⁴⁾ *Смот-
рицкіи* ⁵⁾ і др.; а свицького стану: *Петро Саїдач-
нїи* ⁶⁾, *Гетерд*, *Аким Самко* і оуши друг.

Хоча з того-погодного часу, Література наша
зноу прокинулас' і стала блїш-ширстис'; аиж ўже
вгадали про зїднанї посполудної моуи з Бібліскоу;

¹⁾ Він написав і виставив «Обличїї на Уні»
(1608-10 р.).

²⁾ Оїо достот'нїт переклад дуже снсутої, даїної пра-
ци: «Казан' Златоустого на посланїє св. Апостола Па-
вла і на дії св. Апостол; а идеал'нїша оїо працї:
«Паликодїа» (1623 р.)

³⁾ Оїо вірши на пдсмерт' Гет'мана Саїдачного.

⁴⁾ Оїо: Божословія, всзичне Євангелїє і оїо віршовне
поспївїє.

⁵⁾ Оїо: Писемнїцїа.

⁶⁾ Гет'ман Саїдачний написав: «Про Свѣту мру.»

та на цю добру працю не мали коли; а гадали про вагніше: Треба було квапитис' писати, та ще такоу навіт' мовау, ака тоді була бы'ш стамноу пис'мьяному луду; а ца мова була брідка і дуже спсута лад'скими вибрудками.

Усі тогод'ни праці величних і слаўних боронцю родоуитих статкю наших і віри, цих вишметних луді а нагрш: *Петра Могили, Степана Зизані і Теофила Ортолога*, — достоту і важакне вистачали, на Учунку Усого Світа, випраудити основні Уні (ріаґам); хирх'ни і лукади прошуки Ізуїцьки і їх затажне лихо, аке вони так худко скріз' бростали. Розумна і добра ца праца, найжнійж тоді і skutок мала: Бо Унзвич обернула Усі каверзи Уніаць, ки і дала нам змогу наупик ім стати вломл'ноу прадоу. Ак різно і шкул'но було це Ізуїтам, про те навіт' і сами кажут': «Шо вони не гича нгускурайт', коли ми матимем таких луді, ак: *Петро Могила, Степан Зизані, і Теофил Ортолог*.

Хоча і сперш ще були луді, акн бачили притрібки вигусчити і виноуити нашу тогод'ну моу, дуже позабруд'нану вражними напшинками (Заакого Удан'а § 1596 праці *Протоґрґ-Зизані-Тустаноу'ски* вистачи' уже першу Славян'ску пис'мьяницю, а § 1619 р. *Милті Смотрицькї* вистачи' Світу ще другу): т'аж Зизані і Смотрицькї, § обох цих працях, трималис' мови Церковнославян'скої і будовали свої виклады по її основах, неужа на річ посполудо-розмоуни, ака трималас' скріз' п'оббич Днпра, не промж ланами (ца була спсута і не варт було уа-

жати на нї), а промж усім простодїдом, Козаст-
 уом і слауим Запорожїи; ця моѳа була бростлиѳа,
 пособнї собї основи «мала і дуже «далилас' від моѳи
 Церкоунославян'скої. Талїж шкода, на нї «неѳажали, а
 все складалис' на основи Церкоунославян'скої, здавнї
 уже моѳи Літературної, хоча і мертѳої, ака притри-
 малас' у Славян'ському «світі, ак та Лан'ска «моѳа на
 Спаднї, і основи акої достоту «прикладалис' скріз'
 до усіх Славянопис'мїних моѳ.

Тсирїж уже мушу «казати: шоб мати «де достотнїу
 «Лис'мїяницѳу, повино її вистачати у осноѳах родо-
 витої «моѳи; тодї вона належнє буде «удоволїти усім
 її вагнїшим трибам і помїс'цїним ухлїкам. Скрїз' же у
 Славян'ському «світі не так сї «робилос'; заакого
 «удан'ї і нас це лихо «вїмнюлос: Бо усі наши Літе-
 ратурнї працѳвцї були вихтоѳанї у осноѳах дуже
 спсуетої «моѳи, тогод'ної-пис'мїної чи Бїблїскої, і не
 мали «змоги цуратис' того, увїшпѳ заталис', аж з са-
 мѳго шє «малку. Бїблїскоїж моѳи, вони трималис',
 ак поѳажно-свїтѳблиѳої, наблїш значної і скріз'
 звичїної по Літературнїх працїах. А моѳа жиѳа була
 «забута, бо нїлатѳє «складалас' з'осносноѳами мерт-
 ѳої; так вона собї була «кинута, аж до нашого
 «часу. Уажаючи «на це, не пхлїнїа буде «та рїч навїт',
 коли я скажу, шѳ, затакого «удан'ї, не унас, не у
 Лїхтї і нїде «по Славянах досїж не має, тї не буде
 достотнїої «пис'мїяницї: бо усі складан'цї цїї «працї
 трималис' осноѳ не своїї родобитої «моѳи.

Обачж, забгг' цїх недѳиток, наши працѳвцї,
 а нїсвїчнїшї з них, першї наш *Фїлолѳ: Памѳа*

«Беринда¹⁾», — були преслабними вмет'нами м'яку Славянського. За такими змогами і згодами вичиних спомогачі, здав'ця акаб річ не вибросталас' і акаб не доу'глас' до бажаімого і достот'ного «скутку? Тажж, га, га! О ніде прауди діти! Нічогож бо з того ну'скурала наша посполідна мова; і бл'ш псут'а «наталас', невуж доброго «надбан'а: Бо залучилос' до неі чимало таких слоу, аки дуже важби і вездатні на вимоу «нашу. Істоднеж насп' і те, шю Лад'ска мова, обцем з Лад'скимж лихом, — важкою хмароу «носила' по наших Українах і не без того «сталос', шюб важка «хмара ливучи ну'пустила з себе «де аки крапл'ки; тажж те кроплі і досі «видко; пригріє сонечко «упрїимнє і їх не станє... А шю сачинє до Ляху, то вони нетл'ки живилис' нашоу мовоу, по акої основах виробляли і бростали «своу, ак-то свиччут': *Ключевський, Копчинський і Лінде «насп'»*²⁾, — тажж затали «до себе сп'иши «наши і, ак ужє «наминилос', — наш споряд одажні; а затачи, уживаїт, та похвалав'ця (нау'прек лиш тих, аки не стпни ім стгрти «вса) — шю це їх ласка нам усє «надала.

Істоднеж нам бл'ш, шю усє дожд' лад'ських вибрудок, заггт' лиш, пау на нашу пис'м'яну мова, ака, з того «часу, почала дуже «псутис' і до того

¹⁾ Ому першому «дака за вистачку зкуммовайого ім послодника «Славяно-рус'кого» (з почаці XV-III-го віку); блужо і перша «слава.

²⁾ Лінде «каже: «Шю вони (Ляхи) не цуралис' нашої мови, не бл'знули її, а пил'не виробляли своу по нашої, акої б'вє писаніи наш славіи Статут.»

взажчина була Церковнославянськими, Лавськими, Ладськими і Грццькими слоуами, шó до гича унєвичилас' і була покинута; а посполудна моуа унєрушилас', жиє і, ак снатоблиуї данок Божї, житимт', аж покї Світ-сон'ца, на вїк вїчнї хвалу і даку óму Ёдиному! З-поки Світ-прауди, воли прос'ау скріз' по наших Українах, тóтє Засамого навєличного і прєслауного Гєтмана нашого *Зимовїа Богдана Хмїл'ницького*, аж до тепрого навіт' часу, чимало чого перебувало з нами; чимало чого примїуб а казати про своу родину і слауїнї лїд Козакоруськїй, т'амж, шкода! Нетут'а ц'а рїч повин'а бути: Усїдїма Свїта проспїуа нам Усє до ц'ати; а ми почуїмо, та помїркуїмо, шó с'а стало і перебувало з нами! — Тепрєж а мушу казати, шó з того, потонє-слауного, часу, Література наша зноу стала повертатис' наўспак до моуї Бїблїс'кої і Усє бї'ш д'алитис' від моуї посполудної; хоча шє доўго трималас' старò-писмїва моуа, сур'ажн'а і дужє спсєута. Ушикоуайї і остєрбаїї наш кр'а зажиу привїл'ним житїм у своїх заповїг'нїх осноуах родобитої ст'ати. Рїч посполудна (Respublica), скріз' тодї опану'талас' у нòму і, по свої вєличної змоги, мал'а мїс'ц' настаўлати чи скидати нетл'їки Гєтмана і Усє Старшинну, т'амж і Синклїт-Церковнї. Ва'їнїшаж у нас була *Гєнєрал'на рада*, — ц'а вєлика пòгромад' (Громада) промарїцї кожної мєти і стану, вєсполоч з Гєнєрал'ноу і значноу Старшиноу, Усòго нашого посполуду.

У цї погоднї час, школи наши Усє бї'ш почали прокидатис' і зноу фундуватис' скріз' і по шуд-

бач Дніпра Українах; найбільшим з них були: Чернівецька, Переяславська і Коллєія Харківська; Академії: Глухівська, Батуринська і школа Ніжинська (Унєжимська). А ниж-поки це сталося, Київська Академія неприпиняє вистачала світу багато своїх свідчійших вихтоуцїв, аки назауше зажили собі і нам впохлїгну сладу; неужа на те, що вражи похлини Ізуїцьки не минулисе шє; що химородні Уніацьки незгинули до гича: Шєж вони, чи-доуго, вишком трималисе ў нашим краї, а нагрїш на Спадні ого; і що, за похливами цого лиха, школи наши вграз палали ў великих пожарах. Тамєж, за доброї радої прєславаго Сєкєлєта Церковного і здатнє-щирого на свєтоблїву змогу нашого поспєлєду — худко цї школи знов вигорталисе з марних руїн і показнїше будувалисе, нажак і скаржинє Ізуїцькому Уніацтву.

Так були сладеи ў позадї свєточи вїри: Ісє Трофїлодїч ¹⁾ Сафронї Почацькї, Інат Окєснодїч Рафаїл Забородський, Лука Канашидїч, Св. Інокїєтї Кулчїцькї ²⁾ Інокїєтї Гїзєл, Варламї Лєвицькї, Захар Карїлодїч, Тарас-Зєлка, Осип Копонодїч, Гервасї Лїкцєдський, Маркєл Радїшедський, Алеросї Ушїєдїч, Гадїрїло Домєцькї ³⁾

¹⁾ Бєлєслєд.

²⁾ Сладїє Козанєць.

³⁾ Фїндатор школ у Сїбєрїї (тамєж і Русько-Монолєскої).

⁴⁾ Сєткїє казанєць.

Лажб'єскі ⁵⁾, *Варкаѹ Валаткоѹскі*, *Фіофілакт Лопатин'єскі* ⁶⁾, *Антон Одиноїч*, *Антон Стахоѹскі*, *Ларион Роголѹскі*, *Сл'єстр-Волин'єскі*, *Фис' Смержѹскі*, *Епіфані Тихор'єскі* ⁷⁾ *Фіофан Прокопоѹч* ⁸⁾, *Лазар' Бараноѹч*, *Св. Дмитро Туптала-Ростоѹскі* ⁹⁾, *Сл'єстр-Глоѹац'кі*, *Пвцик-Григорович* ¹⁰⁾ *Осип Тукал'єскі*, *Максимоѹч*, *Флоф'є Лещин'єскі*, *Леванда* ¹¹⁾ *Степан Аѹор'єскі* і богато, богато ще оѹших, других, аких наша Ёсидіма николи не забуде ў своїй праѹді ¹²⁾.

Проміж ними, а́к жар-зіато вквудаїца: *Свѹтій Дмитро-Туптала-Ростоѹскі*, – вистачиѹшіи своѹ достот'нѹ праѹѹ: «*Житіє Свѹтих*» (Чѹти-Мнѹѹ) а́ку прихлѹи ввироблѹѹ блѹш нуж задвацѹт' рокиѹ; ви́нж написаѹ і «*Біблѹєску Хронопис'є*». *Осип Тукал'єскі*, *Інокенті Гізл'*, *Лазар' Бараноѹч*, *Степан Аѹор'єскі*, *Зертис Камѹєскі*, *Сл'єстр Квладба*; *Вар-Саѹ Сковорода* (Філософ і стежник пра-

⁵⁾ Ви́н, а́к свѹчѹтій, буѹ посланіи ў Пекин (1715-го р.).

⁶⁾ Та́жко зѹдрѹчейіи за праѹѹ.

⁷⁾ Фундатор Бѹл'єгород'єскої школи і Хар'ків'єскої Ко́лѹеніи.

⁸⁾ Вѹст'єноѹ ро́зуму, т'алеж переплѹт і химородник, кат добрих і слаѹних ў вѹри лѹди: Аѹор'єскої, Аноѹ'єскої, Лопатин'єскої і друи.

⁹⁾ Назначіи казанец' і Богослоѹ.

¹⁰⁾ Філософ і Богослоѹ.

¹¹⁾ Значїи Казанец'.

¹²⁾ Читаѹте: Ёсидіму свѹтоблїдої *Літератури Ар. Макарія*; і Ёсидіму Кіѹє'єскої *Браствѹ*, *Аскочин'єскої*.

Уди) він вистачив «Алфавит Мира»; Філофілакт Донатинські, тажко задручніи за правду; Свѣтлі Інокимті Кувчинські, Леваанда і наперсладній і величній наш Григор Конискі,— вистачивші правди «Хронопис» чи «Усідіму нашого краю.» Ця дво-річ праця, як свѣтоблига казан' божої правди, проспѣвала сладу нашу на гчуні всого Свѣта.

«О та слаба скріз' почута,
 «Николи визгині!
 Бо те тліки у свѣті «гнѣ,
 Шо хліве і тліє!...

Ця праця, згорнувши у себе правди перебутки нашого усідімого жит'я (ниначє величчу казан' нашої «дол), спѣлас' нам на разбагу, як Божя «рада, шоб ми «знали, шанували і добреб тѣмили, як са у Свѣті «повѣртати. На цу «річ, вона повина зашлє з нами «бути, як те наперше свѣтоблигує «слово, чи як наперше «благаніє «обрадиє «спѣрного «серця.

Велики, на диво Свѣту, були ці праці вихтоуці нашого «родни; неполажна їх слаба бучно проиєслася од мора «до мора, од зорі «до зорі; скріз' прѣмні їх свѣта витручали «стуми,—у «аких позакоуиз тоді «їс' луд великого «Студна.

Шо року, рѣсно вистачали їх ноуи і запоуітні наши «школи; шо року, чимало засилалос' їх до Москви, Петербурга, а часом і за Краициу¹⁾. Скріз',

¹⁾ У Буларію, Сербію, Мултанію і у др.

IV.

Так са́ було чи зда́нього ўже часу́ чи, леду́, не з початку́ XVIII-го віку, як ўсі́ наши́ свічніши і сла́шні нугара́зд луде́, прит'мом пог'алис' на по-талу́ чужо́й пра́ці, хаўчи́ сво́є рідне́ і сна́днє лас'чис' на́к виприту́ним і виприта́жним до наших́ запові́гніх осно́в родо́битого бу́т'я. У́се пішло́ ў розга́рдіаш і, не змаўши́ собі́ ра́ди, пота́гласа́ ў рості́ч. Не Ки́ў і Теплин'-Кра́, як рідна́ ўпрі́мна вива́, пригортали́ наше́ серце́ до сво́го за́повіту́, а ін'ши́ міс'ца́ ласили́ нас; і осно́ви не́кчемного́ *Космополіста́* закопо́шилис' ў серці́ нашім; затлу́мили́ж о́чи дивили́с', та не бачили́ наві́т, шо́ са́ стало́ з нами́ і а́ке це ма́рево́ ми́ стьжимо́...

О́ га, га! Та́ ниде́ пра́ди діти́! Серце́ж чо́ловчє́ не а́ка ку́бака, шо́ коли́ зхочі́ши, то і випл'уси́ши з не́ї ўсе́, шо́ вона́ ма́ла; а при́ потреби́, надме́ши її́ чим тра́пица́, по́ змоси́: «Чи́ горі́лку о́чи́ пивом́, а чи́ ін'шим́ ў сві́ті ді́вом?»

О́ ні! То́ кра́, де́ серце́ наше́ порозвину́лос' і стало́ знати́ Бо́га; де́ ста́мки наши́ прокину́лис' і,

як бджо́лата, заласне полинули на гарні ро́скоши квітчатого по́ля; де серце наше щільне зжи́ло і витримало́ у примісних о́го заповітах. Тоді кра́, рідній кра́!—свѣта о́сноба нашого житѣ́. Виплѣснути о́го з серця́, нема́є у світі змоги, бо серце́ж не ку́лбака: по́загом воно обростало́ і по́гнило́ свѣтоблївим мѣдом рідного заповіту; і висмикнути о́го, хіба висмикнути житѣ́, як нема́ змоги висмикнути дуба, не́урѣвши о́го ца́пї...

Так стало́ і з нами: не стѣми́вши того, покину́вши, за́-гла́ ма́ри, свѣ рідній кра́, ми не покинули своїх ду́шевистих у́житок і, ласу́чись на працѣ́ у чу́жи, ми розсолоччу́вали грі́ку во́ду своїм мѣдом і вистачали́ у праці́ своѣ́ щире житѣ́; натужне висмику́вали шу́кїні о́сноби сво́ї, аж поки марне не позака́цубли на ростані́ свѣта, не ма́ючи собі ра́ди і добро́ї у́даки. Та́ не дїво́! А́ко́їж да́ки сподїва́тис? Го́разд-ше, що́ не ўсім чу́бриа́ ўтерли... Бо хто́ж приму́шау нас орати́ по́ле по багнови́цах і, щирим серце́м, на́трату о́сіати своѣ́ родо́вѣ наснѣ́, коли воно несплоди́ла́, а марне згине́? Тим часом добри́ міснѣ́, сїто́бно́го ра́сту, пустку́чп бажа́їт нашо́ї праці́, а ми не́ бачимо, а ми не́чуїмо... і варт лѣ́дско́ї глѣ́моти!...

.

Га́, га́! Багато примі́вб а́ що́ казати, та вба́ча́те, за́гаїсѣ́ ўже́, а не ма́ї кдї; треба верну́тис до сво́ї рі́чп: ў то́годнї́ добу, Лі́тература́ на́ша, як на́мгнїло́, не́зжа́ на щ вели́чп, не́угара́зд, пра-

щ, повагом усе далаас' від моуи посполудної. Наши працюци усе прит'мом потаглис' за ін'шим ласом і небуло кому очкнутис' та подивитис' на наш бростливі і гарні данок божії. Позатлумилис' наши очи, ми са не тамилн і про те недбали, шò у себе мали; та пішло наше з свита, ак лист по води.

І сталоє тоди усе більш уже визначатис' розраїне нашого краю на дві лауи: *Східну* і *Спадну*; а спрш не чуїно нам було це розраїне і ми не дуже уважали на Андрусювскій трактат 1667 року, бо були розраїні, нєначєб морє щпом; а тепрє? Тепрє не та уже річ навг': З Гадамаством згнула остат'на облада нашого посполудного іднав'а і, з тогож часу, обідїи наши України почали уживати не односнє навг' долї; минулоє наше усідїмне житє і почали ми пєтитис', ак окоуїта горька вбрудками води, чи к'васу.

Некємні пòхлиннє закрутили верєпнї і, нєначєб втри, почали бурхати у причинє наших паланок: *Волиннє, Полис'є, Черкиєскоє, Хар'ківскоє Курєскоє* і дал на сїдєн'. Цї пòхлиннє, у двї-лауи, занєсли до нас з своїу брудю і чимало ін'ших слю, акими порошили і смїчили нашу посполуднє моуу. Галєж моуа не полоуа,—ніакї втер її не вивїє; і хоча у причинє паланок вона і дуже спєсулас', а таки не згнула і не згинє, бо моуа не полоуа.

Дж не було цїх пòхлиннє, і вадливого бурхан'а, там увєрушилає чєста достот'на наша моуа; то-

річ: *У Кіідоциринської паланці, Подолі, Покуті, У придніпранських місцях Полтавської і скріз, гн далеко, по Дніпру, аж до самої навіть Таури; У Черноморі, Поморі і скріз по селах наших Задуняць і кошах Козацьких.*

Літератураж наша, далучис' від моїи посполідної *Усє* бліш хилас' до Церковнославянської; а, заостатнього Гетьмана нашого Кирила Розумовського, згола звлас' *Ужє* на суто Бібліску ¹⁾ і латїє зідналас' з Літературою Московскою, бо односнаж була *У* основах і бросталас' вихтоуцями нашоїж родини, аки вистачали свої праці по *Усому* Світу Славянського жит'я.

Так навп' звлас' наша стара Література далучис' від живої-посполідної моїи і, нмаючи собі підтримки, звлас' та згинула; бо з тої руми, на яку вона стала, зпочатку ще *Уні*, не повина була до іншого skutku звєстис': дашлас', псулас', та згинула.

Тім часом посполідна моїа, небажа на те, що була покинута, захиана (та те бліш тим, кому неважко навіть і душу свою кинути), побагом собі вироблялас' і бросталас' проміж престолудом, обцем

¹⁾ Це сталоє знати ще з 1729-го року, коли наказано було передрукувати *Усє* наши книжки, писані і *Усє* Літературні праці на Бібліско-Московську річ, з її витинками; і коли наказано було свіччитис' по школах наших тої моїи. Проце наказне передрукуванє каже Шерер.

з живими основами його заповідного життя. За якого удав'я і скрізних помісцних підлин', визначилося у великому нашому Краї, як то намнилося, чимало помісцних моу.

Усі ці помісцні моуи, мали і мауť свої пособні витинки, з чималими шхилками; скріз по цих Українах і свої пособні спіуи, думки легенди і було своє усідмне житє. За такими роскошами нашого крау і рясними оздобами посполудної скарбниці, наша родоуита моуа не поуиџа була доуго тулатис' по закутках своіх, а стала визначатис' і худко квиччатис' по великому полу Свц'кого жит'я. Угаразд-же Божє, Твоє нам згоже!.. Бо настала доба бажаемого skutку: Прокинулося у пис'м'яних прац'ах достот'не слово і наша родоуита Литература стала вистачатис' на світ Божї, як дєн' по ночн.

Першу сладу на цому тер'ці зажиу собі Полтавц' наш пан *Котлярєвскїй*, вистачиуши світу виршоуну «Евиду» написауши її такоу моуоу, як Слободжан каже свої побрехан'ки; а далі почали писати: *Могила, Основ'анько, Писарєвскїй, Шеренєра, Артемювскїй-Гулак, Корсун', Александрю, Макароуевскїй, Петренко, Ходокоуевскїй, Мазукевич, Бородикоуевскїй, Максимювич, Іско-Матирикка, Кулиш, Митлискїй, Карпикко, Шедченко, Забїла, Гричулєвич* і др.

Чимало їх прац' повистачено уже Світу; а трохи не стїкнєж здауна чикауť ці сподіванки, чикауť, та бростаїца. Усі ці прац' писани на помісцних наших

мовах, а найбільш на *Полтавської* та *Харківської*. Найгарнішіж з них ті навіть, у яких витримана були Київоцигринська мова; так у працях панів: *Артемодського-Гулака* і *Шедченка*, ми бачимо таки уже визначки, яких сперш не було і нечуло по мовах цибічних.

Загет цих праць, писали і пишуть вихтоуці нашого краю і на інших ще мовах. Ці праці величні і заше вартимуть достоїної даки; та віде правди діти! Вони ваїніши нам за усі побрехинки та балутабенки, де-чого, хочаб і на рідної мови. *Наваїнішіж з них панів: Маркевича, Гоголя, Бодакського, Максимовича, Чайківського* і друг. Їм наша вапряхлініша і ваповажніша дака! Їх ласка і дотепна праця разгорнула очам нашим приполи марної пелени, акою здавна було позап'ате усідмне наше житі. Вони нам вистачили все, про ші ми тільки чули, та не достоту знали і не худкоб ще зазнали, колиб не їх поважна змога.

Хоча Київоцигринська мова не дуже визначалась сперш у нових Літературних працях наших, бо ак намнило, обд'ви наши Україн не односну долу уживали; тамж така бростлива і гарна мова исповива була нишкатис і, у згодні час, почала нам визначатис своїм ра-боже расним полем. *Прибура, Чарй, Курд, Чернушанко* і друг., у своїх заласних поспуах, виказали нам усі роскоши цієї гнучкої мови, спіучої і здатнішої до розмови.

Уажатж панове і читате; на пр' річ, а квапиде їх вистачити Світу, міркуючи:

«Що то, хто там,
«Не то, що там...»

Вибача́тьж мє панове, вашци прошу; та нех́а
будє ваша ласка до за́шиє вам прихл́ного, —

—*М. Куцою.*

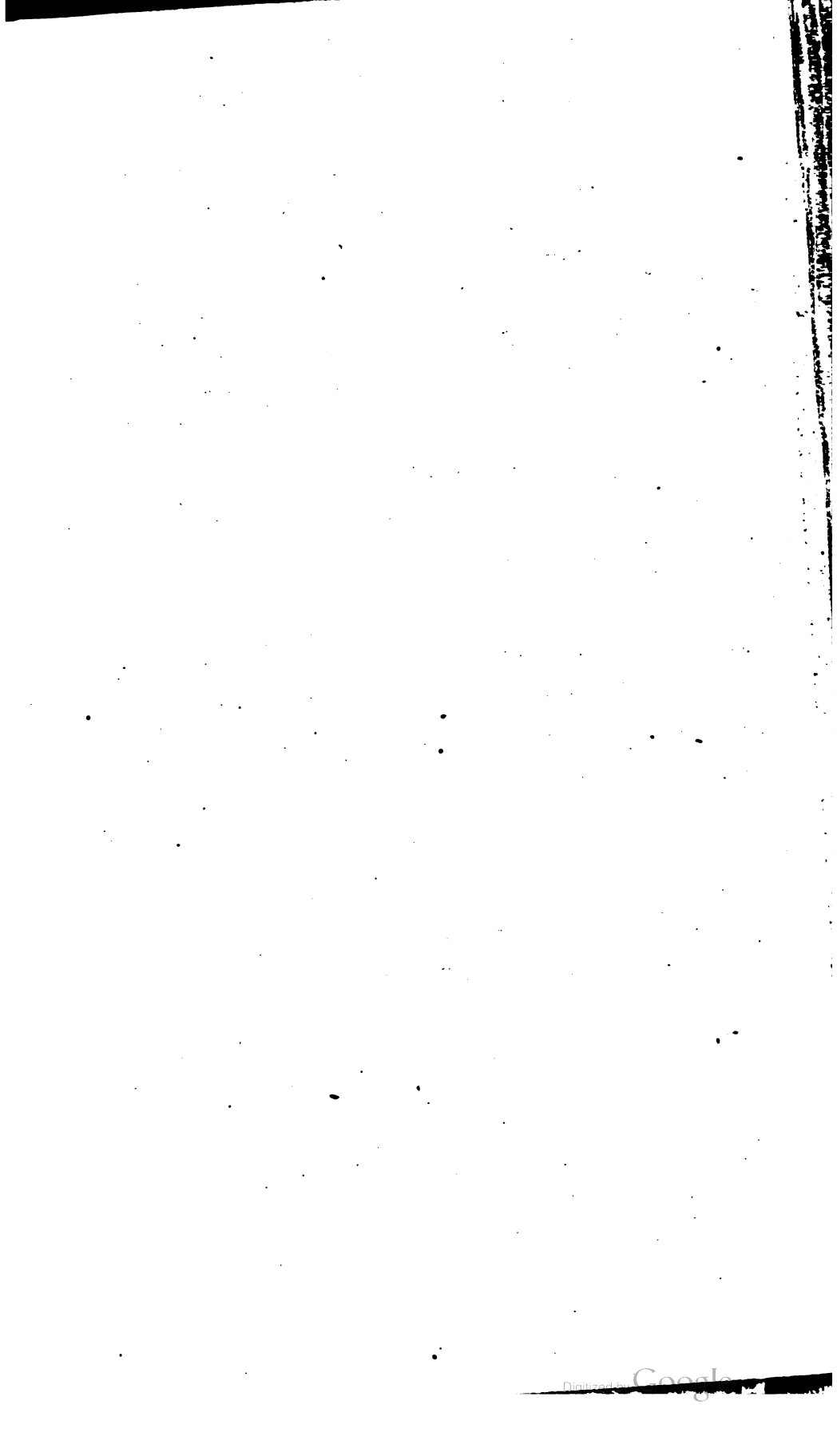
Житомир.

20-го Квітня 1857-го року.

ПОСПІЇЄ

НОЎОГО І СПОЗАДАЎНОГО ЗАПОВІТУ.

Чимало з наших спід, висťahилих тута, здайна ўже і, мабут', биш ак за н'ятнацят' рокіў навіт', добре спидавца скриз' по наших Українах; тил'киж частіш траплатца іх чети по дес-бич Дніпра.

СЛАВА КОЗАЦКА.

Наша слава Козацкаа,
Ні, не загубає!
Що гуляє наша доля,
— Бог єдиний знає!

Що гуляє наша доля,
Од полудня до ночі;
Скаче, трає ші спугає
Отож козак охочий!

«Няв'ці! Козак гуляє!»
«Бразчат' ого гроши;
«Волос чорний, сам маторний,
«На личку хорощий!»

«Чорноусий, — жупан кущий,
«Викидає виліоти;
«Скаче, трає ші спугає
«Аж заїдає охоти!»

Миж козаки молоді,
 Усі одного кошта;
 А хтож бо нас не кохає, —
 — Тручамо до чорта!

Маім коні, маім зброю,
 Єдиною, єдиною —
 Сядьце червоноє,
 — Сядьце червоноє.

Аж на коника садиса,
 Низенько уклониса;
 Бувай мила здоровонка!
 — Бо досит наживса.

Вонаж плаче, та ще тирше,
 Шоб уклониса нагарніше,
 З жалю умилуає.
 З жалю умилуає.

«О побачиш Козаченко,
 «Та шоб тоби буде;
 «Бо тиж мене так зле зрадиш —
 «Бачь Бог і луде!

Аж на тей син козацькій!
 Нема хліба, то їм плацки, —
 — З голоду чь згину!
 — З голоду чь згину!

«Шоб на тебе, Козаченка,
 «Усі лишеньки спали!
 «Та шоб тебе, після мене,
 «Інши не кохали!

А з усіх цих лих повискочу,
 У та кохатис' білш не зхочу;
 У інших же то буду.
 У інших же то буду..

Наша слава Козацька,
 Ні, не загинат! —
 Шож гулат наша доля —
 — Бог єдиний знає!...

Шож гулат наша доля,
 Од полудна до ночі:
 Скаче, трає шє спитат...
 Отож козак охочий!

МАТОРНІЙ КОЗАК.

Гра, гра! От закину
Зараз ноги, — аж за спину,
Щоб світ здивувався,
Аки козак удався!

Аки народився,
— Зауважніший у світі,
Що дуб не згодився,
— Скрив' слави нажився.

Та гарний, маторний,
А гнучкий як лоза;
Татарвиж і Лахам, —
Ак волам заноза!

Зараз гукну, зараз стану
Виліоти пускати;
А хто зхоче дивитися—
— Охоти заудати.

Гулѧ душа козац'каѧ
Гулѧж моѧ мила, —
Бо гулати козакоуи,
До жаги приспю!

Граж, гра! От закину
— Зараз ноги, — аж за спину,
Щоб свѧт здивовавсѧ,
Аки козак удавсѧ!

Гра, гра! От закину,
Зараз ноги, — аж за спину,
Щоб світ здивувався,
Аки козачин'ко удався!

Ак гук народився,
Таки зазв'ягн' у цм світі,
Що дєб не згодиўса, —
Рясно слави понажиўса.

Та гарні, маторні,
Гнучкі дужє, ак та чоза,
А Татарви чЛахам, —
Нудніш, ак волам заноза!

Г! Гукну, та стану
Зараз вистрибки чпускати:
Нехайж кажут' лудє,
Кому чдє доли шукати?

О граж, та гуля
Козацкаа душа мила!
Тві час!... небажя,
Коли горє за плечима!...

Граж, гра! От закину,
Зараз ноги,— аж за спину!
Шоб світ здивувався, —
Акій козачин'ко удався!

БРІХНА.

О казали вражи глуде,
Що а замж не пду;
Аж посіу Василечки,
У змивесн'ким саду.

І васил'ки мої,
І Васи' при мні, —
Щек ого матири!
Сподобаўса мні!

Сподобаўса мні,
І укохаўса мні,
Хоч і кажут' вражи глуде...
— Ха на лико собі!

А чи пду, чи ні,
Ўсєж мі Вас' при мні...
Щек ого матири!
Сподобаўсаж мні!

Привернуж а́ ого,
 •До сьрди́нка •свого,
 А́к ўбѣрус'-спора́джус'
 — Та́ добудус' цо́го!

Накуплю́ по крамах,
 — А́ж замі́ѣ ў очах!
 — Прибѣрус'-заплитус',
 Шо́б а́ж ўза́ў ого •жах!

На ко́пкѣ о́ксамиту,
 А на шаг наміста;
 Не́хѣ ка́жут' вра́жи •лѹде:
 «А́каж джѹнджѹриста!»

Не́хѣ ка́жут' собі,
 А мѣ Ва́с' при мѣні...
 Пе́к ого •мати́ри!
 Спо́добаўса́ж мѣні!

КУМАСІ.

От бо дуж а до Кумасі,
Бо ў Кумасі слоґа класі,
Самаж така чупурнн'ка,
Ак квитон'ка гарнн'ка!

От бо ўжж а і ў Кумасі,
А ў Кумасі чмоки класі;
Чорнн брови, а очици,
— Тикиж ак блискауици!

Жин': | Здороу сардн'ку пл'нн'кнй,
| Козачн'ку омі милн'кнй!
| Черноусей-гарннн'кнй,
| Мнж голуби сиуснн'кнй!

О Кумасу, о сардн'ко!
Ос' бо а тві козачн'ко!
Ос' на тоби червнчкн, —
•Нз жахасá нз гнчкн!

Акиж вони гарннн'кн,
Червонн'кн, малннн'кн!

Нумо, нумо бо, моа стапа!
 Зузуляка моа гарна!
 Нумо чмокнимос'! А хто знае,
 Ха облизна зхапае!

За такі чирвички,
 Чмокну тебе тричі ў вічки!

Натанчымос' молодичка, —
 Наша вола, наша нічка!...
 Кохамоса, женихамос'!
 Наша нічка, — не жахамос'!

Кохамоса — женихамос'!
 Наша нічка — не жахамос'!

Гопки двічки, чмокни трички!
 Накохамос' ці нічки!...
 Гадукаж стрибну достоту,
 Бо тиж ми крадзе злоту!

Гопки двічки, чмокни трички!
 Накохамос' ці нічки!..

Ходиж, ходиж, ми розмау,
 Ходиж, серце, — бо кохау
 Ходиж, чмокну, — бо бажу!...

УКРАЇНКА.

На березку ў стаўка,
На плазоці ў млинка,
Плахту прапа дівчина,
Пискала, як рибчина,

Та бухнула незвич у воду...
— Шкода згуби, — мала уроду.
А не було там нікого,
Коло стаўка тлибокого.

Кричит проби її мати,
Щоб дівчину ротувати;
Каже: «що за працү цю,
«Аж дівчину подару!»

О дівчина зродилца,
Ружнаа чорнобрица!
Очин'ки, як асон'ки;
Губон'ки, як ружин'ки;

Ручи́ки «білси́н'ки;
 Ни́жн'ки «малси́н'ки;
 Гарна, а́к квітон'ка;
 Ласна, а́к чарон'ка!

Та а́к гарно «размоу́ла,
 З козаками «жарту́ла,
 З козаками «молоца́ми
 Там-то жажно «притан'чала.

А козак тут і згодни́са,
 Зараз у ставок опусти́са;
 Ухопи́у швидко він ді́вчину,
 Віта́г її, а́к ри́бчину.

Гі! Козачи́н'ко уроди́вй,
 Молоди́н'кй і жартлу́вй!
 Усо́н'ки чо́рниси́н'ки,
 Чуби́к тві кругли́си́н'кй,

Жупа́н тві сини́си́н'кй,
 Шапо́чка «сину́си́н'ка,
 Черво́вй «чобі́тй
 І шабел'ка «при бо́цй!

Стре́жиса́ж, ді́вчино,
 Мо́я гарна «ри́бчино!
 О́дна сѹди «не ходи́,
 «Не пла́щис' коло води́!

Бо аж тебе кохаю
 — Своє серденько даю.
 Гла горного твого стану,
 Що збажгаю, — все достану!

Вечор а буду близенько, —
 Відниж до мене серденько!
 Відниж, відни не жахай,
 Зо мною поженухай!

О Козаче гернесенькій,
 Мі голубе спусенькій!
 Кохай мене, як сам знаєш,
 Пожартуй же, як бажаєш!

За твою а працю твою,
 Усього тебе розцелю!
 Барвиновку злиненкій,
 Козачинку мі мленкій!

Усоньки чорнесенькі,
 Сам такі гарнесенькі!...
 Колиж оце долга мога,
 То вихай а буду твою!

КОЗАЧКА УКРАЇНКА.

О дівчина, моя квітка,
Гарна, старна Українка!
Твоя мова, як джорґиця,
Стиха ліца, ліца у серце.

Тиж Козачка, — дівча воли,
Нерозра́на у свої доли;
Твоє серце хіба не має, —
Тимж так упримне раду дає!

Тиж козачка чорнобри́га!
Горда жасна і зродли́га!
Аж когоч ти сподоба́ш,
— Пилне, спарне вік коха́ш!

Тиж досто́йна Українка,
— Козацького жит'я зірка! —
Свити́ж серце у рідним кра́ю, —
Не цура́с свого звича́ю!

ПРИКЛАДИ.

О буѢ, та не ма, —
— ПоѡаѢ на рѣчку;
Колиб ѡго чорти ѡзали, —
— Поставилаб свѣчку! —

О тиж знаѢ, на шо ѡбраѢ,
— Аж не тоби рѣѢна!
Бо ти швец' вражѣ спѣ,
А аж бондарѣѢна!

Аки бѣс чоловик,
— Такаж ѡго ѡжинка:
Намочила штани ѡ рѣѢ,
— Та ше ѡз понедѣлка....

СОП.

Ходє сон поз викон,
А дремота коло плота;
Питаїца сон дримоти:
«Деж матимеш ночувати?»
— Там де хата теплен'баа,
— Де дитинка мамин'баа;
— Там матиму ночувати,
— Дитинон'ку болухати...

* * *

Нагадалос' вражї баби
Молодоу 'бути :
'Натикала 'за намітку
Земної 'рути.

Рутож моа, рутож моа,
— 'Рутаж земнїв'ка! —
— Аж думала що а 'стара, —
— А аж молодїв'ка!...

* * *

О їхав а через море
Драбинастим возом;
Огланувса 'перед себе, —
— Поува лїл'ка 'ракїу.

* * *

О заспуау соловику,
У саду на лому...
Час тобі навижеїї,
До дому! —

Ви дичата та голубон'ки!
Ви дичата та голубон'ки!
Куди йдете? — та погубон'ки!
Хібаж ви нас та не знаєте,
Що ви жє нас та питаєте?

Через ліс дубинка;
Сталас' ому ноуинка;
Гдез' короду закрутиў,...
А дичина хороша,
Уподобала Дороша;
Траву рвала тїлатам,
Дала хустку хлопцїтам.

О смуткуж мї, смутку!
О смуткуж мї, смутку!
Та дала хлопцїам хустку!

Осичина •березина,
Ї мнє •плахта мережина;
Мини бат'ко •придбаў,
Шоб козак сподобаў,
Мини мати •дала,
Шоб долод'ва •була!

Володар', Володар'!
Чи дома •господар'?
А а знаў, шò він дома;
Сидит' собі ў кінці •стола;
Ому киц'ка •трає,
Хвостиком має,
Ак мак процвітає...

ТІЛІТКО.

Сестри—вечір добрички! Чи не тїлїтїли ви нашого бачатки?

— А якїж ваше бачатко?

— Під блин'ким червїн'ке, на рїбїку хвостик, а на мутузци шїка.

— Гї! Воно під нашим ночем стогувало; а брїхи як запсїкали, вонож пїднїло лози, — тї побїгло ў хвїст.

ТІЛІТКО.

Добри'—вечір сестрички! Чи не бачили ви нашого тїлїтки?

— А якїж ваше тїлїтко?

— Під червїом блин'ке, на хвостїку рїбїн'ке, а на шїцї мутузочка.

Гї! Воно під нашим стогом начувало, а псїки як забрїхали, вонож пїднїло хвїст, тї побїгло ў лози.

ПІЇНКУ.

Кукуркику піўнику на току, —
Чикаж мене діўчино до року!
— Хібаб же а розуму не мала,
— Шоб тебе до року а чикала.

Чикалаж а тебе уже удоволи, —
Кохалиса Парубче по волі;
Та шоб таа слафонка не стала, —
— Нахаж буде так, ак а казала!

О діўчино, серденько, не жарту!
Не багато гаїтис' — поміркѣ:
— Ак матимем Божого Василя, —
Зробим серце гарненьке весіля.

ДАН-ДУУ.

І по снѣх — дрибу, •дрибу,
І по хаті — дрибу, •дрибу, —
Нзнач а вару •рибу;
Нзнач а вару •рибу;

Дам духу •закаблуку;
Закаблуку •духу-дам;
ДостаниЦѣ •перѣдам!

Заприджу а пнуру ў сани,
Та поїду •до Оксани;
А Оксана рада •буде, —
Горшнѣвки •роздобуде.

Дам духу •закаблуку,
Закаблуку •духу-дам,
ДостаниЦѣ •перѣдам!

Заприджу а пнуру ў віз, —
Та поїду •по рогіз;

Вонаж виз поламала,
Аж рогозу чнє набрала.

Дам духу... і дан.

Ак затав'че риба з раком,
А петрушка з пустирнаком,
А цибуля з бураком,
А дичина з козаком;

Капустиця дивуїця,
— Ак усим гарно танціїця!

Дам духу... і дан.

КОЛИБ.

Колиб не шу, менеб не биу,
То тебеб кохала;
Тодіб тобі, шіо-недлі,
У головон'ці скала;
Головон'куб зміла,
Сорочин'куб дала,
Розчесааб кучиречки,
Та поцлувала...

* *
*

О ужеж мнѣ докучили,
Чорні броду і кучири!

* *
*

О під лѣсом — дубиноу,
Косиу ачмѣн' сокироу;
А дучина тромадила, —
Козачинка принадила.

«О козаче чернобусій!»
«Чомуж у тебе жупан куцїй?»
— Менѣ дѣвки підпоїли,
Та жупана підкраїли.

•••

О дівчина Кумина,
Поїхала до млина;
Зачипила сухій пил,
— Та стоїла цілий день!

ВНУЛАНКА.

По дорозі жук, жук,
— По дорозі чорній;
Подивиса́ж діучино́кко,
А́кйж а́ маторній!

А́кйж а́ маторній,
І́ у ко́гож а́ уда́са?
Хіба́ж даси́ ко́пу гро́ши,
Шо́б по́жниха́са!

По дорозі галка,
— По дорозі чорна;
Подивиса́ж ко́заче́нко,
А́каж а́ маторна́!..

А́каж а́ маторна,
Глу́чка, чо́рнобри́га;
А́к побачи́ш, аж запла́чеш,
Шо́ а́ вєредли́га!..

УТОЖ ВІНИН?

О тиж піш, мене обіш,
За які учинки?..
Що аж тобі не нап'яла,
За рік три починки?

Один пр'яла до Різ'я,
Другий до Миколи;
А як треті почала,
— Будь до Покроуи...

Не самаж усі а пр'яла,
— Кума підмогала,
— Бо і дала п'шона м'иску,
І три шматки сала.

Не самаж і кума пр'яла;
— Були споможниці:
То за хлб, то за с'л',
То за пал'аниці.

Хоч купиш верстел,
— Чортма мотоуила;
Та і тим а худчай,
Щчку підтопила.

О ти піш, мене беш,
Роспиталиш за шó?
Хоч і ти, хоч і а
Обоі мдащó!..

Чорт-зна вітки і з ненас'ка,
— Пред очима стала нас'ка;
А аж бідній так злікаўса!
— Зараз у лжн'ко зховаўса.

О да кума меду, }
О даж напнтиса. } двіч.

О да кума меду,
— Хочь козак жннтиса;
О да кума меду!
— Козакоуи.

ЧУХ-ЧУХ.

Чух, чух чумандра!
Чумандриха молода,
Наварила бурака,
Ўкинула чабака,
Ўгудувати козака.

Сип, сип цибул,
Та ўсє тє шоб добули
Ї кўасолі і барбол,
Булюб ўсого шоб ўдоволи.

Чух, чух чумандра!
Чумандриха молода,
Наварила бурака,
Ўкинула чабака
Ўгудувала козака.

Трва-зас! вєзмагас!
Чумандрихо вєжахас!
Вариж страду з бурака,
Миж наўкрути гопака!..
Чух, чух, і дал.

ТЕРЛИЦА.

На городі Терлиця сама-тре.
Еж бо у мене враже лихо,
— Що все бє.

О ган' плазубита!
Бач, погана! Ше сердита.
О ган' плазубита!
І плігава, шкапоубита,
Та ше бє, та ше бє!...
Та ак бє!... Дуже бє!
Тажко бє! Важко бє!
— О ак бє!...

На городі барбола, до смаку.
Далас' ми лиха дола, —
— На вику!...

(Приспівок тбж).

Аж нищечком до барболі по-за хат;
Лихаж долá за чуприну, —
— Зараз хап.

(Приспідок тѣж).

Чи цѣж ви́на птаха бідна, шѣ спѣва?
Чи цѣж ви́нє серце гниє, —
— Шѣ коха? . . .

(Приспідок тѣж).

ЦИТІВ!

По опаньки ходила; — Цитте!
Спдничен'ку згубила. — Цитте!
О цитєж бо, цитте! Цитте, цитте!
Та нікому ж не кажіте! — Цитте!..

Блукалася, стомилася; — Цитте!
Та у калн'ці схилася. — Цитте!
‡ дал.

О здаїца і не зчула, — Цитте!
Ак зм-смачнен'ко заснула, — Цитте!
‡ дал.

Прокнулас', — нестамилас', — Цитте,
Ак спдничка запламилас'. — Цитте!
‡ дал.

Пом'алася, подралася — Цитте!
І брудн'ка зм-сталася. — Цитте!
‡ дал.

Отож мні лихо ў світі! — Цитце!
 Кудж саму себе діти? — Цитце!
 † дал.

Спогадаўт' лідэ 'з ліха; — Цитце!
 Бо шил'це са ўкажэ 'з міха. — Цитце!
 † дал.

Спідничен'ка 'біднессен'ка! — Цитце!
 О акаж'ти бруднессен'ка! — Цитце...
 † дал.

Козачен'ку вражї сінку! — Цитце,
 Верниж моў спідничен'ку! — Цитце!
 † дал.

Шо ўдзілос? — На шо знати; — Цитце!
 Талж жажно спогадати... — Цитце!

БАНДУРА.

(чи Вичданка.)

Гі! Під гороу, під перевозом,
Стоїла діучина з своїм обозом. | *деч.*

Гі, гі! Джім, джім! Бандур, дур, гоп, гоп!
— Стоїла діучина з своїм обозом. | *деч.*

Ї сподівала до себе хлопця,
Такого, смачного собі молодця.

Гі, гі! Джім, джім! Бандур, дур, гоп, гоп!
— Такого, смачного собі молодця.

Ї витинала вичданки расні
Свої бандури — достоту ласні:

Гі, гі! Ї далі.

У менеж бандура, та не такаа,—
Слодкого меду дуже смачнаа!..

Моа бандура не аби-кому, —
Кожна струна, по золотому!

Струниж бандури мої не рвуді, —
Ак не потагниш — Усі подаїці!..

О СЕМЕНЕ!

О Семене, Семене!
Не ходжа-бо до мене!
Бо є у мене чорний пєс,
Ак укує, — то помрєш.

О Семене Семене!
Не ходжа-бо до мене!
Бо є у мене когутїчє,
Шо ўсї ничку кукурїчє?

О Семенєж, Семене!
Зробїж ласку тїля мене:
Забї того когутїа,
— Ха не кукурїчє!...

О Семене, Семене!
Ходїж сєрцє до мене!
Бж бо ў мене ўсї смаги,
До твої розваги...

0 Семне, Семне!
 Чупурни'каж ў мене!
 — Чупурни'ка хатинон'ка,
 Кра арочка ў мене.

0 Семне, Семне!
 Кучира'аж ў мене!
 — Кучира'а аблонон'ка,
 Та ў садочку ў мене.

0 Семне, Семне!
 — Чорни'кааж ў мене!
 Чорни'каа 'короўца,
 На обори ў мене.

0 Семне, Семне!
 Глибокааж ў мене!
 — Глибокаа 'криничн'ка,
 На падворі ў мене.

0 Семне, Семне!
 Гарачааж ў мене!
 Гарачаа 'паланччка,
 На поліці ў мене.

0 Семне, Семне!
 Солодкааж ў мене!
 — Солодкаа 'вишні'очка,
 Ё ў кокорі ў мене.

Гопци-хлопци •до мене!
Гарачаа ў мене!
— Гарачаа •паланічка,
•На полиці ў мене.

●
Гопци-хлопци •до мене!
Солодкаа ў мене!
— Солодкаа •черешен'ка,
Та ў абочку ў мене.

Гопци-хлопци •до мене!
Смачныг'каа ў мене.
— Смачныг'каа •пампушечка
•Дас' схоўана ў мене!

•••

О не віть місяць світз,
— Віткил' ас'ні зирки;
Гі! Унадиусаж козачин'ко,
•До чужої жинки!

О Унадиусаж він, Унадиуса,
— Ак кабан до жита;
Та Ужжж ому руки, ноги,
— Голоуа побита.

О сїу, склиус' на припечку,
— Ладус зводи боки.
Либон' ому, аж на тижден',
Заудали мороки!

КІТ ТА САЛО.

О́внадіусаж кіт на чужій саю,
Доті з ним носіусá, доки́' ого стало.
Господар'-же пригáдає,
Шо́ все сала їбу́дає,
— Та салаж смачного;
— Чатувé на нóго.

Стиха засáдає, шоб́ кого злáпати. —
Хтож цу́ шкóду рóбе? — Хочу́ про те знати.
Аж кіт нишкам з позатинка,
До сала чухирча;
Господар'-же, за-лжн'ка,
— Хап за чуба звир'ча!

Цє́ ти котє ходиш, шó дві нічки ма́їш?
Цє́ тиж-бак до мого са́ла прибу́даїш?
Цє́ ти ходиш по-затинку,
Підмо́улаїш моу́ жинку;
— Шóж тепре́ тадаїш?
— Шó ў руках ростанїш?

Пустиж мене пане, пустиж мї Гетмане!
 Буду тебе звелічати,— поклї мене стане!
 На моєн буду дабати,
 У твої жпн'ці не бувати;
 Пустиж-бо до дому,
 Не чпниж сорому!

Чом же ти задалегнд до молївц' не брауся?
 Ним-коли з моїу жинкоу спознауся?
 Тспреж тебе, ак злапаш,
 Назад руки позв'азали;
 Матимши сто-трас'ці,
 — Шо ходиш до Настї!

О шєж бо за тебе нїде не караш,
 Та на Утори люд'ски скріз' увагу мали.
 Часом стави так-у припадку,
 Шо укохає гладкї,-гладку;
 На горлож не судат',
 Поскубут'-протурат'!...

Присага-же враже блїш уже не бувати,
 Шоб зноу не злапати, та шкурки не стати!
 Будут' тебе шанувати,
 Рїднї бат'ко, рїдна мати.
 Не ходиж Котусу,
 Не шукї Настусу!

Колнж ти пустиўса,— не жахаўс' того:

Ўшкодиўс' не чымаю, або і нічога.

Добре твоа жінка знае,

— Ак мене кохае.

А прйдуж а 'тод,

— Ак знізніш з господи!

ПРИВІТКА.

«Мага́ Боже́ вам!
— Чи́ ради́ж ви́ нам?»
О́ чи́ ради́, чи́ не́ ради́.
— Мага́ Бг і́ вам!

«Бу́да́ здоро́в' свату!»
— За́мни́ жинко́ хату!
— Кэ́ лиш хапку́ від лопати,
Свата́ привітати!

Жинка́ потура́є,
— Хату́ за́мкна́є;
І́ дору́буши́с' до́ куці́би,
— Свато́в'ка́ віта́є.

А́ сват за́ чуприну́:
— Ві́та вражі́ сину́!
«Пусти́ж свате́ не́ жарту́!
«Пусти́ж! От-бо́ згину́!»

«Не жарту́ же «свату»,»
 — Бо злюмиш лопату;
 «Воли́ш горилоні́ки «дати,
 — Свата «привітати?»»

Сват того «начу́ —
 Охоче «чмуту́т:
 — Стусанами «по губах,
 — Куцібоу́ж—по зубах.

«Шо́ тобі це «стало?
 — Чи тебе «напало?
 «Та а́ж твої жінці «снат,
 «А на́мита твого «брат!»»

Ха́ та чорт не носе́,
 Туди «де неґоже!
 Де хто «просе́,—неу́чаща́;
 Деж не просе́,—не бу́да́.

ГОРІЛКА.

Горлон'ка — задручниця,
— Зрадила чубого!
О зрадилаж ти чна світі,
Та Ужжж не одного.

Хтож бо тебе попибає,
То смутку забуде;
Вин то кажи, розуміє,
Гаразд над усі члуде.

Нежахаїца чн пана,
Нч самого Чара...
Ты'ки гукà чна шинкарку:
«Кьж горілки чхара!»

Іди з корчми чдо домон'ку,
Плутає чногами;
Упираїца чне-раз У землү
Носом і руками.

А прийшоуши до домоу'ку,
 Падне серед' хати;
 Жинка плає,— діти плачут':
 «Дава тату спати!»

Прокинеца завтра рано, —
 Знає,— що то біда...
 Та шатнеца позичати,
 — Хиба до сусіда.

Сусід каже: «Зна ти куме», —
 «Шо тиж маіш діти»;
 «Булоб у корчми не сидіти,
 «Хлбаб заробити!»

Колиб не та горлиця,
 Не та окоуіта!
 — Позбауцлаж вона у мене,
 За сто-доп жита!

Колиб не та горлиця,
 Та не та мокруха!
 Не так худкоб а збауітса,
 Від свого кожуха!..

ПРОХАННЄ.

О́ а́ вчора-із вчора,
Та п'анька́ була,
— Та п'анька́ була.

Під А́вором зе́лени́ким,
Та спатон'ки́ лягла,
— Та спатон'ки́ лягла.

О́ Аворе́ зе́лени́кій!
Не́ шуми́ж на мене́!
— Не́ шуми́ж на мене́!

А́ тиж милі́-чирнобри́ї!
Не́ сварис' на мене́!
— Не́ сварис' на мене́!

А́к ти буди́ш сваритиса́,
То́ а́ стану́ журитиса́,
— І́ старин'ка́ буду́...

О а буду на лжен'ку лежати;
 А ти будеш кра лжен'ка стоати;
 Мене станеш молодуу прохати:

Та Устан' моа жинка,
 Та Устан' млюзирка,
 О Устан'ж моє серце!

Напімоса торлюн'ки
 Та з медом, та з пер'цем,
 — Та з медом, та з пер'цем!

ЧУМАК.

О а́ж чума́к нещасли́вїй,
З журби́ ходжу́—леду́є жи́вїй;
Воли́ж роси́ не зтрима́ли,
— Зара́з біди́ по́здихали́.

Сипи́ж горли́ки жи́до У́дко!
З журби́ трохи́ погула́й...
Тиж, -музи́ко! Гра́ж-бо́ худко́!
— Бо́ бач но́ги ви́кида́й!

Гра́ж-бо́, гра́-бо́ шпарко́, худко́!
Чумако́ви́ дуже́ жу́тко!..
Ниха́ жє́ ви́н погула́й,
— Бо́ ў ки́шені́ дід'ка́ ма́й!..

А́ж ма́зницю́ і ма́злю,
Шо́ від во́за оди́тлю,
За горі́лку жи́ду да́й,
— Бо́ ў ки́шені́ гич не́ ма́й!

О гуля, гуля Чумаче!
 Жинка дома не заплаче;
 Таки треба провідати,
 Щоб уже цього не бажати...

Бо кохала жартувала,
 Як від мене гроши обрала;
 Тапреж хоче богатого,
 Мене киди убогого...

О аж чумак нещасливий!
 Іду з корчми — медує живий...
 Гошці хлопці! І аж з вами!
 — Ви до корчми? — А за вами!

ПРИГОДА.

Їду ж, їду а гороу,
Бачу, — дітка під копоу;
Аж на нї задивлюса,
Полудрабок поломиўса.

Не жаг' мині того веза,
Колиб діучина згожа;
А тож руда і погана,
Та та веза поломила.

«Хоч а руда і погана,
«Затеж бат'ко багач;
«См пар воліў на ў загоні,
«Ос' на шиі дукач!

ЛОУНС.

По армарку вража баба,
По армарку пшики;
Бода тобі вражй бабі,
Покорчию нжики !

По армарку ходила,
Биду собі купила;
— Биду собі купила,
Та за свої гроши...

Биду собі купила,
— Та за свої гроши;
Кажут' мни злиі гуде,
— Шо він не хорошиі :

І слпий, і храмй,
І малого росту;
До церквы де, шг нжи бѣ,
— І чшг коросту.

ДУМАЇ-ДУМАЇ.

А як задумає старий дідусь та жинитися;
Думає, думає, думає, думає, та жинитися.
А стара не піде, молода не зхоче;
(Приспівок тїж.)

А хоч вона зхоче, та не ляже спати;
(Приспівок тїж.)

А хоч ляже спати, та не поцілує;

А хоч поцілує, та на землі пліне.

О жатиметь з нудгою,—стане промовляти,

Стане промовляти,—усю правду казати:

«А чи є тебе, старий дідусь, та козляча борода,

«Та козляча борода, та кнурачий стан;

«Та кнурачий стан і кнурача похода!»

О шпоу старй дѣду та на армалищѣ;

Та добуу старй дѣду тоустѣ нагаищѣ.

Ак почау вередливу добре повертати,

Сталаж ому молода усѣ правду казати:

«Ачи ъ тебе старй дѣду, та шпоукоуа «борода;

«Та шпоукоуа «борода, та козацкй стан;

«Та козацкй стан і козацка «похода;

І козацка «похода, — аж ўкохалас' молода!

Думау, думау, думау, думау, — аж ўкохалас' молода!

КУРІШКИ.

Ї не знала бабуси́нка —
Чим забагатити;
Накупила куршочок
Пустила між діти.

Припи́нтьтеж дітки
Ці́і курішки:
Стра́птевє, по́лине
— По сироти дітки.

Аж вигнала бабуси́нка,
Куршочок пасти;
Самаж сма на горі, —
— Кужилчку пра́сти.

Стала хмара наступати,
Дрибні́й дощик накрапати;
Ї час тобі бабуси́нко —
Куршочок заганати.

До дому чне догнала
 — Ужж двої зтоптала;
 Назад повернулас',
 — На третє спиткнулас'.

Сма баба чна пичи,
 Та голоўку ччуха;
 А дід нишком за дверми,
 — Та ўсе тгє слуха.

Ак вшпоў дід ў хату
 — Стаў баби питати:
 «А дж твої бабусен'ко, —
 «Курш заганати?»

Не чути їх дідусен'ко;
 Нема, — та не будз!
 Ак вигнала ў чисте поле —
 Зпрозорили людз.

Ак пшпоў дід на тик,
 Та і ўззў притику;
 Побив баби — помолоў
 Голоўон'ку, п'ику.

Не да Божє смєрти, —
 Старнен'кої ўмєрти....
 Та нікому чбабусен'ку
 — До труни чрибєрти.

Еж Пп, еж Д'ав,
— Еж Паламарице;
Покинѣаж дідусѣи
Грибинице, днища.

ЧЕРНУШИЧКА.

А шó ти там робиш?
Сєстрица-Чєрница,
Чорнєнкаа, •мoлoдєнкаа,
Чєрнушичко-•мoє душичко!
«Муку сгү, очєє Дмитро
«В. А.
«М.»

А шó цє ти •маїш?
Сєстрица -•Чєрница,
Чорнєнкаа, •мoлoдєнкаа
Чєрнушичко •мoє душичко!
«Цицү •маў, очєє Дмитро
«В. А.
«М.»

А шó низчє •маїш?
Сєстрица-Чєрница,
Чорнєнкаа, •мoлoдєнкаа
Чєрнушичко •мoє душичко!

«Пупца мау, очче Дмитро

«В. А.

«М.»

А шó ?

Сестрица Черница

Чорвен'каа, молоден'каа

Чернушничко-моё душичко!

«Пекло мау, очче Дмитро

«В. А.

«М.»

.

.

.

.

«Ос', ос', ос', ос'! очче Дмитро

«В. А.

«М.»

ГРИЦЬ.

Плаче Гриць, плаче
— Під вікном стоїче.
Дівча Гриця питаїца:
«Чогож Грицьу плаче?»

Плачуж а, плачу,
— До хати а хочу.
Дівча Гриця сподобала,
Та до хати попрохала —
— «Цит' Грицьу — цит'!

Плачуж Гриць, плаче,
— Уж я хати сидаче.
Дівча Гриця питаїца:
«Чогож Грицьу плаче?»

Плачуж а, плачу,
— Вечирати хочу.
Дівча Гриця сподобала,

Вечероу Уганобіла —
— Цит' Грицѹ — цит'!

Плачж Гриц', плаче,
— Вечерау'чи.
Діўча Грица, питаіца:
«Чогож Грицѹ плаче?»

Плачуж а, плачу,
— Бо спатон'ки хочу.
Діўча Грица сподобала,
На лжинци гарно ўклала, —
— Цит' Грицѹ — цит'!

Плачж Гриц', плаче,
— З діўкоу лежаче.
Діўча Грица питаіца:
«Чогож Грицѹ плаче?»

Плачуж, а плачу,
— На ч. хочу.
Діўча Грица ўдоволила;
На ч. положила,
— Цит'ж Грицѹ, — цит'!

Плаче Гриц', плаче,
— На ч. лежаче.

Діўча Гриця питаіца:
«Чогож Грицѹ плаче?»

Плачуж а плачу,

Діўча Гриця за чуприну

— Цит'ж Грицѹ — цит'..

ШКОЛАР.

О як мене мої мати
Та дала до школи;
Гі! Зазнавж а бідній там —
Тажкої чивולי!..

Казаў миш Бакалаўр
Промогити — «Аз»
А як же а чивимогитў,
Вин по пицц — раз!

Крикнутў же вин та ў другій раз:
Ану! Кажі — «Буки!»
О шиж-бо а чивимогитў,
Ак упаў ў ого руки.

Крикнутў дал і ў третій раз,
Шоб вимогитў — «Виде»;
А ўжж ого жваґа рука,
По чуприни іде.

А як сказаў та ў чвертй раз:
 — Вимоўля — «Живіце»!
 А нуж бо хлопці зараз, —
 «На лаўу «кладіце!»..

Ў просіўся і молиўся,
 Гі! не вимолитис'...
 Дзе не дае лиха «доля
 З біды «вкрутитис'!..

Ў тиж мі Свiчнику,
 — Мі добродіў!..
 Пустиж мне ў остатні раз!
 Ў пустиж — бо мнў!..

Тричи «рази ўмрўаў,
 І тричи «чўнаў...
 А вы, шў раз, шў плўніш,
 Своі руки «докладаў.

Пшоў же а «до домонку,
 Та татоўі «кажу:
 Ў як мне Свiчник збнў,
 Шў ладўен'ке «злажу!

Колиж тў а сказаў, —
 То грш лиха «по придбаў:
 Бо шў Свiчник не додаў
 Зараз бат'ко ўсє доклаў.

Побіг же а аж до мами,
 Та і до сусіда;
 О кудиж а наввертаєса, —
 Скрив' за мною біда!..

Мамаж мене кучубою,
 А сусід цибухом,
 Що аж міні — така дурія!
 Набігла за духом.

Пшоу же а до корчомки,
 Позбитій і глухій...
 Лигнуу собі горілон'ки —
 Михайшк і другій...

Та гадаю: От горілка!
 От радон'ка, моа!..
 Крутиж хлопчи в'гремю, —
 Такаж долá твоа!..

О коутнуж а ще з квартинку! —
 Та не разом — з тика...
 Чи не збудус' а моого
 Трикіатаго лиха?

Вишиу собі квартинон'ку,
 Та пшоу до дому;
 О ак гарно було тоді,
 Сьрдін'ку моому!..

Від квартирки «горлону»ки,
Доброї «снґухи», —
Стаўсаж міні світ, ак банка,
А лґде — ак мухи!..

СКРУТА ПОПАДІ.

Зажурилас' попад'а своєї «бидої:
Біднаж моє толофон'ка, що ши з бородої!
О мни т'ажко, о мни сумно!
О з бородої — мни жити вудно!

Хочаж бо вин і вберца та в ноуї шати,
Ак поглануж а на ноґо, — аж вин бородатї!
О мни т'ажко, о мни сумно!

‡ дал.

Хоча пду а до церкви, шоб Бога «благати,
Ак поглануж на бороду: О! хоч помєрати!

‡ дал.

Чи пду а на Хрєстини, — просат' мене їсти;
Ак поглануж на бороду, — то не зможу їсти:
О мни. ‡ дал.

Чи пду а на вси'а, просат' мене «пити;
Ак поглануж на бороду, то не змушу «жити!
О мни. ‡ дал.

Та прийшовши до доньку, зачала просити:
 «Чи не зможеш добродію бороду зголити?»
 О мни. і далі.

Нема змоги Попадон'ку та того зчинити;
 Дознайца наш Владика — буде мене бити.
 О мни. і далі.

Докляж буду я тримати, та таку бідую?
 Упрігав хлопчи коня у возок—до Владики пиду!
 О мни. і далі.

О пиду ж я до Владики, щоб його просити:
 Чи не зволє він Попові бороду зголити.
 О мни. і далі.

Та набрала гусі, тавок і курі без-пни,
 Прибралася чупурницько — гада до Владики!
 О мни. і далі.

Приїхавши до Владки,— стала при порозі;
 Уклонила са низьенько, аж у самі ноги.
 О мни. і далі.

«Устан' небого!» і Владико стау її питати:
 «Що жадаєш невістон'ко? — Нехай буду знати.»

Прошу ж тебе свят-Владико! Змились над нами!
 Хай не ходат' наши попи з тими бородами!
 О мни. і далі.

Кажиж, кажн 'Св'ят-Владико! Ш'о ма'м платити?
 А'к са 'зволнш нашнм попам борода 'голити?
 О мнн. † далн.

«Не зможуж а, о Попадє! Та того Учинити,
 «Бо так кожнї мусє ў нас бороду 'носити.»

«Подивис'а 'Попадон'ко! Хоч а і Владика,
 «А'каж ў мнн 'борода чесна 'та велика!»

«Ходи с'уди 'Попадон'ко до мої кимнати,
 «Подивис'а: ш'о там попу'с! Та ўснж бородати.»

Шкодаж мої і ўродон'ки, шкодаж мого 'зросту!
 Х'ібаж шду та ўтопл'ус'а з високого 'мосту!
 О мнн. † далн.

О шшо'с же, та Владико до свої кимнати;
 «Треба твоїму 'попо'бї харти 'написати.»

Писа'с харти сам Владико дрібннми 'сло'уами,
 Залл'ас'а'ж попадон'ка гр'кнми 'сл'о'зами.
 О мнн. † далн.

«А'к нє зхочє ц'а невісто попон'ву 'кохати,
 «То і треба ў снм пл'єтн' св'атила 'за'дати!»

А'к почалиж Попадон'ки св'атила 'да'вати,
 Вонаж ўпала, та почала попон'ка 'прохати:

Тыпрж ми́ні радно і гарно і мило,—
 Бо шкул'нєт кропичко коханѣ ўродило!

Ўстала, вихилалас', на пал'цах стоіла;
 Ўзалаж попа за бороду — та поціууала.

Тыпрж ми́ні радно і гарно і мило,—
 Бо шкул'нєт кропичко коханѣ ўродило!

...
 ...
 ...
 ...

—
 ...
 ... — ...
 ...

...
 ...
 ...
 ... — ...

...
 ...
 ... — ...
 ...

Лашок витіг шаблемку,
 Стаў пшурок рубати;
 Пшური шаблѹ зараз зіли;
 Прійшлос' загібати!

Ідут' лѹде, ідут' лѹде,
 Ідут' кра' дороги...
 Пшуряк Лѹха смачны 'зіли,
 Тыжкі ў раштѹ 'ноги...

О-бо Лашы, о-бо Лашы!
 От воѹк праўдыві!
 Пшуряк кажут': «смачні Лашы, —
 «Такого 'не ілі!...»

На шѹж було панѹ Лашы —
 Пшурок тшурбуѹати?
 Тшурбаб було ў ных пш'яшѹ
 Ласки тшурпрохати!..

СВЕРИИ.

Сверин, Сверин, Сверинон'ку!

— «А чого?» —

Посвата ти нашу, та діучинон'ку.

— «Або шó?» —

Бо вона має карєн'ки очи;

— «Бав'кати, ак соуши!»

Пил'не тулає, аж до піґ-ночи. —

— «Бо соромлива дуже!...»

Сверин, Сверин, Сверинон'ку!

— «Та чого?» —

Посвата тиж нашу, та діучинон'ку,

— «На врагà?» —

Бо наша діучина, та процвітає;

— «Ак макуха під лаґо!»

Вонаж і богомлячко знає!

— «Ак жидки 9 сани!»

Сверин, Сверин, Сверинон'ку!

— «Та чогож?»

Посватаж ти нашу, та дібчинон'ку,

— «Гі-ге!»

З досвіток, мідє прє, ак љє до дому

— «Бо там напраїа «дуже!»

Ак прїдєж до хатц, та бєх до долу!

— «Бо заїшь п'ана, ак та «куа!»

ЖВАУА!

О га, га, га, га змигн'кї!
Тимж а тебе уподобала,
Шо ти молодн'кї!
І на мїстї була, і горьку пила,
І розсади накупила, —
Усї мваду засадила;
І розсадж моа,
Принїласа була.
І капустон'ка — і качан'ачко, ...
Вїрнїсн'кї з козаком закохан'ачко!
О не бітїж мене і не лїтї мене!
Колиж а вам завинила, —
То відїтїж мене!
О відїтїж мене за Волошина,
Бо аж дїуча молода і хорошаа!
О вїг'каж моа, а а дон'ка твоа!
Булоб мене настаўлати, —
Ак малн'ка була.
А тїпрїж а вїлика —
Требаж мнї чоловіка,

А а собі гулау,
 Ак рибон'ка по Дунау;
 Ак рибон'ка з'окун'ками,
 Аж молода з парубками.

Стоала на колоці,
 Моргала на молоці:
 «З гау молоці,— з гау!»
 «Чорні а броби мау!»

Бери та лихо з ними!
 Здавна ти дурши ними...
 Колиб ти не дурила —
 Господон'коу-б жила.

Стоала кра Дунау,
 І так собі тадау:
 «Чи жити, чи не жити;
 «Чи за старого ўже шти?»

«Колшж старого не кахати,
 «То ак же ў світі прожити?
 «О ні! Вік вічний те не буде,
 «І старій мене не добуде!

«Чи ў господі на порозі,
 «Чи де ў по.п. — при дорозі...
 «Зауше думау — тадау,
 «Шо казачн'ка кохау.»

СНІПОЧОК.

Казала ми́н мати ,

Зелені а́чмин' жати :

Жни, жни — мо́я до́нн'ко!

Жни, жни — мо́є се́рдн'ко!

А́ж а́чмин' не́ жала ,

— У́ холодо́ц' лежала ;

Лежиж, лежи — мо́я до́нн'ко!

Лежиж, лежи — мо́є се́рдн'ко!

Сніпочок нажала ,

До́ себе приту́лала ;

Тулиж, тули — мо́я до́нн'ко,

Тулиж, тули — мо́є се́рдн'ко!

А́чмині зерн'ко ,

Зако́лоло у́ се́рдн'ко ;

Не́ жа́ліс' — мо́я до́нн'ко,

Не́ жа́ліс' — мо́є се́рдн'ко!

Аж з роду жаклифа,
 Не зтримала — зомгла...
 Млі, млі — моа донцн'ко,
 Млі, млі — моє срдн'ко!

О лихож чинн'ку!
 Уже ваде срдн'ку...
 Ха ваде — моа донцн'ко!
 Ха ваде — моє срдн'ко!

Шоб ваду че мати,
 Тре мамо кохати;
 Кохаж, кохаж — моа донцн'ко!
 Кохаж, кохаж — моє срдн'ко!

О требаж кохати —
 З милн'ким гулати;
 Гула, гула — моа донцн'ко!
 Гула, гула — моє срдн'ко!

О ви хочи, мати, —
 Ому шоб ручку дати...
 Дава, дава — моа донцн'ко!
 Дава, дава — моє срдн'ко!

О ЧАС!

За моју «брамон'коу»,
Земнѣ «жито»;
Та «ужж» мене через тебе,
Не раз, не два «быто»!

За моју «брамон'коу»,
Земна «пшеница»;
«О» кохау, — ах не воз'му,
— Не буду «женица»!

«О» час мати «жито» «жати»,
Бо «ужж» полоуѣт;
«О» час мати «шлѣба» «брати»,
«Дѣчина» «марнѣ»...

«О» час мати «жито» «жати»,
— Колос похлив'са;
«О» час мати «шлѣба» «брати»,
— Бо голос зплни'са.

Зелений барвинку —
 До тихої мови;
 Кохався Козаченку, —
 Бувай-мо здорові!..

О ходила, о ходила —
 І буду ждати!..
 О кохала козаченка —
 І буду кохати!..

ШКОДА.

Ак-би ти не тини,
Та не перетинки!
— Ходит би а до дубчин,
Шо два, — шо годинки.

Ак-би ти не тини,
Та не пералази!
— Ходит би а до дубчин,
У дам по чотири рази.

О шов а через тин,
Через три городи;
Заплутаєса у гарбузини,
Та нароби шкоди.

Добри-вечир стари люди!
А шо з того буде?
— Виплутає з гарбузини,
І шкоди не буде.

ВІНОЧОК. |

Схилились дві берези чинзко;
Живе козак кра дичини облизко;
О козачи не ходи до мене,
Будь слава на мене на тебе...

О а слави ти не жахайся,
Хто сподобаєс' та з тим кохайся;
Пита чина: «Де винок сві для;
«Чогож з личинка дуже змарнила?»

О матинко-голубонка рідна!
Не ляж мене! Голобонка бідна!
Ашла учора по воду до броду,
Та упустила сві виночок у воду.

«Требаж доні громаду збирати,
«Требаж винок з води ратувати;
О не требаж ліді турбувати, —
Требаж маю усю правду казати.

Аж а Учора верталася з річки,
 — Загаїлас', бо рвала спорічки...
 Аж Утрапиўся козак молоден'кій,
 Та стаг з мене вінок зеленен'кій...

Зузуля

О у лузі та калина стоїла,
 А на ті калині та зузуля куїала;
 Зузуля куї, солов'їко нечуї, —
 Дас' моє серденько при дорозі нечуї;
 Гї! При дорозі при великим обозі.
 О а думала, шчо то сонечко сходе,
 А тож моє серденько, та по табуру хоче;
 Він свого кончн'ка, та за поводи введе¹⁾.

¹⁾ Не стигла.

ХУСТОНКА.

О хустон'ка та тиж-моа,
— Хустон'ка ч'рвониз'каа!
Тебе милій даў, бо мене сподобаў
Коло тої та кришчиз'ки...

Аж на хуст'ці вишигаў,
Шоўком, шоўком, та дрібиз'ко;
Їсиз гл'я тебе, — мі козаче,
— Їсиз гл'я тебе, — ти моє сьрдиз'ко!..

О ї пол з'єлинка, на ї матирика,
Там д'їчина жито з'жала, — сама ч'орнобриўка,
Їкаў козак поз-кра шл'аха: «Мага Божє з'жен'це!»
Вонаж ому в'д'ачила: «Буўа здороў сьр'це.»
Та ўжиз таа з'слаўа, по ўсім св'їті з'стала,
Шо д'їчина козачиз'ка сьрдиз'ком назвала.

О ЛУЖЕ!

О луже, луже — злісній луже!
Аж по тобі, луже, знаходжуся!
По тобі луже — не находжуся,
Кого кохаю — не наділюся!
Кого кохаю — то за очима,
А які брудкі — перед очима!..

О бачуж, бачу дітчину свою,
Що походжає у вишневім саду.
Щпа листон'ки, з рясні гилон'ки,
Чка милого — до розмофон'ки...
Під черехами лжж'ко слаа, —
Свого милого все сподівала...

От миль іде — темної ночі.
Ліга у лжж'ко, шос' міркуючи. —
«Чи ти миль спиш, а чи так лежиш?»
«Чомуж мого сирдн'ка не розвеселиш?..»
— Аж мила не сплю — так собі лежу,
Таки твого сирдн'ка не розвеселю...

Звеліж коня́ка свого «сідлати,
 Та помандру́ ді́вчини шукати!
 Ізиди́? Ужє світ — Україну́ усю́,
 Не ушукав ді́вчини красчої́ за цю́.
 Та́ ак красчої́ ми́ні шукати?
 Колиж тво́я «внà зна́є чару́вати!

«Козаче́нко «мі-серде́нко «моє!
 «Бода́ж ти так зна́є, ак дєн' мина́є.
 «Бода́ж ти так зна́є з снї до хати,
 «Ак мо́я «внà та́ чару́вати...
 «У́ ми́ні чаро́в'ки, — чорні «брю́он'ки,
 «У́ ми́ні «прина́да — сама́ «молода́!..

НЕСПОДІВНО.

Квіти мої червонячки, —
Алеж ви тарнячки!..
Та якж нудно тут без тебе,
Козачі мляв'кї!..

Видчинюж а кватирочку,
О гукнуж а, гукну!..
Прид', прид', мі мляв'кї
— Без тебе а зсумну!..

О прихау мі мляв'кї,
У видліу раняко;
Ще з коняка не зпзає
— «Добрї-ден' срдяко!..»

«Чи ти тужиш', чи горюш', —
«Чи ак собі маїш?
«Дсе'-бо чуу а, через луде,
«Іншого кохаш'!..

Перед Богом присагау,
Никого не знау...
Тількиж тебе, моє серце,
Упрямне кохау!..

•••

О по горах, по долинах,
По Козацьких Українах,
Сиди голубе літає,
Соби парон'ки шукає...

Соби парон'ки шукає,
Товарища викликає:
«Товарищу рідний брате!
«Виклич, виклич діucha з хати!»

«Шос' а мау і казати,
«За ручин'ку потримати;
«За ручин'ку, — за другу,
«Дічшон'ку молоду!»

ПТАШИНКА.

ПташИНка •малЕН'ка,
По полУ •лИтає,
Траву •прихліІає,
— Кубє.Іца •шукат.

Ді.Ічино •сирѠто!
Нєстєли •широко, —
Постєли їзєн'ко,
— Прєсун'сє •блнзєн'ко...

Буд'мо •розмоулати,
Ає ї свїтє •живати;
— Буд'мо •шрєбати,
Ає і горубати...

РОЗНОУА.

О ти місяць-місячн'ку!
І ти зоро асна!
Свитиж міні •стєжчєкоу,
Де дїучина •ласна!

Ў ўжєж іі •нє бачиу а
Три днї, — три години;
Свитиж, свити •місачн'ку,
•До мої •мнїш !..

Вонаж мене ўжє чєкає, —
Моє сєр'цє •чут...
Полнєуу-би а до нєї,
— Нєх а нє сумєт !..

Ў твєж місяць місячн'ку!
І ти зоро асна!
Свитиж міні •стєжчєкоу,
Де дїучина •ласна!

Ген ўжэ бачу гарну хату,
 Дз расны топол...
 Святіж, світій місачынку,
 •До мяюі моі!

Ўж ти місац місачынку!
 Святіж — не стлуміся!
 А як буду •коло ніі, —
 Тоді захоўся!

••
 •

Ў рості хмілў над водоў,
 Та рўно з тучыноў;
 Ў адалка чыты, та козака ўрла,
 Шў дз з кобзыноў.
 На кобзоцн траў, на кобзоцн траў,
 Шз гарніш спўаў:
 «Дзс' ти моў с'р'цэ, дзс' моў голубка
 — «Шў тэбе не маў¹⁾»...

¹⁾ Не скіпчына.

СОНЦЕ •НИЗЕН'КО.

Сонце •низен'ко—вечір близен'ко,
Вїдиж до мене м'є •серден'ко!
О вїдиж, вїди — не роби •жаг'у,
Сер'ця •козаче, — тебе •коха'ю!
чи (гарній криштал'ї!)

О вїдиж, вїди — не буде •кри'удн;
А як буде •кри'уда, то а буду •сп'на...
О вїдиж, вїди,— стан' під вербо'у,
Упушчуж тебе •скалу'бно'ю.

Ак же упускала, — ст'иха раду •мала,
А як випускала, то аж заплакала:
чи (плакати •стала:)

О тепреж ми'ні з мосту та у воду,
Що уже •не над'їду'с' на тво'ю уроду!

ЗІРОН'КА.

Зірон'ка ў неба ўжеж гарно с'ят, —
Сердн'ко моё пораду маё,
Бандурон'ка з тиха вимоулаё:
«Чи сьж мене мила сподіваё?..»

О ак сподіва, о ак бажаё!
Тебе козаче — плі'не кохаё!..
Ходж-но худчи — ўмліваё,
— Бо сердн'ка свого не зтримаё!..

Зірон'ка с'ят, — нічка тихен'ка,
Пала до-долу, — ак ра гарнен'ка!
— Бандурон'ка ўжеж не вимоулаё.
Дэс' козаче плі'нен'ко кохаё!..

БАЖАННЄ.

Ноч'ноу добоу, як місяц' зїде,
Прїдиж ти до мене, серденько 'рїдне!
Прїдиж, — бо сер'це, шось' ноє, 'ноє,
— Прїдиж ти до мене, серденько 'мòт!..

А тебе 'бажау, — ти сам це 'знаїш,
Ак тебе 'кохау — неспогадаїш!..
Кохаж-бо 'ти мене, голубе сивїї,
Бо маїш сер'це, — бо між ти 'милїй.

Солодко 'дуже тебе чекати;
А як солодко у смак цюлофати!..
Бажау 'тебе 'дного 'милїї,
Нїкого їн'шого — і до могили!..

От місяц зїшоу 'уже і зїрка 'с'ят;
Уже пизна 'година; — як сер'це 'умерає!..
Чогож не дєш ти, мї сподїванїї, —
Хибаж ти не знаїш, як ти 'кохайї?..

От місяць блідий, шопотат' гнїти,
 Не даїш ради мнї, мї милї!..
 Як зирки бліден'ки, шò у небї 'с'аїт',
 У моїх так очин'ках слїзон'ки 'траїт'...

І важко 'на сер'ці і нудно у хатї;
 І світ уже 'на дворї і устає мати; —
 А тебе, мї милї, 'тебе не має!
 Хоч сер'це 'нїє — плї'нє 'кохат'!..

СНОЗРАНОК.

Дивн.но •Леса!
Ак зірки •блиск'ки,
Шо ў виби •с'яли,
Ўжэ дас' пропалі?..

Нявачэ •світом,
Ўсэ скріз' покрито,
І хмаркі •мален'ки,
Ак позлочен'ки?

Зробіўсá •мсац',
Ак круг водавіі;
І скріз',— поз но́го,
Чи бач краплі'ки?..

Дивн.но •сэр'це!
Ак там, даіко —
Ген! — на обрі —
Шо́с' чэрвоні!

Ніби •пожега —
 Скріз' за гороу
 — По-за крутоу,
 Дуже — •жестрі!

Ак ле і гори,
 І скріз' — зачирвоніло!
 Здаїца •нібо —
 Усь загоріло!..

Ак вітер тихийкї,
 Шос' не теплийкї,
 Ужж повієт,
 З гори •на нас.

Ак горлиця •сїра,
 На глїці •трут;
 Ак солов'їко,
 Ласка •гарничко!

Ос' бризнуло •жаром,
 Моу злотом топльним,
 Великї — сїбнїй,
 Роспаїса •Казан!..

Ак блискавкоу —
 Скріз' освітїло...
 І, моу-би, разом —
 Усь •пробудило!

І шўн спўаіт...
— От сон'це ўстаі!
Цмўж-но ўхудо,
— Бо дн' настаі !..

УКРАЇНКА.

Діucho зїрка —
Рїдна Українка!
Вижиниж воли,
На зїмнї доли!
Простїва, голубку,
— Миш своу думку!

Хаж-но а почуу,
Ак спїва тарнїнка —
Розтїнїца у лузи,
Нїначє солоуїка.
О тиж діucho,
— Тиж моє сїрдєнко!

Спїваж моа зїрка, —
Гарна Українка!
Хаж ца рада сїрдца —
По вїк нє минїца!

Без неї чи мау-би —
І життя здаїца...

Ак вонаж минїца; —
Мини сумно остане;
— Туга не обїме,
І серце зав'ане...
— Тодї важко, нудно —
Мини у світі остане!..

МАНДРИКА.

О а ўстану ўранько,
Прыбірусá гарненько;
Возьму а́рма і занозы, —
Шы воли! Шы волиж моі!

Вернус' ў хату тыхенько,
Чмокну жінку смачненько...
Дал са́ду, — та по́йду.
Гэ воли! Гэ волиж моі!

Помолю́са пил'ненько —
Станэ сэрцу лёгненько;
Та, ідучы, — помірку́ю.
— Гэ воли! Гэ волиж моі!

Чогож міні шукати;
Чогож міні блукати? —
На шó хату пакідати?
Гэ воли! Гэ волиж моі!

Там а радон'ку маѣ,
Ак квітон'ку за гаѣ.
Усьж ґ господі, — шò збажав...
Цоб воли! Цоб волиж мої!

Чогож доли шукати!
— Долаж ґ ґ мої хати.
— Чогож миш облукагиса?
Цоб воли! Цоб волиж мої!

Поврнусаж худчн'го,
Покил' хата облизн'го;
— Покил' лиха шг крпґ-Божа...
Гґ воли! Гґ волиж мої!..

ЗІРОНКА.

Зірон'ка ў небі ўжеж гарно с'ят,
Сьрдэн'ко мòе пораду мае...
Бандурон'ка з тыха вимоўлає:
«Чи саж мне мила сподівае?»

О а́к сподіва, о́ а́к бажае!
Тебе козаче — пил'не кохае!..
Ходж-но худчи — ўмлівае,
— Бо сьрдэн'ка свого не зтримае!..

Зірон'ка с'ят, — нічка тихен'ка
Пала до-долу, — а́к рá гарнен'ка!
Бандурон'ка ўжеж не вимоўлае.
— Дес' козаче пил'нен'ко кохае!..

БАЖАНЬ.

Ночноу добоу, ак місяц' зідє,
Прїдиж ти до мене, серденько рїдне!
Прїдиж, — бо серце, шпос' нит, нит,
— Прїдиж ти до мене — нас нічка Укритє.

А тебе бажау, — ти сам це знаїш,
Ак тебе кохау — неспогадаїш!..
Кохаж-бо ти мене, голубє сирїй,
Бо маїш серце, — бо між ти милїй.

Солодко дуже тебе чикати;
А ак солодко ў смак цлувати!..
Бажау тебе одного милїй,
Никого іншого — і до могили!..

От місяц зїшоу ўжє і зрка с'ятє;
Ужє пизна година; — ак серце ўмирає!..
Чогож не дїєш ти, мї сподїуапїй, —
Хибаж ти не знаїш, ак ти кохайїй?..

МАРУСА.

О не маўж а собі чинхэ,
І не схаминуўсá,
Ак ўкохаўсá ў дівчыннóкy;
Ўкохаўс', аж жахнуўсá!..

О сэрцн'ко дужэ абéцá,
Ак з нэў зéдусá.
А до нé тá бá-дужэ...
Дівчынож Марусá!

О ак тэбэ а кохаў!
І не надвóлусá.
Немаж красчэ дівчыннóкy,
Ак моá Марусá!

Чорнобрыўа чупурнн'ка,
На ўсé ўродлнўа;
Чорнé очы, та тонн'ка,
Ак кнвтон'ка чмла!

Та заіснаж на розмоу,
Глуцка, соромлива;
Такаж гарна, такаж мила, —
Шо лихаж година!..

СНАРА КОЗАЦКА.

Кохай мене дівчинонька,
Кохай-но мене, — калинонька!
Аж тебе кохай,
Та ради не маю!

Блукаю а скрізь і де дві зорі;
Литаю а у чаці і на морі;
Дж а не блукаюся!
— Аш ос'де укохаюся!

Кохай мене дівчинонька!
Кохай-но мене, — калинонька!
Аж тебе кохай,
Та ради не маю!

Скрізь коло мене Пані вітали,
Ласки кохан'я мого бажали...
Серцеж-бо не утало;
— Аш ос'де укохало!

Кохай-но мене діучинон'ка,
Кохай-но мене, — калинон'ка!
Аж тебе кохаю,
Та ради не маю!

УДОГАН'.

Діучинон'ко серденько 'мòт!
Дж-бо Упріимнє коханє твоє?
Не попраўди знебагу 'дàш,
— Моє серце тажко бражаєш!

Спогадаж, моє голубка:
Чи не з рвії пà сталас' тлумка?
Очкнис' на серденько 'своє,
Не зневаджа праўдице 'мòт!

Чи не чуєш, як воно 'бєпà,
Бажà ради, — до тебе твєпà!..
Захà мєрчїї Усі гадки 'рвії, —
Здàс' на мене, — бо аж твє милї!

СНІТКА.

Кажиж мінї моа мїла:
Шо то за дїуїна?
Чи самаж ўжє не кохаїш,
Чи твоа родїна?

А аж тебе кохаў сперше, —
Ї тепрє кохаў!
Ї свїт мїнї не зборонє,
Шо а забажав!

О а чуў, о а бачу,
— Нас зрадилї лїдє!
Тамж пїлїне хто кохає, —
Повїк вїрнїй будє!

Кожїж мїнї моа мїла,
На зостанку ради;
— Ха же тамє серце бїдне,
Шо ому гадатї!..

ОШНУВА.

Дівчина.

Козаче серце! Чи сьж ти?
— Вітти?

О ми! Здаєца, шò нуджус'
вкн!

Ак а без тебе змє у тугу
Утїлас',
Такої зради — не сподї-
Уалас'!

Чи аж забула? О тебе
знау,
Тебе бажау, пил'не ко-
хау!

Талєж погудка ак рознї-
сласá,
Шò їнша тобі сподоба-
ласá...

Козак.

Дівчина кохана! Здорова
була!

Дєс' ти за мене здаєна
забула?

Забула коханї, не маїш
жаги, —
Кндаїш у сер'це пєкло
звїсаги!

І досї у сер'цї рвїа
паїає,
Дратує мене — угаду не
дає!

Чи мати віри на твої
моу?
Чи сьж мнї ти кажиш
одному?

Не змала ради! Зглуми-	Чи важкож було, та раду
лис' очи;	дати
А у сэр'ці, у сэр'ці—рвіа	Колиж кохаіш, — на шé
регочі!	ткати?

Не уража сэр'ца!—Вонож	Ні-бо, дівчино! Бува
кохає!	здорова!
Не струча його!—бо правду	Оцеж-бо тобі достот'на
має!..	має!

АК ДО ТБЕ ХОДЖАТИ.

Ак до тебе ходжати, тебе вирне кохати?
— У тебе багко лихй, — у тебе мати лиха?

Багка дома тв ма, — мати у корчми гула;
Таки сэрце ходжа, такиж вирне коха!
Кохамосаж обо! О ти сэрди'ко мо!..

Ак до тебе ходжати, — тебе вирне кохати?
— У тебе братъ лихй, — у тебе братъ лихй!

Аж братику догоджу, — конá з стони вивиджу;
Таки сэрце ходжа, такиж вирне коха!
Кохамосаж обо! О ти сэрди'ко мо!..

Ак до тебе ходжати, тебе вирне кохати?
— У тебе сестра лиха, — у тебе сестра лиха!

Аж сестронки догоджу, — гарно косу зачешу;
Таки сэрце ходжа, такиж вирне коха!
Кохамосаж обо! О ти сэрди'ко мо!

Аж до тебе ходжати, тебе вірне кохати?
 У тебе кухта лиха, — у тебе кухта лиха!

А аж кухці у плечі: гет'но вража до печі!
 Таки серце ходжа, такиж вірне коха!
 Кохамосаж обоє! О ти серденько моє!..

Аж до тебе ходжати, тебе вірне кохати?
 У тебе брами скриплат, — у тебе брами скриплат!

Аж ім серце догоджу, — шматок салця положу;
 Таки серце ходжа, такиж вірне коха!
 Кохамосаж обоє! О тиж серденько моє!..

Аж до тебе ходжати, тебе вірне кохати?
 У тебе щурки лихи, — у тебе щурки лихи!

У менеж щурки нема, — трас'ця-лихе твоє ма!
 Колиж така глумка твоє, —
 То агин' ларво! — А не твоє!..

ТУМАН.

Туман, туман по долині,
Широкій лист на Г'мни;
А ще ширше — на дубочку, —
Кличе толюб голубочку;
Хоч не своу, — так чужу:
— «Ходиж серце поцлугу!..»
На шож мене цлоуати,
Жагу сьрденку дауати,
Болиж маіш мандрувати!..*)

*) Не скінчила.

ЗРАДА.

О ти дубе кучирайі !
— Лист на тобі расній.
Тиж, козачи молоденкій,
— На слоуа заласній!..

Слоуаж твої класкауі,
— Та чортоуа думка;
Поки' тебе не кохала,
— Гула, ак голубка.

Гула, гула толубонка,
— Поинула у полк;
Смаж собі на дубонка:
— «Горєж мни, торе!»

«Горєж мни на чужині,
— Та ще гірше буде:
«Бо ужж мене засудили,
«Та ти вражи гуде!»

Горьж ми́ні «сироти́ни»,
— При ли́хй годи́ни!
Бо ўжаж чу́у, — ми́ні «кажу́т»,
— Зрада «сироти́ни»!..

СУМНОТА.

О сумнаж а ходжу,
Аж до темної ночі;
О радаб а спати, —
Та не спят' мої очі;

Не спят' мої очі не 9 дн' не 9 ночі,
— За тобою милий тужачи!

О у полі обилина,
Та її вітер хитає;
У світж кожна пташина,
Та собі парон'ку має.

А аж бідна гадає,
Що собі пари не має.

Тількиж міні пари,
Що очищ карі;
Тількиж до розмоуи,
— Що чорні броби;

Тількиж серце знає,
— Що впрямі кохати!..

Неужжє міні Божє,
Та марну долі мати?
Так пильне кохати, —
Так злі сумувати!

У дні і ніч плакати...
А дружненькі ти мати?

ЖАІІ.

По садочку походжаў,
Сама сябе разважаў;
— Сама сябе разважаў —
Немаж того, што божаў!

Ў не маў і не будь, —
Розрааіли вражы людз;
Розрааіли — розсуділі,
Шоб ми ў пары не ходілі;

Шоб ми ў пары не ходжалі, —
Кохан'ачко зант'бали!
А ми собі ходжатымемс'
Та шч гіршэ кохатымемс'!..

Ў на стаўу на стабочку —
Плывут качкі ў тры радочки;
Ідна другу ўперэджаў,
—Кожна собі пару маў!

А а жиу — Боже карй!
 Не судиу ми ти парй!
 А дэу ми таку долу —
 Та та пишла за водоу!

Цидж доле за водоу, —
 А а пиду за тобоу...
 Шинниж доле синим морем, —
 А а пиду по-над морем;

А а пиду по-над морем, —
 Зауше з своім лѣтим горем...
 Кудиж глану — та усєж море!
 — Без дружини жити торе!

Луче булюб спрши зтати,
 Нєнуж марне ў свѣтє жити.
 Луче булюб не кохатис', —
 Бо ак важко розрзатис'!..

ЗРАДА.

О злиная торшина,
Вид сонечка ізов'яла;
Та молодая дучинон'ка,
Козаку світ зав'язала.
«О не аж йому зав'язала,
Зав'язали молодниц, —
«Гі! Чорнаїні «блониці.»
О прийшлаж мила до господи,
Нижн'ками лядуге зводи;
Аж сталаж мила край порога, —
За слозамп, — аж незмога...
О не плач мила, не журиса, —
Аж молоді не жиниуса!
А аж а буду жинитиса, —
Прошу серце дивитиса,
Та пижа, меду напитиса!
«О твоєж пижа, та не диво,
Дивнішааж зрада твоа!..»

КОХАНЬ.

Над річкою бурхливою
Стоїть козак з дівчиною;
Боже з Неба поглядає;
Козак дівчину кохає...

Кохай, кохай, козачинку,
Молоду дівчинонку;
Кохай, кохай, непоклада,
На іншу ні завина!

«Шо ж бо з того, що кохаю,
«Колити у неї чи буваю?
«Чи тож, Боже, твоя воля,
«Чи моя це марна доля?

«Боже! З неба високого
«Глянь на мене молодого!
«Чи а маю милу узяти,
«Чи з кохан'я загинати?

«О коханє — сєрцѹ чара!
 «Грш вєздуж'а, тлѹ кара!
 «Вд хороби — зл'а маѹ,
 «Вд кохан'аж — загибаѹ!»

«Лучє шду ўтоплєсá,
 «Чи на камн' розб'ўсá...
 «Хаж-но лѹди будут' знати,
 «Ак з кохан'а померати!»

Свѣтє мисáц, тã не грїє —
 Ў дѹчини сєрцє чнїє.
 Свѣтє мисáц, з Нїба ч'аєт —
 А дѹчина ўмїраєт...

Чи аж ў лєс родиламсá?
 Чи аж ў полї крестиламсá?
 Чи ў лєс, чи ў полї...
 Нє даѹ мнї Госпїд' долї!

Загинуж á марнє ў свїтї, —
 Без тебє не мѹшу жити!
 Скарá Боже мене з Нєба,
 Бо жит'á мнї чнє треба!

КОЗАЧКА.

О по горах, по долинах,
— По Козацьких Українах,
Синій голубє лятає,
Соби пароньки шукає,
Товарища викликає:
«Товарищу, рідний брате!
«Зробиж ласку — вийди з хати!
«Бо щось матиму казати.
«Готуй коня вороного;
А і собі синього,
«Та поїдмо в Україну
«По гарячку дучину!»
Пріхали під віконця,
Вийшла мила — крася сонця;
Узяла коня за поводи,
— А милого за ручищу;
Дала коню сина, віса;
Козакоу — меду, шиша,
Дала хліба розового;
Самаж сля коло нога;
Самаж сля, задумала,

Кари очи зарумала.
— «Чогож серце задумала,
«Кари очи зарумала?
«Чи жал' тобі меду, пива,
«А чи хліба розового,
«Чи козака молодого?»
Не жал' миє сина, вуса,
А не цого меду, пива;
Ак жал' миє цого свята —
Шо марне дут' моє мита...
Ак кохаєш — коха дуже!
Не кохаєш, — не жартує-же!
На шо кажиш, шо кохаєш,
Коли в думках жартує маєш?

ЗАПОВІТ.

О не шуми олука —
Земній бараче!
Чогож-бо ти плачиш,
Молодій козаче?

О плачуж а, плачу,
До темної ночі,
Не дайт'-бо поки
Мини чорні очи!

Сусіди близькі
Вороги тяжкі —
Не дайт' ходжати
До моєї милі.

Аж буду ходжати, —
Не стану уажати!
Такиж воз'му милу,
Хоч сам з світа згину!

О помруж а мила!..
 Як ти будиш жиба —
 Згадаў про Саміа,
 Дэ ого могила!

О моа могила
 Кра сивого мора,
 Тамж де була наша
 Упрямна розмоуа!

Зидиш на могилу —
 Та не сумў друже!
 Спогадаўт' луде,
 Шо вохалис' дуже.

Зидиш на могилу —
 Не труси зямлю:
 Бо самаж ўажайш,
 Як тажко шад неў!..

РОЗРАІНЄ.

Через гору орел воду чносє;
Діучинон'ка козачн'ка чпросє:
«Козачн'ко — мє соколї!
«Воз'миж мене ти з собої, —
« Помандруї а з тобої!»

— Діучинон'ко — сухотон'ка чмоа!
Кажут' лїде, шї не будєш моа!
Кажут' лїде... аї сам бачу,
Бо не-раз, не-два чна ден' плачу
За тобої, дружино чмоа! —

«О на гору козачн'ко, чна гору!
«А аї тебе очин'ками чпровєду!
«Очин'ками чкарен'кими,
«Брїфон'ками чорнїн'кими,
«Слизон'ками чдрїбнїн'кими!..»

«О вернисяж, козачи́нку, вернися́!
«Ходи́ж, сирце, горлю́нки ча́пйса́!»
— Не мушуж а́ вертатися́,
Горлю́нки Упи́ватися́, —
Луче́ бу́лоб не знатися́!..

РОЗРАЇНЬ.

— «О ти ідеш, ідеш,
Мі милій козаче!
Покидаєш мене...
А в серденько плаче!

«А поїду, мила,
«Та тебе не забуду,
«Буду в серці мати,
«І завжди кохати.»

— Покидаєш мене
У великому світі;
Мущу одна бідна,
Проміж людей жити!

«Не плач, моє серце!
«О не уража мого!
«Чи аж не вернусь
«До кохан'я свого?»

— А вже чуї, мий,
Ак без тебе буде:
Заг'ят злім мене,
Прилукади луде!

«О крї Божє чї,
«Та блу голубон'ку!
«Заступи і мене,
«Тя Божє карї, правї!»

РОЗРАІНЄ.

Ти поїдиш у кра́ далекіі
І того чне знаіш,
Ава туга у серці моім!
— Ти не спогадаіш!

Аваж туга у серці моім
Цли дні і ночі...
Серце в'ане, у слóзах тонут'
Моі чорні очі!

О на лихож уродилася,
Та так марне згинув!
Мене чина породила,
У таку́ годину!

Кажут' луди, що у роскошах,
Щасна, чне жур'са.
Бо не знайт', ак а чне-раз
Слóзами зал'уса!..

Були ти дні щоденні,
 Що а кохалася;
 Усєж до тебе, моє серце,
 Усєж пригорталася...

Булиж ти дні зачасні
 І ті години,
 Як а знала щаст'є своє
 З тобою, мї милї!..

А отєпрє зні єди,
 Як з свита єзубили!..
 О виплачуж а очци
 По тобі, мї милї! —

ТУГА ЧО МИЛОМУ.

О мі милій! Кудиж ти полинує?
А як тебе я кохаю!..
Ї порад' мене, прилини до мене, —
Бо-сердечко моє, так бажає тебе! —
Ї не має, та ужеж і не буде,
Кого вірне я кохаю!

Ї мі милій! чи собі гадаєш,
Аку тугу сердечку даєш?
Ї не уражає мене, голубе мі сиду!
Прилиниж до мене, козаче мі милій!
Ї не має, та ужеж і не буде,
Кого пилує я бажаю!

Ї за тобою, що ден', що ніч плачу...
Тиж мене покинує — а свита не бачу!
Ї нема свита, мни молоденкі! —
Кудиж ти полинує, козаче миленкі?
Ї хоча з жал, а хоч на годинку, —
Прилиниж до мене, зелені баруинку!..

ТАКА ТРАПА.

— О тиж дівчино заручинаа!
Чогож ти ходиш дуже сумнаа? —
«О як жеж ми не сумні бути:
«Кого кохаю — важко забути!»

— О ми дівчино! Непрауду маіш, —
Самаж не знаіш, кого кохаіш! —
«О знаю, знаю, кого кохаю;
«Ты'киж не знаю, з ким жити маю!»

— Як би ти знала — заперш казала,
Знаґаги, туги не заудауала! —
«Хоча ж а знала — у серці тримала;
«А тож не бачу, кого кохала!»

— Тепреж між нами удала чимала, —
«Ним туга у моє серди'ко спала! —
«Сперш ми не жажно було казати,
«А тепре мишу з не-сумувати!»

НЕДОЛІ.

О́ а нещасні!
Шо мау діати?
Уподобау дічину,
Та не могу узати!

Не можуж а узати,
Бо заручинаа...
О́ ти долж моа,
Дола нещаснаа!

Шо́ж тапре а бідні,
У великому світі?
Ак билинка у полі,
Або лист поблидді!

Шо́ вітер повіе, —
Зломє ту билинку;
І лист то упаде, —
Ак стрепенє тилку.

О а нещасний!
 Шоб мау діати?
 Уподобав діучину,
 Та не можу узати;

Ниможу а узати,
 Бо заручинаа...
 О ти долаж моа, —
 Долі нещаснаа!

Як же люди добри,
 Миш з серцем бути?
 — «Уподобав іншуу,
 «Цуж треба забути.»

Ні бо серце бідне,
 Люди злі раїт;
 Аж тебе спитау,
 — Поради прохау:

Кажиж миш серце,
 Шоб мау діати?
 Чи забути милу,
 Чи ще гірш кохати?

О аж нещасний!
 Як у світі жити?
 — Уподобав діучину,
 Та не можу узати!

Уподобав діучину,
 — Мушу загинати,
 Бо сердн'ко рвѣда,
 Нил'нш-ше кохати.

О аж нещасній!
 Що ж мау діати?
 Уподобав діучину,
 Та не можу узати!..

О горе, горе —
 Несчастлива доле!
 Впорала діучини'ка,
 Думон'ками поле;

Карими очима
 — Заволочила;
 А слзон'ками дрибн'кими
 — Усе поле зросила.

УРАЗИ

О годиж тобі, —
Мі козачи́нку грати!
О годиж мому, — «сєрдєн'ку,
Та жалю за́давати!..

Неверну́ца ўже
Роскоши́нки «до ді́вчи...
О раз Уразинє «сєрдєн'ко,
Некохатимє ўже «двичи!

О поки́нь сво́ю,
Голосну «банду́рон'ку!
Неуража́ мого, сєрдєн'ка,
Мі прихлі́ний голу́бон'ку!

Бо а́к рибон'ка,
З води́ кинута, «бі́ца;
Так моє́ біднє «сєрдєн'ко,
Зя не зма ўже «ради «рєд'ца!

О не гра, не гра!
 Козачи́нку ми пи́лий!
 О ма́ жалю́, ма́ — не уража́
 Того́ серди́ка, що́ гине!..

О НА ЛИХО.

О на лихо́ на биду́,
 Та уза́в а́ жинку́ молоду́,
 Шо́ не стина́ їсти́ наварити́,
 Та́ ще́ добрих луді́ уганобити́.

О чолові́че — серди́нку!
 Та не ган' мнє́, ми́ милі́й!
 Бо́ а́ їсти́ стина́ наварити́,
 Та́ ще́ добрих луді́ уганобити́...*)

.

*) Не скінчила.

О га, га! Серденку ўжал!
Та не поверніца знаў!..
І сам молоді, шкж кін' вороні,
Та лдачуж а долі маў!

О колиб ўзаў, аку' кохаў,
Тё повик-би чн журнса!
Звіткнб не прйшоў, тугуб розраіў,
Та не мнлу подивнса!..

і зноў: О га, га! Серденку ўжал'.

ВІДНІ СЕМЕН.

Чуїш ларбо! Гет'-но 'з хати!
Хіба стану 'ше прохати?

«О долж ти, дол,
«— Моа гр'ка 'дол!

Худчи, мерчи, вражі сину!
А в'з хочиш? — зачуприну!

«О марна 'година,
«На мене 'настала!

Пидиж, пиди! Гет'-бо 'з хати!
Згин' з'очѣ, ак бис триклати!

«Кудиж а поднус',
«— Моѣ злѣ 'горе?

Мини душно 'коло тебе;
А ак горно 'тут без тебе!..

«О смуткуж мѣ, смутку!
«Змилѣсѣж голубку!

Ні, не хочу! Гет' від мене!
 Обрид мені ти Сьмене!
 «Шож буду робити,
 «А ў бліоу світі?

Гет'но, мєрчї! Бо отрута
 Тебе згубє тута, тута!..
 «О Боже! Край мене!
 — Заплакаў Сьмене.

Гет'! На ласку не змагаца, —
 Згин' з'очє і неvertsа!
 Пішоў Сьмен з хати,
 Поради шукати!

О гук мамо гук !
Дж козакн дѣт'; —
Та счаснаа доржн'ка,
Кудиж вонн дѣт'.

О дба мамо, дба,
Та мене замж дѣ;
Та нѣ дѣ мене за лдачого,
На Бога гадѣ!

У бат'ка росла,
Вд бат'ка шшла;
Та ужж таа доржн'ка,
Терном заросла!

Терном заросла,
Листом припала;
А червоноу калиноу —
Понадвисала.

А ак а зхочу,
Терн викорчу;
А з червоноу калинон'ки,
Винки на кручу.

ТАКАЖ ДОЛА МОА.

О чи а ў пол на травичка була ;

О чи а ў пол на зямна була ?

Ўзалеж мне покосили ,

І ў кошчкі положили ;

Такаж дола моа !

О чи а ў лані на пшынчкі була ;

О чи а ў лані та на злото була ?

Ўзалеж мне серпом сталі ,

І ў снопыкі позв'язалі ,

Такаж дола моа !

О чи аж ў лузі на калина була ;

О чи аж ў лузі на чэрвоўна була ?

Ўзалеж мне поламалі ,

І ў жмуточки позв'язалі ,

Такаж дола моа !

О чи а ў бат'ка не дитина была;

О чи аж ў нени не година была?

Узалиж мне заміж дали, —

І світ мени заў'азали...

Така долá моá! Гіркаж долá моá!

НАМІТ.

Біда тому намітоу,
— Нема де са діти;
Вироблає своу силу,
На чужні діти.
Ні на бат'ка ні на мати,
Ні на своу жинку;
Вироблає марне силу
Не зна відпочинку.
О зацвєла калинон'ка,
Коло перлазу;
Добре було намітоу,
У господаря з разу:
Намітом скріз' усе робити,
Та намітом волочити;
Від ш'у року протурити, —
Та не заплатити.
Бат'ки'у синаш обідає,
Ше сон'це не сходе;
А ш'о наміт обідає,
То сон'це заход'.
«Не бериса намітон'ко —

«До хліба свіжого;
 «Шукá-лишигá смачнішого —
 «Окрáка «сухого!»
 О́ почаў мi на́мтон'ко,
 Шкурино́к шукати; —
 О́ та ўчалп бiднiя'кого,
 Слiзи «облиўати.
 А áк пшоў на́мтон'ко,
 На за́двiрнi «двери,
 За ним вишла «господи́на:
 — «Пiдп «по вечiрi!»
 Не хочуж á «вечерати,
 Не хочу á їсти;
 Звоў же мiнi «господи́на,
 До дiвчини «пiти.
 О́ робиў á, о́ робиў á,
 Сид рок за дiвчину;
 Заробиўж á, заробиўж á,
 Быў «сорочину.
 Почимж тебе «дiвчини́он'ко,
 Стану «згадувати, —
 О́ áк буду сви́и «воли,
 Та на росу «тнати?..

О́ ў сусіда хата была.

О́ ўжэ сусід жито сці,
 І ў сусіда злісні;
 А ў мяне чы орано,
 Та шчэ жито чы сіано.

О́ ў сусіда хата была,
 О́ ў сусіда жінка міла;
 А ў мяне чы хатынка,
 Нема шчас'я, няма жінки!

О́дна була дівчын'ка,
 Гарна, міла размоў'ка;
 Та і тэж не маў а знати,
 Аг-би з нэў размоўляти.

Сідзі хлопчы коня вороного,
 А сам сідзі на іншого;
 Та манім до сусідон'ки, —
 До гарной дівчын'ки!

ЧУНАК.

О і за гори, о і за кручи,
Та рідуть воли дучи,
Пошреду чумачен'ко
Де вистрибуєчи.

О хоч вистрибь, хоч не вистрибь,
Та пригодон'ка буде;
Будьж тобі пригодон'ка;
У відман'ку у ран'ці.

О виіхаў мі чумачен'ко,
На Сауран'ські поле;
І висипаў на рогожн
Чотири мажи соли.

О шлі дірки по агідки,
Агідочок рвати;
Заклика їх чумачен'ко
Солк купувати.

Як прийшла до нього та дібчинон'ка,
 Соли купувати ;
 Не так соли купувати,
 Як жалі заўдавати :

«О годі тобі, Чумачин'ко,
 «Під возом лжати !
 «Бриж косу, та йи ў росу —
 «Травичин'ки жати !

О бодя же ти, та дібчинон'ка,
 Того не зтриуала,
 Щоб ручин'ка смолянаа,
 Травичин'ку жала !

«Ї чора була Суботон'ка,
 «Сьогодні ж неділя ;
 «Чомже ў тебе, чумачин'ко,
 «Сорочка не біла ?

«Либон' ў тебе, Чумачин'ко,
 «Господи не маї ;
 «Нема тої шó пил'нута
 «І вирни кохат ?

А шóж міні проца дбати !
 Ты'кі серце нуде...
 Акаж випре оці штапи,
 То та моа буде.

О ЧУМАЧЕ!

О чумаче, чумаче!
Чом не рано з Криму їдш;
Чом не рано з Криму їдш —
Усіх чумакиї не вдиш?
О а рано з Криму їду,
Усіх чумачиїкиї веду,
Тыкиж нема одного —
Брата ємого рідного.
Шукаї, шукаї — не знаїшої;
Запрїг воли, та пишої;
Уїїї заїлакаї, та пишої!
Отаманї батїку наш!
Пораї жїж-бо хоч ти нас!
Шїж матимем робити; —
Чим нам волю жити?
О шїж хлопци не бїда;
Еж-бо у полї єлобода!
Коситї хлопци єлободу, —
Забуїїмо цї бїду!

Косит' хлопці очират,
Наваримо вечерат';
Укинимо чабака,
Та пом'анем чумака!..

О га, гау! Мі милій крау!
Загубиў а свою толошонку!..
Заше мене дурній разум,
На чужуў та сторононку!

О на чужій стороноци,
Зовут мене заволокоу;
Вьлат ми плисти, обрести,
Та річкоу — та глибокоу.

А ве її перебрести;
А ве її переплннути.
Доведла бідні сиротини,
На чужини та загинути!

ТУГА ПО РОДИНІ.

О загнали нас далеко,
Аж у Та... за гори;
Розрали з родиною.
О горьж нам, горьж!

Біда жене і літує,
Нас тажко мурдує!
На Та.... за Уралом
Жити повліє.

Не має нам тутя ради!
Серце мліє дуже!..
За слозою — слоза канє.
О ак важко у чужи!

Окинули скріз' очима:
Усе сніг, ак те море!
Даж ти крау ріднєси'кїї!
О горьж нам, горьж!..

Деж ти світ наш бат'ко Дніпро?
 Блакитний — коханий;
 З беріжками з градоп'ками,
 Як намолювані?

Деж ви гори, деж долини
 — Зелених ки млин?
 Деж ви слаби заповг'ні
 Українські могили?

Деж ви ручи, деж ви слаби
 Козаки кохати, —
 Непраудоу розраїні,
 Лпхом позамани?..

Кудиж-бо вас зпроторили;
 Якуж кучу дали?
 О! Що с'єр'це ми каже,
 Що вас згуби вражи!..

О колиб вам спогадалос'
 Рідни — зпрійми друзи! —
 Як ам-тажко з'армувала,
 Беда усіх нас з чужи?..

А С В П.

О скріз' гори, скріз' долини,
Та весело заземнили.
А росте Асен, та на бутрочку
Без листа і без холодочку.

Та чомуж Асен молоден'кій,
Так мэрне зажуриўса, —
Шо гілон'ками, та ріўнен'кими, —
Аж до самої зєми укљоніўса?

Чи рід тебе покинуў тві,
Чи пригодон'ка літа, —
Зє окошила ўсі лиха чна тебе,
Шоб так ў світі зє-згинуў тута?..

Дєс бачиЦа ти ўродиўса,
Нє на раду собі?..
О покинутї сиротон'ко ў світі,
На чужиноци, та шєж-бо і прѣбі!..

ВІДА.

О не шуми олуке,
Добриво о дужа!
Не заудаа серцу жалю,
Шо а у чужим краї..
Бо а у чужим краї,
Наначе у пустини :
До когож а пригорнуса. —
При лихий години?
О тож кажут луде,
Шо а не журуса;
О ак пиду на тлицу,
Вид витру валуса.
О тож кажут луде,
Шо а п'у — тулау;
А не знаут, ак а
Думау тадау!..
Думку а думау,
Шо чивити мау, —
Шо з своу милн'коу,
Та жит'а не мау.
О пуцуж а квітку

Понад берези'ки;
 Тажкож ми́ні ў світі 'жити,
 Через воріжєн'ки!
 Шлиши квітка, 'пліни,
 Аж де 'Городниця;
 О чомж ми́ні жит'є 'моє
 З милоу 'трутиця?
 О відуж, а 'віду
 На гору 'круту;
 Подп'лєс' ў долину,
 На воду 'бистру.
 Аж там море 'грає,
 Води 'розливає.
 О рад-би а 'штопитиса!
 — Море 'не прїмає.
 «Трива не тописа,
 Бо душу 'загубиш!
 Рачї помолиса,
 — Та живи 'з бідоу,
 Хоч від наї 'чудиш!..»

ТАВА ДОЛІ.

Сама ж а не знау, що чинити мау :
Зжалу за кохан'а змрати гадау.
А ў лежку лежала, листов'ки писала,
До того козака, що вирне кохала ;
Він листов'ки узавши, та перечитавши,
Жаг серденьку мому — дівчину згадавши.
Тиха вода — тиха, бережин'ки носе, —
Тож козаче молоден'кїї, о в дпрауї просе:
«Пустиж мене Отамане зведе на Воппна !
«Пишж мила лист до мене — породила синя.»
Маїш змогу спну тб лист відписати ;
Маїш змогу спну — на ін'ших сказати.
«О бораниж Боже ! Серден'ко дівчина !
«Присагаж Боже ! Шо моа причина !»
«Сідля хлопче коня, коня вороного,
«Поїдмо худчен'ко до кохан'а мого.»
Приїжа до неї на її подвірї,
— Витає козака сца її родина :
О ходж козаче — змрат дівчина !
Козак до світлон'ки — дівчина хорут ;
Узав її за ручку — ў лпчен'ко цилут.

«Неумира дичино! Що це? Биг з тобою!
«Остербни сердин'ко, возму шлюб з тобою!»
Бода-же та Узала лихаа година,—
Цураїца мене Уса моа тродина!
Видцуралис' мене і ба'ко і мати,
Наказали тебе вірне не кохати.
«О дичинаж моа! Даруї та коня, —
«Кона вороного, та хлопця малого!»

ЖУРВА.

О журбаж мене чхиле,
О журбаж мене вале;
І туга на сирденку,—
Поради не має!..

О аж на ту журбу,
Та не подишліса!
А шду до Црковци,
— Богу помоліса.

Гі шду до црковци,
Та Богу помоліса;
А шє гири до розбаги,
Горики нагіса.

О шіс' миш браті, —
Горына не піла;
Шіс' коло мого серця,
Аж гадина віла!..

Шос' коло мого сэрця,
Ак гадина вѣдѣ;
Та кажут' миhi члуде,
Шо то чне менеца!..

Та кажут' миhi члуде,
Шо то чне менеца;
— Шо миhi молодому,
На лихо звернеца!..

ТУГА ВОЗАЦКА.

О шдуж а з гора,
До сивого мора,
Ого шоб спитати
Тугу розигнати:

Гі! Ти море син'є —
Ти море арли'є!
Отчогож а бідній,
Такі вярнганій?

Чогож моє сер'це,
Та дуже змарнію;
Шо сперше кохало,
Те тепре не мило?

Гі! Ти море син'є —
Ти море арли'є!
Чи ужж а так згину,
Тепре на чужині?

Аж прийшоу до тебе
 Поради шукати, —
 І з тобою море,
 Туту розиграти...

Гі! Ти море син'є —
 Ти море арли'є!
 Отчогож а бідні,
 Таки марнєгий?

Бо луди ласкади
 Таке сер'це мали,
 Шо так худбо мотє,
 Сер'це розидрали...

Гі! Ти море син'є —
 Арли'є і хули'є!
 Загра, скинс' гороу,
 Та змиж туту моту.

• • •

О волиж мої та положіні!
Чом ви не орете?
О лтаж мої та молодні!
Чомуж марне з світа дете?..

О оралиб ми, не стоалиб ми,
Шоб кому поганати;
Не пішлиб лта, так марне з світа,
Колиб кому шанувати...

О не маж дол, бо не ма воли,
— Миш молодому...
Простагнув коня посеред' поля,
— Та, га, га! Дмухнув від гому!..

СУАННІВА.

О по горі по долині
Голуби літають;
Не знаєш а роскошніки,
А літа минають.

Чи їж у тебе, чи їж брате,
Коник воронніки, —
Щоб нам сісти і догнати,
Свої літа молодніки?..

Доганайж, доганайж —
На дубовім мості...
Гі вернитесь літаж мої,
Хоч до мене у гості!..

Не вернимос', не вернимос'
Бо не маж до кого!
Не змоглися шанувати,
Та буде з вас цього!..

ЛІТА.

Ќ по горах, по долинах,
Голуби літаўт.
Не зазнала роскошнаўки,
А лтаж минаўт.

Не зазнала роскошнаўки,
Не ў баці, не ў няўки.
— Почим-же вас буду знати,
Літа моладуўки?

Чладонўки, чладонўки!
На вас моа вола!
Закладатє коні ў шори,
Та рушатє ў поле!

Ќ худчуўко, та не гатє
Моі годіні...
Доганятєж, та вєртатє,
— Літа моладі!

О догналий лита мої,
 У калиноуім мості.
 Гі! Вернитєс' литаж мої,
 Хоч до мене У гости!

Не вернимос', не вернимос',
 Бо не ма єдо кого.
 Та булюб нас шанубати,
 Як здорюла євого!

Литаж мої, литаж мої,
 — Литаж молодєн'ки!
 Колиж така моа єдола,
 — Буд'тєж коротєн'ки!

КАЗАК ТА ДОЛІ.

О ішоу козак з Дону,
Та з Дону до дому;
Гі з Дону до дому,
Та сіу над водоу.

Гіж з Дону до дому,
Та сіу над водоу;
Сіу він над водоу,
Проклинає долу :

«Ти доліж моа — до.и!
«Чомж ти не такаа, —
«Чом тиж не такаа,
«Ак долі «луц'каа?»

«Луди роблїт', дбаїт',
«Усїж у господі маїт';
«Аж роблї — кагау,
«Та не гич не маї!»

Обиваласяж долі,
 Аж по-тім боїч моря:
 Козачь бурлачє!
 Дурній разум маїш!..

Козачь бурлачє!
 Дурній разум маїш;
 Дурній разум маїш, —
 Долу проклинаїш!

Луди робіт', дбаїт',
 Та сві разум маїт':
 Тяж робиш та дбаїш, —
 Себе забуїаїш.

Бо шю закалаїш,
 — Музики нїмаїш;
 А шю загорїш,
 — Марнє прогавїш!

Ак музики грати,
 Тебєж луди знали;
 Перестали грати, —
 Перестали знати!..

ПЕДОЛА.

По садочку ходжу, коничка воджу,
До коничка стіха промовляю:

«О коніж мій, коню, — коню вороничкй!
«Порадж мене, як братик рідничкй!

«Чи листи писати, до милої слати;
«Чи самому сити, та їхати?»

О прихаю милій до милої у гості,
А у милої ус двір на помості.

«За-гла когож мила, так двір сві прибрала?
— За-гла того, що вірно кохала...

О узау милій милу за близу ручку:
«Ходім серце, ходім у мандрючку.»

Мандрувалиж поле, мандрували други;
А на третім стали почивати.

На третомуж полі стали почивати,
— Почаў мильі милуў питати :

«Зà-гла когож мила, так двір сві прибрала,
— Зà-гла того, шò вірне кохала.

Ак ўзàў мильі милу, по-під білі боки,
Та і ўкинуў ў Дуна глибокі.

«Плиниж, плини мила ў плин за водоў,
«Бо не будэ ўжé жит'я з тобоў!

Ак випіла мила на жоўті песочок,
Та виўла стиха толосочок :

Здаўца хороша на личку ўродлива;
Тыкнэж моа дола нещаслива!

СМЕРТ'.

Смерт' стала надо мноу,
Стала з гостроу косоу;
Хочж мене зарубати,
Щоб на світі не бувати...

Смертж моа, смертж!
Чогож ти така скарана?
Чомж не дала спршиє чутку,
Що до мене будиш худко?

«Чи аж тобі не казала,
«Чи аж тебе не жакала?
«Тиж мароу ў світі таўса;—
«А до Бога не прибраўса!

Смертж моа, смертж!
Чи-жж миі так помрти?
О чом жити а кваплавса,
Та до Бога не прибраўса!..

Смертеж моа, смерте!
 Не даж ми так померти!
 У мене є дитки «маленкі,
 Та ще сам а «молоденкі!»

Смерт' до мене «стринула,
 І косоу «підкинула;
 Старих літ не дочекаўса —
 І до Бога «не прибравса!

Плачж бідні чоловік,
 Шо не маў собі довгіи вік;
 Плачж бідні — рад не має,
 Шо з гріхами «помере!»

Плач ому «не споможє!
 Скараў ого зможніи Боже!
 Шо на свѣтѣ «повертаўса,
 А до Бога «не прибравса!

СКРУТА.

Голофон'ка моа, голофон'ка бідна!
О тиж мене тажка журба,
Журба люта — гнигна!..

О ні рут'ні Боже! Хтож міні споможє?
Та хтож міні, сиротині,
Хтож міні споможє?

Бо аж у чужим крау, ріднен'ки чи мау!
О хтож собі спогодає,
Ак а загубає!..

До тебе благаю, о ні милі Боже!
Тиж-бо бачиш скруту моу,
Тиж міні споможеш!

РІЗДЖО -СВІТЕ.

(*Колідка.*)

Ќ зирон'ка з'яшлa 'стала,
Аж-бо на Ус' Свiт прос'ала.
Милй Боже! Тобй 'слава!
Скрий' по Свiту х'вала, 'х'вала!

Стала ў Небi — запалага,
Ак-би рас'ка — злота 'брама.
Милй Боже! Тобй 'слава!
Скрий' по Свiту х'вала, 'х'вала!

Ў Вялiм, з Бжй волi,
Породилос' дiтe 'доп.
Милй Боже! Тобй 'слава!
Скрий' по Свiту х'вала, 'х'вала!

Позвiталис' Ан'оли,
Ї скупчилис' коло стонi.
Милй Боже! Тобй 'слава!
Скрий' по Свiту х'вала, 'х'вала!

Вітаючи дівоуали,
 І на ус' Світ проспівали:
 «Милі Божі! Тобі слава!
 «Скріз' по Світу хвала, хвала!»

Свѣтє сплѣ розтиналос'
 Сѣрцє Ірода злѣкалос'.
 Милі Божі! Тобі слава!
 Скріз' по Світу хвала, хвала!

Звѣтє даў він діти «бити,
 Сплідѣвѣс' Христа «згубити.
 Милі Божі! Тобі слава!
 Скріз' по світу хвала, хвала!

Божя Невѣ прѣцє «знала,
 У Назарет помандрѣвала.
 Милі Божі! Тобі слава!
 Скріз' по світу хвала, хвала!

БЛАГАНІ.

Боже мi карй! Тебе благау:
Ратѣж-но мене! О загибау!...

Аж тажко ми на Свiтi жити,
Сам са ви стамлѣ де себе дити.

О глiв'сiж Боже з своiго Неба!
Тиж знайш, бачиш, що сер'цѣ треба!

Шож воно хочi, чого благаѣ, —
Чогож вид Тебе пил'ни бажат?

Тиж бачиш скруту моiї стати.
Аж ми тажко! — неспогадати!

Дивиж на сер'це, що прауду маѣ,
До Тебе Баже та припадаѣ!

Почѣ-лиш ого, за ого прауду, —
Не тручi ого, — подi-но раду!

На Тебе Боже сподiв мау,
Тебеж кохау, Тебе благау:

Боже мi карй! При скрути моi;
О ратѣж мене, по лас'ци своi!

КУПАЛІНІ.

Ќ вчиром на Купала,
Пішли дівчата до стага;
Купагиса, пліскагиса,
Та з дому змоулігиса.

Ќ ти долж наша, дола!
Повірнис' до нас-бо з мора!
Ми несам тобі виночки,
Ше червоні квіточки.

Ќ Купало ругні Ване!
Всіг'а расного пане!
Подігис' на нас-бо зводи,
Та сподіганку догоди!

Ќ пускамо минки худчи!
Чи пошине згтру прудчи?
Ќ спіг'амо усі дівчата,
Нашаж дола ше не угата!

КУПАЛА.

О вчиром на Купала,
Рясна гилон'ка стоала;
Рясна, рясна не величка,
Окутала її шчка.
Стаўмож худчи свої свичи,
Усі огулом гарні дівчи!

Ў вчиром на Купала
Рясна гилон'ка стоала;
А на ній свички саўт',
Наўкрути дівчата граўт'.
Гратэж, гратэ та дівон'ки,
Коло асноў гилон'ки!

Місац' світе, гилка саўт',
А Купало скрыз' вітаў;
Стрепетнуў злеген'ка гилку,
Не зваліў не одну свичку.
Ў спўамож усі дівчата,
Нашаж дола шы неўтата!

СТАРІ.

Летіла ззуула та ўжал'не куўчи,
Плакала дивчинна за старого дучи:
«О помри старій — помри, за молодого пиду,
«Чи не ў гарнішу з ним а долен'ку зиду?»
Помер старій — помер, за молодого вйшла,
Не амалася ради, шк грш ў лихо зшла.
О ў поли могила з вітром голосла, —
Молода старого із труни будила:
«Устан' старій, Устан', — червоная кашна!
«Тыпрж-бо з тобою розмоўон'ка мила!
«Устан' старій, Устан', — червоная рожка!»
Пиди гет' від мене! Ти тажкий вороже!
«Устан' старій, Устан', — подиўис' на тлю:
«За тобою был' було, з молодим змарнлю.»
«Рутож моа рута — злігнаа рута!
«О чи жити миш ў світі, чи полагти тута?»
Самаж-бо ти своє зтороїла життє.
О даж миш пдкш ў цѣ труш до тлти.

МАРУСІ.

О́ іхали Козаки з'обозу,
Стали собі у кінці перевозу;
Стали собі гадонку гадати:
«Дж-то буд'мо нічку ночувати?»
Один каже: «Ця бистраа ргчка;
Другі каже: «Ід'мо на величка!»
Треті каже: «Тута заночімо,
«Здоровлячка свого пошанімо.
«Привірнимо до нової хати,
«Чи не віде Марусина мати;
«Чи не віде Марусина мама; —
«Не так мама, як Марусі сама.»
О́ не вийшла Марусинка з хати,
Козачинку добре привітати;
Тількиж вийшла Марусина мати,
Та сталаж їм стиха промовляти:
Не ночти Козаки на дворі,
Не турбтєж Марусі у коморі!
Козачинкиж ті зачубали,

До господи конѣ припиртали.
 Марусен'ко недужа лежала,
 Чорним шобком голобку зв'язала;
 Уклонилис' і три козаки з полку,
 Розв'язали Марусѣ голобку.
 Один каже: «Марусѣ а знає;»
 Другіі каже: «Марусѣ кохає;»
 Третіі каже: «А нарушник стану.»
 О хтож миє трѣ-зл'я достає,
 То го мноє до шлюбон'ку стане.
 Обизваєс'я Козак молодн'кїі:
 «Бж-бо є мене три коні гарнн'кн.»
 «Один коник, як голуб сплєн'кїі,
 «Другіі коник, як лєбед' блнн'кїі,
 «Третііж коник, як ворон чорнн'кїі.
 «Слєпим скочу — до мор'я доскочу,
 «Блнм скочу — мор'є перєскочу,
 «Третнмж скочу трѣ-зл'я достану;
 «З Марусѣ до шлюбон'ку стану.»
 О стає козак трѣ-зл'я копати,
 Стала над ним зузун'я кубати:
 Годж тобі копати трѣ-зл'я, —
 Ужж Марусѣ дє з сного вєсл'я,
 О стає козак з горн плнжати,
 До вєсл'я нє прибувати;
 Звєсл'є жє внє музикам заграє,
 І Марусѣ почав припитати.
 А як св'єдєс'я за ручн'ку блн,
 Витав своє п'яблєчкє кричу

Гі! як з хмарн блискавка злинула,
— З Маруси́н'ки голоўка злинула...
О́тож тобі Марусе́ трі-зі́га,
— Не зачина́ без мни́ вяслі́га!

• •
•

О́ у полѣ полѣ,
Бі́л-камен' лежить;
А на тому бі́л-камені,
Сидіть орел сидіть.

Сидитъ же свій орел,
Що́с' він думає.
Іде козак Запорож'а,
Орла питає:

«Чи не був ти, свій орел,
На ті сторони?
«Чи не тужа моя мила,
«Тепре по мнї?»

О́ тужа тво́я мила,
У лизинко злігла,
Тримає за сердечко,
Плаче — знемага.

«Устан'жє, Устан'-бо, моє мила!

«Скажу тобі вист' :

«Аж приїхау тві милуєкї,

«Буду у тебе гїст'!»

Зараз Устала серце мила,

— Аж не лежала;

І Усї свої члїдон'ку,

— Порозбуджала:

Нуж Уставїте члїдон'ки!

Засвїтит' свїчї.

Нехї-лиш-бо подп'лїсї,

— Милому ў вїчї!

«Чогож ти так, моє мила,

«На личку зблїдла?

— За тобою моє серце,

— Шо не бачила!..

Звільж-бо сідлати коня,
Та поїду у чисте поле;
Там де моя милинка,
Та ару руту поле.

Заржиж, заржи собі коню,
Щд круту гору йучи;
Хай почує моя мила,
Рутані винок в'учи.

Пришнуж коня до Авора,
До червоної калини;
А самж піду с пуховици,
Коханої дідучини.

О приходе козачин'ко,
До нової хатини;
Аж-бо у ого милин'кої,
Лежит' іншині на лавини.

О не згода товарищу,
 Та д'але-бі не згода!
 До одної дівчинон'ки,
 Ходити нам шкода!

А як буд'мо товарищу,
 Та обидва ходити;
 Або тобі, або мні,
 Та на світі не жити!

О чи будеш дівчинон'ко,
 Та замноу тужити, —
 Бо підуж а, аж у віско
 Гетманські служити?

О не буду козачин'ко,
 Та д'але-бі не буду;
 Ти за гору, а за другу,
 Та про тебе забуду!

О виіхау козачин'ко,
 За брамон'ку до луга;
 Та узалаж-бо дівчинон'ку,
 Правлинкаа туга.

О виіхау козачин'ко,
 Та за густні лози;
 О обили дівчинон'ку,
 Придрилиніні слози.

Аж ви́їхав козачи́нко,
 Та за но́вні хати;
 У́жеж мусили дівчино́нку,
 На вітри колихати.

О́ поїхав казачи́нко,
 Аж за жовті піски;
 Огліни́ця поза́д'-себе,
 Аж за ним шурак пішки.

«О́ ври́сая товари́щу,
 «Бо дівчина́ змира́є!
 — Треба́ж брате́ коня́ гнати,
 — Шкода́ дівчини́ змерати!

О́ ви́шов-же козачи́нко
 У́ во́вчя́ні сні, —
 У́жеж дівчину́ похоба́ли,
 Та́ обидати́ сні.

О́ пусти́в він коня́чя́нка,
 Аж за густі́ лози;
 Та́ обля́лиж бідня́н'кого,
 Придубля́ли сльо́зи!

ТАКА ДОЛА.

Самаж а чы знаў, —
Шо робити маў:
Шо а на чужині покинулася;
Шо а на чужині і ў лихй нывол;
Зэўшкж а плачу прыгодонкі свой!

Чи моа фортуна та так догодила,
Чи самаж а собі так зле наробила?
Чи самаж а собі так зле наробила,
Шо цяа нывола, аж свт затлумила!

Ў падуж а, пду, ў чистыя поле;
Ў чистыя поле — зямнел...
Чи не одде від мене журбонка
Ў це вщасте усезлихел?

По поли ходжала, поради чы мала;
Зшла на могилу, та аж заплакала...
Ў гореж мни, гореж сиротини,
При лихй годині, та шк на чужині!

Козаче серце! По світу ходиш,
Не одну діучину з розуму зводиш!
— Діучино серце! Шож ти міні дала,
Шо мене до себе причарувала?
Є у мене чари, чари готови:
Билі личен'ко, чорні брови.
А у мене хата сніпками ушита,
Прійдиж козаче, хоч буду бита!
— Хоч буду бита, знай за кого;
— Присталож серден'ко моє до твого!

ЗАПОВІТ.

О три літа, три недні.
Минулося на Україні,
Ак козака Турки збили.
Під Авором положили.
Під Авором земляним.
Лежає козак молоден'ки;
Ого тло — почорніло,
А від вітру — пострупило.
Над ним коник зажурився,
По коліна в землю збився.
«Не сті коні надо мною,
«Бачуж а щирон'ку твою!»
«Біжиж степом та гаами,
«Долинами, бараками;
«До моєї родинон'ки,
«До вірної дружинон'ки!»
«Стукни в браму копитами,
«Та за брзкю поводами.»
«О віде брат — понуриця,
«Віде мати — зажурива,
«Відеж мила — поради,

«Стань, глань, та зомнє!..
 О деє кону пана «скинуу?
 Кажиж кону: «чи не згинуу?
 — Мене Турки «надігнали,
 Пана мого з мене «стали,
 Постріляли, «порубали,
 — Там над Дністром лихоуали!..
 О цит' мати, «ни журиса!
 Ужж-бо тві син ожиниуєса:
 Він узау собі «за жиночку,
 — Зелєнуу «дошночку,
 — Та крутуу «могилочку...
 Воз'миж мати пєску «жмену,
 Посі ого «на камєну;
 Колиж отб пєсок зїде,
 Тоді тві син з вієка «прїде!..

ДУМКА

Про час остат'ні козака ў степу.

О с'ю Пугач, та на могилі;
Гі! ак пугу, та пугу!..
О повертат'с' швиччє 'козачен'ки,
До з'яного лугу!*)
О акиж швиччє 'повернутис' мали,
То ти ў Лузі 'зимували;
А де аки гаўчис', не дбали,
— То ти ў степу 'загибали...
О заслаб козак, та лиг кра' могилі,
І на шабел'ку 'схиливс'я;
Гі! либон'-же він ручин'коу 'счип'не,
— За с'рдин'ко 'ухап'н'с'я...
«О ви браті 'моі, слауни товарищи!
«О ви козачин'ки 'гожи!
«Гі! та зробит'-но труну 'козакоуи,
«— Помог'а-жеж вам Боже!»
«О ви браті 'моі слауни 'козачин'ки!»

*) До Великою .Іуну.

«Тя зробіть-но ту славу:
 «Гі! викопайтеж мін молодому,
 «Хоча шабелками йому!»
 «О винисте мене славі Товариці,
 «Та на високу могли.»
 — Гі! нехай лиш-бо а шевж подіблїса,
 «Та на свої милу Україну!»
 «О ви дружи мої, славі козаченї!»
 «— Загинуж а на чужинї!..
 «Гі! обіцяж слозам гїрким,
 «Моа мїла, та на Українї!..»

О ў полі та береза стоіла,
А на березі зузуді кубула.
Питалася зузуді березу:
О березонку! Чом ти не злігала?
О як а маў злігнуў бути?
Колиж пидо мноў Татаруа стоіла,
Гострими мечами гил'а одікала,
І асвин'ки огни роскладала,
Криничної води достабула,
У кришталюви плашки налибула;
Самборські шапочки зносила,
Та гил'таа жиуцям у нап'аі збила.

.
.

О по Дону по Дону,
По крутому березку,
По крутому березку!

Гі! там козак гуляє,
На бандурці він грає,
На козаку гукає:

О молодці, молодці!
Накажит там дівоці,
Що у червоні плахтоці!

Нехай вона віри не має,
Хай на мене кірши не гніє,
Нехай собі заміж іде!

Бо аж козак Нечуїї,
Та до Дону притуїї,
Та до Дону притуїї!..

ТИХІ ДУНІ.

Тихі Дуня, тиху воду несє;
А ще тишче діucha косу чєше;
Шо зачєше, та на Дуня несє:
Плєнєж косо тихоу водоу, —
Та доплин' ти зєлєного тау:
Під тим гаєм Авір зєлєнєкїї,
Під Авором конєк воронєкїї,
На конєку козак молодєкїї;
Спєвєсєж вин, та стау мєркувати;
Узєу бандуру почєу вєграфати.
О голоснож бандурон'ка трає,
Струна струни стєха прємоблєт:
«Ає у городї червоєа квєтина,
«Є у сусєдє гарнєкє дїучєна.
«Немаж спєну прєвражєму сєну,
«Шо звєу у глєму молєду дїучєну;
«А завєши, на конєкє сєуши
«Буєа жєж ти дїучєню здорєуа!
«Прємєж намє нєа зєстєт'нє моєа!»

Тырыж мині три журби на сэрці:
Перша журба — дитинка 'мален'ка;
Друга журба — сама 'моладн'ка;
Третаж журба — кнучас' ріднн'ка!..

ПІРЦЕ.

Покидала зузунька Україну,
Та упустила сиріца пірця на долину.

Ак ливулаж зузунька через поле—га,
Та упустила сиріца пірця на тихій Дунаї.

Носеж вітер тї пірця по долині,
— Тинаїца сиротина на чужині.

Круте вітер сиріцям пірцем по Дунаї,
— О ак важко сиротині у чужим краї!..

Носеж вітер тї пірця коло гаї,
— О зав'ала сиротонька у чужим краї!..

Покочуж а злотї перстят' з крутої тори,
— Пшляж мої лїта з свїта, ак лист по водї!..

СВІЦКА ДОЛІ.

О ў полі криничен'ка,
Там холодна водичен'ка;
Там голуби пили, іли, —
Напиўшиса полетили,
А летучи буркутили:
Ў горьж тому, горьж козакобі,
Шо ўсё нічку не зсипає,
З стремги ніжок не вімає!
А ще гірше сиротини,
Ў тажкій долі на чужини,
Шо динь плачє по родині!
Ніднаж нас мати породила,
Та не ў одну долинку зпоуила:
Одну изпоуила торувати,
Другу изпоуила панувати.
Одна сестра ў світі ў роскошах снє,
А ўбога — чыбога краў порога!..
Одна сестра ў житі мєд пиво пїє,
А ўбога чыбога — краў порога!

ТРИ ДІВЧИНІ.

О на горі жито,
І у долині жито;
Ща Авором злізник'ким,
Козачи'ка збито.

О збито, збито,
Затагнуто з жито,
Червоної хустон'коз,
Личи'ко покрито.

О пришла дівчина,
З чорними очима;
Ак піднала цю хустон'ку,
Та заголосила...

О пришла другаа,
Та зжжж не такаа:
Ак піднала цю хустон'ку,
Та поцлудала.

О пришлаж третій,
 Із нової хати;
 Як заплаче, як затуже,
 Та стала казати;

Та стала казати,
 Ого нарекати:
 «Булоб тобі вражий сину,
 «Нас трох не кохати!»

«Нас трох не кохати,
 «Нас трох не глумити...
 «Тапре будеш, сирце моє,
 «Та у спр-зємн тлти!»

«О гаўж мї, гаў!
 «Зєиний розмаў!..
 «Упустила голубонка,
 «Та ўжєж не спімаў!»

«А хоч і спімаў,
 «Та ўжєж не такого:
 «Хоч пригорну, приголублї,
 «Та ўєєж не щирого!»

ТУГА КОЗАЦКА.

О крґаче, крґаче, та чорниґкїй ворон,
Гґ! У глибокої долини;
О плаче, плаче, молодїй козаче,
По лихї свої годинї.

О крґаче, крґаче, та чорниґкїй ворон,
У темним лузі над водоу;
Гґ! плачґж, плачґж, молодїй козаче,
— На конику, та на вороному.

О їдеж козак, схилиґ головуґку,
Слґзонґками аж змиваїца...
Дґсґ моа жинка, дґсґ моа толубка,
Та за мноу побиваїца!

Воронї кону! Гра ти пдо мноу!
Та розбїж ти туту моу!
Розбї ти туту, по темному луґу,
Козакоу та молодому!

КОЗАКИ ЇДУТ.

Ї на горі жинці жнут',
Гі! на горі жинці жнут';
А по-під горою,
По-під землею,
Козаки їдуть, козаки їдуть.

Попереду •Дорошенко,
Попереду •Дорошенко;
Ведь свої •віс'ко,
Ведь •Запороз'кє,
Хорошен'ко, хорошен'ко.

А ў средині Синь-Дужії,
А ў средині Синь-Дужії;
Під ним коничен'ко,
Під ним воронен'кїї,
Гарний — дужїї.

А по заду •Сагадачнїї,
А по заду •Сагадачнїї;

Що проминає жинку,
 •На тугун та лугку, —
 •Необачній, необачній!

Минь моа жинка не годилца,
 Минь моа жинка не годилца;
 А тугун та лугка,
 Козаку у дорозі,
 Знадобилца, знадобилца!

«Гі! верниса Сагадачній!
 «Гі! верниса Сагадачній!
 «Возми свою жинку,
 «Верни мою лугку, —
 «Необачній, необачній!

«Минь з твої жинкою не возилца,
 «Минь з твої жинкою не возилца;
 «А тугун та лугка,
 «Козаку у дорозі,
 «— Знадобилца, знадобилца.

Гі! Хто у лисі, озовилца!
 Гі! Хто у лисі, озовилца!
 Викришимо тубки,
 Потягнимо лугки,
 •Не журимса, не журимса!

ГІДАМАК.

О гук мамо, гук,
Де Гадамаки г'ють
І весілаа ўличен'ка,
Кудиж вони дут'.

Та кудиж вони дут',
То луга чудут'!
Поперед себе вразіх Ляхіў
Облавоў г'рут'.

Збурмалис' вони
Під расні дуби,
Чакаўчи Отамана,
На раду собі...

От Отаман іде,
Ак голуб гуде,
Та під авором зленен'ким,
Голобку кладзе.

«Тиж Отамани наш,
 «Не дбайш за нас...
 «Бо бач наше товариство,
 «Ак розгардаш!»

«Чи не сором тобі,
 «Покидати нас,
 «І по застумах цього миса,—
 «Блукати без нас?»

«Подивис' Отамани!
 «Уж світ настає!
 «Ужж-бо наше товариство
 «Кові сидіє!»

О виха сидіє,
 Биг помогає!
 Та уж шось моє голоуотку
 Хмиг розбиває!..

О помруж а, помру!
 Не зажиє собі слави!
 Бо вимаж мні доли бути,
 Гадамаком з нами!..

О моє душу ужє,
 Ляхо у шкло тне!
 Бо має зраду від милої...
 Дідко сарце рве!

КАРМЕЛЮК.

Повернусь з Сибірі,
Немаж ми́ні до́л!
О́ зда́дї чи́ в ка́данах,
Та́ж-бо́ в нево́л!

Спа́дїт мені́ в днї́ і в но́чи,
У́ по́вса́ку го́дину.
На́дїж ми́ні по́дитиса́...
А́ від жу́рби згину́!

Ма́й жинку́, ма́й діти́,
Ко́лиж їх не́ бачу́!
А́к згада́ю про́ їх скруту́,
То́ та́жко за́плачу́!

Не́ ма щаст'я́ не́ глї́ мене́,
І́ не́ глї́ ро́дини;
Пе́реходат' в та́жки жа́л,
У́сіж мої́ го́дини!

Збурмау собі жвавих хлопцѹ
 Та шѹж миши зтого!
 Засидаѹт скріз' по шляхах,
 Щѹб злапати кого!..

Чи хто їде, чи не їде,
 Тажко са тримати!..
 Колиж нема місца ради, —
 Колиж нема хати!

Нарикаѹт' розбишаком,
 Кажут' забиѹаѹ!
 Аж нікого не забиѹам,
 Бо самж душу маѹ!

Хочаж возму з богатого,
 Ўбогому даѹ...
 І так гроши передаѹ,
 Сам гриха не маѹ!

Пшоѹ-би а ѹ місто сєлю,
 Ўсїж-бо мене знаѹт'!
 Кудиб-же а повернуєса
 Тѹ зараз злапаѹт'!

А так треба ховатиса,
 Треба ѹ пси жити...
 Хоч здаєца світ великий
 Нїде са подити!

ДУНКА

про Дмитра-Саміленка Коломіца.

Ї у видлі на заранці,
Аж ще спали бісурманці,
Ї надниран'ским спали місці;
А козаки у ім'я Божє,
Покинули Запорожє,
Пливли з Дніпра у чаок двісті.

Пливли з Дніпра, пливли,
Та на Чорне море;
Будж слава козачи'кам,
Бісурманам горі!

Ї надниран'ским ще сніат' місці,
Ї вже на морі чаок двісті,
— Аж море згмнило...
Сичобики мід кружляйт',
На бандурках вигравайт',
Аж почути мило!

Одн тл'ки пан Отаман,
 Шос трохи сумує:
 Не пє меду, чїки сиче,
 По мору пантрує.

Чогож-бо вин засумиєсї,
 У морє так удивиєсї?
 Чи вин туже за стїпами,
 Рїсними лугами, —
 Шо так схлиє голофон'ку,
 Промїж козаками?

Чи вин бат'ка спогадає,
 Шо у Лїдчини дїс пропає,
 Поцимж морї погулає,
 Соби слави добуєає?

Не тужує а за стїпами,
 Рїсними лугами;
 Нї аж бат'ка спогадає,
 Шо у Лїдчини дїс пропає,
 Поцимж морї погулає,
 Соби слави добуєає.

А тужує а тужу,
 Гї! тужує, сумує,
 Та по Чорному морі.
 Очима пантрує!..

Бо як таа лута «бора,
 Вітє з лиха «станє;
 Розхвилиця вода «моря
 «До неба «достанє;
 Бурхли є вичи Божя «кара,
 І свита «не станє!..

Тоди вітє з блискаўками,
 — З хмарами «згодиця,
 — Кіяті Турчин з караблями,
 «На нас окошпця...

Тоди браті шю робит'мєм
 З цим лихом, з бідю?
 — Поляжимо марнє, «марнє,
 Отут голюю?
 Наша слава «козацькаа,
 Не підє «гороу!

О чи цїж годину
 Та нам пережити?
 Гї! як же сирдн'ку,
 Мому «не тужити?

Бо аж з бат'ка «Саміленко,
 — Коломіц з роду,
 Та не ўтоплу вражих Туркиу,
 — У солону «воду!
 Не вигублу «поганого,
 — Гаспід'ського «люду!

Немаж дош на цм морі!
 — Треба «загибати!
 Годж, годі «молодому,
 По свту тугати!

Подивіцаж козачицьки!
 По свнóму «морю,
 Чи то видко «мисачицька,
 Чи вечирну «зорі?
 Чи тож, мабут' тажки «филі,
 Блукайт' по морі?

О чи тож-бо бїні «вітри,
 По морю «стагайт',
 Чи Тур'ські «кораблики,
 «На нас наступайт'?

«О не мисац' то, чи зорі,
 «Позас'али ў горі;
 «Не буні злиха «вітри,
 «Стагайт' по морі,
 «Тож Тур'ські «кораблики,
 «Пшипуть нам на горі!..

Годж, годі козачицьки,
 Плажки «спорожвати,
 На бандурках козацькиї,
 Спишн «вигравати!

Тыпрє худко «схамніагєс',
 На Бога «складіагєс',
 Та вражому «Турчиноуі,
 У поталу «не ўдїагєс';
 Свої слауи «козац'кої,
 Та не поцуріагєс'!

Тыпрє «нумо з самопану,
 Густєн'ко «цїдити,
 Бо ўжєж-бо «наш раз остат'ні,
 З ними са «побити!

О нїнаж моа, «пєвє!
 Матинко «старєн'каа!
 Голубон'ка «рїднєн'каа!
 О згадаж про мене,
 Здїяйж кїагє «з мене,
 Горлиця «спїєн'каа!

Чи аж тобі «нєнї,
 Аєє лихо ўдїає,
 Шо ти мене «клїала,
 Ає ў Сїч проводжала?

Колиб же «від тебе,
 У бїч вїтер повїає,
 Та твооїму «сїну,
 Принє радюїну,
 Шоє марнє «не згїнує,
 У остат'нї «годинї!

О хтож тебе буде,
 Тебе розбажати;
 Та по твоім двори,
 Коням вигравати?

Хтож тебе старинку,
 Буде доглядати;
 Гарними ралцями,
 Щире дарувати?
 Тебеж вна рідна,
 Тебеж шанувати?

Тиж миє казала,
 Стиха промовіла,
 Як на цю стусу,
 І а випроводжала:

Тількиж у мене роду,
 Шоб ти милій сину...
 Бувай здорові орки!
 Слави не цурася,
 Та худчий вертася
 На рідну Україну!

О шиб доуши чинан Отаман,
 Голосиу-би ясно,
 Наступали бисурманн,
 На козакіу расно.

А козакн чнѣжали,
 На слау почали;
 Та загули різно, чшкул'но,
 — З самопалѣ густо...
 — По усимж морн чпо синому,
 — Зробилоса чписто.

Покинули чсамопалн,
 Та узалис' за шаблн;
 Нема чаок по усим морн,
 Тл'киж шю кораблн!

Линуу ворон у Україну,
 Та сн у Крамннм мїстн;
 Сн, та крѣч — а Луг плачє,
 Шю Снч матн чнє побачє,
 — Гє! ннколн чнє побачє,
 Своїх чаок двїстн!..

Линуу ворон у Україну,
 Промодлѣу слобамн:
 «Згнннѣу козак Самлїгнко,
 «З уснма чкозакамн!»

ДУМКА ПРО ХМІЛ'НИЦЬКОГО *.

О стуманилис' та Дніпран'ски вводи,
Аж не видно козацького стана;
Гі! засумила сива голоубон'ка,
Хмільничин'ка пана Гетмана.

А пан Барабаш до Ляхів прихид'ній,
Учинив зраду Україн'содні, —
Гі! уплив Дніпром по воді чухрає,
А Потоцькій берегом чвалає.

О ідут' Ляхи, плинут' і козаки,
Тримають одно-дного боку;
Гі! Заудамож ми, каже пан Потоцькій,
Хмільницькому морозу до року!

О засумилас' сива голоубон'ка,
Хмільничин'ка пана Гетмана;
Що нема у нього Мєстроуого віс'ка,
Полковничих, та не Отамана.

Ї суму́чи, мірку́т і дба́т,
Та на Бога споді́ванку ма́т.
Гі! скрі́з по шикам орлом походжа́т,
До казакі́у сті́ха промоу́ля́т:

Гі! Козачи́нки! Гі! Ви милі дру́жи.

.
.
.

*) Не скін'чина.

СІРКО.

О́ як крикне старій о́ри,
Що під хмарн вліпа,
Гі! загуло Запорожє,
Бо до ради твїца.

Сірко слауїї серед' кола
Раду огладає,
Товариство привитає,
Та так промовляє:

«Гі! панове Запорозці!
«Татарґа лакає!
«Неу давамос' у дурницю,
«Бо ак раз злапає!»

«Позбираєте зараз сотні,
«І сидаєте коні;
«Та чикаєте Отамана,
«Отам на вигон!»

Як прилинуў козак Сирій,
 На свѣдому коні:
 «Нумо, слабні Запорозці,
 «Ходім ў чисте поле!»

О як крикне старій орле,
 По-під небним склои,
 Спинилися Запорозці,
 Попасати коні.

А як крикне старій орле
 На Шпил'-гору сідши,
 Засумили Запорозці
 Коні погубиши.

Бат'ку, слабній Отамане!
 Шо маіш робити?
 Без коня ти, шо такє?
 Як орел підбиті!

Зажуриўса козак Сиріі,
 Промж козаками, —
 Як виглон'ба засумилас',
 Промж асєнками.

Ос прилинуў козак з варті,
 Де замани коні:
 Не журиса Отамане,
 Коні уже ў загоні!

«О братикуж мї, Заузатїї
 «Запорожц' милїї!
 «Кажиж худчи, чи жиу ще мї
 «Ковчачен'ко сибїї?»

Та жиу, здороу, і всі ціли
 Твої Запороз'ці;
 Ты'киж трошки потроцили
 Татарузи костї!

Заригауєс' Отаманє:
 «Добре панє-братє!
 «Ну отспреж ми ходїмо.
 «Рушатєж гармати!»

Загуду стан Запороз'кїй,
 Ак Чорнєє морє, —
 Повисиса Запороз'ці,
 Облавоу с' полє.

Ї не вітер у полє трає,
 Не орєл вітєє, —
 Отож Сїрїї з товариєтвом
 По стєпу тулає! *

*) Не скін'чила.

ДУМКА

про Саю Чалою.

О був у Січч старій козак,
На прозвіско Чалій;
Породиў він сина Саю,
Козакам на слау.

Не до ласу було Саю
Козачи́кам дбати;
Пшоў же він до Лашенкіў
Слави́ добувати.

Пшоў же він до Лашенкіў
Слави́ добувати,—
Та з Ляхамиж свату Церкву
У вилч повертати.

І до Гарду козацкого
Насунує з Ляхамп;
Зрнуваў він слави́ місця,
По-над берегами.

Збиралися Запорозці,
 Усі у раду зходжали;
 Та про зраду пана Саби,
 Радонку тримали.

Усіж-бо прийшли, Усіж бо прийшли, —
 Одного не має:
 «О чомж тебе, батку Чалій,
 «Та у раді не має?»

Чогож міні, о панове!
 Та у раду ходити?
 Що хочете мого Сабу,
 Навікі згубити!

Хоч стау собі він до Ляху...
 — Та Усіж синку мий.
 «Чомуж ти стау, чому до нас,
 «Такій закоулий?»

— О так, чи ні, гадатє ви!
 — Паниж кажут: Сава...
 «Шіґаґаа, соромлиґа,
 «Сталас' ого слава:»

«Шо ветл'ки-то пан Сабо,
 «Та церкун рунує,
 «Тамж бісам прозаклаусє,
 «Дуже знахурує.

Обизваўсá на тэ Голю,
 Кажэ: «Добре знаў!..
 «О́ аж того пана Саўа,
 «Та ў руки злапаў!

От і сталі та паноўе,
 Раду розсучати, —
 Своіх конё посядзіш,
 У поход выступати.

Буў пан Саўа ў Няміроўі
 У пана на обіді;
 Гэ! шы не знаў і не чуўаў,
 Про свої він біді...

Сідля хлонтэ коня чого,
 — Собі чороного.
 Поід'мо ми чдо домон'ку,
 До хутора чого.

Стоіт Авор над водоў,
 ЧВерхом похліпўсá;
 Ідзж Саўа чдо домон'ку
 ЧЧогос' зажуриўсá.

О́ тиж доле, доле ў світі!
 Щербатаа чдола!
 Шо́ ти зхочиш, тэ і зробиш,
 — Такаж твоа чвола!

О прихає до домон'ку,
 Від Лад'ського гому;
 Питаїца чч'ладон'ки:
 «Чи гаразд до-дому?»

Гаразд, гаразд пане Сафо!
 — Ра-Божа тодина!
 Твоа жинка, наша пани,
 Породила сина.

А гири добре пане Сафо,
 Шо вернуєс' худчен'ко, —
 Бо козаки вигладайт',
 За-гори пп'ниг'ко...

Гє! сїє Сафа у кінці стола,
 — Тажж'ко думає;
 Ого жинка молоден'ка,
 Дитину купає.

Підиж хлопчє до пб'ниці,
 Та наточи пиба!
 Нхх'а лиш-бо а нап'сє,
 За здороу'лє сина.

Підиж хлопчє до пб'ниці,
 Та наточи меду!
 Бо шос' міні тажко, пудно, —
 Голоуби нєзвєду!..

Гі! сіу Сабо ў кінці стола,
Дрібні листи пише;
Ого жінка Катрусен'ка,
Дитину колише.

Ляляж, ляля! Миле дитэ, —
Ўроднаў синав'ку!
Неха зляжу, та спочыву, —
Зложу голобон'ку...

Гі! ше хлопці неквапіўса,
По мед до шўниці;
Обступили козачн'ки,
До кола світлиці.

Ў шеж хлопці не вернуўса,
З шўниці до хаты;
Стаў Гнат Голы, з Крабчиноў,
Брамя разбівати.

Ў шеж не маў члядон'ко,
Та на поріг стати, —
Прихали Запорозці,
Сабу прывітати:

«Мага Боже! пане Сабо, —
«Гаразд нам са маіш!
«Сидиш собі ў світличан'ки,
«Та віце злігаіш!

«Чолом, чолом! пане Садо,—
 «Гаразд нам сі маіш!
 «Далікі гості маіш, —
 «Чимж ти їх прїмаіш?

Ї не знау мої брат'а,
 Чим жє вас прїмати,
 Уганобліти, шанувати,
 Добре привітати?

Прїмау-би вас медом, пивом, —
 Не будете пити;
 Ї здавда наїхали,
 Не з тим, шоб гостити!..

Ї панове Запорозці!
 Ї чимж вас прїмати?
 Ос дау миш Господ' сина,
 Буду є куми брати.

«Не жартїжє пане Садо,—
 «Треба розум мати;
 «Хїбаж оце ми є тебе,
 «Шоб нам кумувати?

«На шоб було пане Садо,
 «Наш Гард рїнувати,—
 «Колиж ти хтїє Запорозціє,
 «Соби є куми брати?

«О ведиж нас, пане Садо,
 «У ноді комори;
 «Верта же нам, вражий сину,
 «Козацькі зброї!

«А дж твої, пане Садо,
 «Сати, їдашки?
 «Шо ти нажиу, вражий сину,
 «З козацької ласки?

О кинуєса та пан Садо,
 До асного меча,
 Огож узали на три списи,
 З-під асного плеча.

О кинуєсаж та пан Садо,
 До асної зброї;
 Огож узали та підвали,
 На три списи у гори.

«Оцж тобі, пане Садо,
 «Сати, їдашки,
 «Шо ти нажиу, вражий сину,
 «З козацької ласки!

У тим Катрусі молоден'ка,
 Із вікна їткала;
 З чистих усток слопечни'ко,
 Кухтоці казала:

Ї Кухточка вірна моа!
Ї ратѹ дитину!
Будуж тебе шанувати,—
Аж поки' не згину!»

ДУЖКА

про Добожа.

(Добошукà.)

О по-шд гá змимн'кй,
Ходз Добож молодн'кй;
То на ннжку налагáт,
То пирцям сá пднпрат,
Та на хлопцй покликат:
«О ви хлопци, ви молодци!
«Ходим браті разом у гости!
«Гі! Уставáтє Уси ранн'ко,
«Убратьсá чупурнен'ко;
«Змт' чоботи сап'áппі,
«І жупани сáтáнні;
«Бо пдимо на вчпрки,
«Та до Стац'коуої жинки!»
— О Добожу! Ти наш панє!
Там пригода буде з нами!
«Та на мени лпш уажáтє,
«По дві кул набнбáтє;

«Стігж хлющ тут у кутолі,
 «А а пиду під виконця,
 «Виглядати свого сонця.
 «Чи свих сирце? О чи чуш,—
 «Чи Добожа заночуш?»
 «Чи свих сирце? Чи не чуш,—
 «О чи самаж ти вочуш?
 — О аж не сплү, та сєз чуї,
 Розбшпака чє зночуї.
 О аж не сплү, та сєз чуї,
 Бо всчронку чотуї;
 Шлж-бо чима Стцїка дома
 І вчєра чє готоґа!
 Будж вона дужє пилґна,
 І усєм лүдям будє дїбна!
 Гукнуї Добож з-по-за-хати:
 — «Чи сє кажєш добуґати?
 «Чи дшє зараз влчєнїати,
 «Та возака чривїтати?»
 — Не кажує сє добуґати,
 І не пиду влчєнїати!
 «Плєстєж лїрґо браз до хати,
 «Шїб гєт дєри чєкїтати!»
 — У мєш дєри нєчє брєши,—
 Вакєш, чєсїн зацєши.
 «Не поможуєт дєри твої,
 «Ає пїлюку пєчє свої!»
 Узївсє «Добож добуґати;
 Стаї на дєри чєпирєти.
 О аж Добож дєри бхлєш»,

Зараз Стец'ко з серце стрипує...
Шеж устау Добож, вишоу з хати:

«Треба хлопци ўткати!

«О ходит'-но ўси до мене;

«Підтриматєж трошки мене;

«Положит'-но на свитини,

«Бо ак тажко з лиха міні!..

«Возміт' мене на огорн,

«Та занєсит' у сини тори;

«У сини тори занєсит'-но,

«На дрібні мак розсичит'-но;

«Хажє Лахи не збиткуйт',

«Моє тло не чвертекуйт'!»

— О Добожу, пане наш!

Великаж пригода у нас!

«Даж ми буд'мо зимувати,

Та те лто лтувати?

О пішлиб ми з Москоуцину,

У данкуу Україну;

Також там ми зє зробили,

І там собі пришкодили:

Бо захтып . . . ўбитп,

І ўси панство ўневичитп,—

.
.
.
.

«О будетєж зимувати

«Та те лто лтувати,

«Там у Сташкоу на риночку,

«А де аки ў Чернівочках,
«Ў каданочках, ў залізочку...
«Там будзе зимувати,
«Там будзе дни-днѹвати,
«Покл' птахи ў чистим пом,
«Будут' ваше тло орвати!

ДУМКА

про гарну Бондаріўну.

Ї у місці у крані хаті,
Кільцем танцю ходє;
Молодаа Бондаріўна
Та усім перєд водє.

Ак пришобже пан Канєс'кїй,
Добри-дєн' усім дає;
Узав до себе Бондаріўну,
Пилєк пригортає.

Молодаа ж Бондаріўна,
Шє жарти чє знала,
— Вимахала блиу ручку,
Та по пици втала.

Ї казали ж Бондаріўні,
Та добрі лудє:
«Тка, тка сєр'цє дїуча,
Бо лишєн'ко будє!»

Ак дмухнула •Бондарівна,
 Аром та гаїми, —
 А за нїу та Лашки, —
 З гострими чпаблїами.

Ідуть, ідуть тришотїачи,
 А сам пан, то стиха.
 Тридїа-лишми •Бондарівна, —
 Не вплиниши з лиха!

Гналиж, гнали •Бондарівну,
 Та кинули чнати;
 Тодї узїу штїц пан Кавїзскїї,
 Почау набївати.

Набїу, скинуу, та налучїу,
 Нїначє у пташїну;
 Пустиу кулї вражїї Лїши,
 Та улучїу дїучїну.

Затримїла •Бондарівна,
 Схїлиась до долу...
 Гї! дїс її душа чмїла,
 Полїнула у гору!..

О у гарної •Бондарїш,
 Сорочка чмерєжка;
 Кудїж її чпровосїли
 Чрвошїась стїжка.

О́ в гарної •Бондаріґни
 За косами •квіткн;
 Кудиж її •проносили—
 Червонли •слідки.

• О́ ак Узали •Бондаріґну
 По-щд бил •боки,
 Та Укинули гарну •діґчу,
 У Дуна́ глибокі.

• О́ ак стала •Бондаріґна
 Потопати •з лиха,
 Сталаж вона •до матусі
 Промоґлати •з тиха:

«Не суму́ ти, моа́ •чигу́,
 «Не убивас' за мноу́!
 «Такаа́ Ужє марна •дола́
 «З твою́ •дочкою́!..

«О́ ще манш, моа́ •чигка,
 «Іх за мене дві-дві,—
 «Та не даж ім таку •волу́,
 «Акуж дала •міні!

О́ суму́ •Бондаренко,
 Над водоу́ •стоа́:
 «Дж ти •доні? Устан' сєрдєн'ко,—
 «Устан' дитино •моа́!»

Над водою вітер віє,
 Чорний ворон краче...
 Мати рвєца — серце чинє,—
 За дочкою плаче!

О Ударисаж Бондаринко
 Об поли руками.
 «Та ужжж тобі серце доню,
 «Не убачитис' з нами!

«Не сті коню коло плота,
 «Не дам тобі сина,
 «Бо ужжж моу гарну доню
 «Лад'ска куля убил!»

«Не сті коню коло плота,
 «Не чика оброку,
 «Бо ужжж у мої гарні доци
 «Лад'ска куля у бои!»

МОРІЗЕНКО.

Ти Морізе, Морізенко!
Ї тиж славній козачі!
За тобою пані Отамани,
Та Уса Україна плаче!

Не так таа Україна,
Ї аки рідна родина.
Та стала са пану Морізенки
Прилихаа година...

Не так рідна Упріимвсен'ка,
Аки матуса старесен'ка, —
Смуучи, стиха примовляла,
Орла сина вираждала:

«Мі коханій, гарній сину!
«Нехай тебе криє Боже!
«Рату, рату рідну Україну,
«Тобі Боже та допоможе!»

«Не ма жаха, тримá шати
 «На своїм козацкім стани;
 «Згад' мене, мене «старин'ку»,
 «У свої важко-скрутні статі.

«Бауáж здороу, мi синон'ку!
 «Талéж важко «спогадати:
 «Ак зашпуé злиха «пригодон'ка, —
 «Дéж матимеш ночуати?»

Ї будуж á «ночуати,
 У чистим поли, при долини;
 Припну «ковá, аж-бо «до áвора,
 «До червоної «капини!

Ї будуж á «ночуати,
 На злиним синожати;
 Одкланáвса «пан Моризен'ко,
 Своi нинi i дiвчати.

Пiд Лубнами, зпiд Хорола,
 Гордe вiско виступаé;
 Попереду «пан Моризенко,
 Сяулим конем виграбаé!

«Ї гра, ѓ гра сяуи конi, —
 «Талéж тихоу «ступоу,
 «Бо стуснимос' з вражоу ѓрдоу,
 «Аж-бо пiд Халабердоу!

О під Саур могилу,
 •На Сауранському полі,
 Сталас' сична слабних козачи'ки
 З Татаруоу •лихоу.

По переду •Морізенко
 Як на гурці •тулає!
 Козац'коу шабл'коу •поле
 Татаруоу успиляє.

О злучилиж Морізенка
 Та по дісноі •руці;
 Шабля упала, а Татаруа ого
 •Потягнула з свої кущі.

Морізенко •козачи'ко,
 Як мак розпускаєса!
 Морізенко слабній •козачи'ко
 Та з нивоу •злапаєса!

О вивали •Морізенка,
 Аж на Саур могилу:
 Диус', диус' та привражй сину,
 •На своу слабну Україну!

Посадилиж Морізенка,
 Та на дубові лауці;
 Зараз з него худко •поскидали,
 Гарній кормазин, сап'ан'ці.

О Татарѹа вража, чїта
 Не драгїж менї тїжко!
 Забї з разу, скин' цупкї пїта,
 Нехї згину худчи тутї!..

Невеликуж Морїзнки,
 Та карон'ку пригадали:
 Шї з живого пана Отамана,
 Козацкї сердїнко узїли.

Тиж Морїз, Морїзнко!
 Наш прислаўнїї козачї!
 За тобоў брабїї Отамани
 Та Усї Україна плаче!

ДОРОШЕНКО.

**Дорошенко слабий гетман,
Величній козаче!
Тобі вірна Україна
Повік-вічний даче!**

**Гі! Дорошенко,
Наш преславний гетман!
— Дорошенко, Дорошенко!**

**Тільки ти спритамкуєш
Стату України,
Ак з Салтаном зможу маєш
На раду родини.**

**Гі! Дорошенко,
Наш преславний гетман!
— Дорошенко, Дорошенко!**

Тільки ти маєш глуд' гетьманський,
 — Стамив праць своєї.
 Тількиж ти орле козацькій,
 Міркував не в шув...

Гі! Дорошенко,
 •Наш прислабний гетьман!
 — Дорошенко, •Дорошенко!

Тільки ти труचाєш Ладського
 панства;
 Тільки ти хтиє України. . .

Гі! Дорошенко! в дали.

Тільки ти знаєш Україну,
 Знаєш, як вона •дужа!
 — Наливако, •Сагадчній,
 •Непрохали •дружа...

•Дорошенко, •Дорошенко! —
 Заласний гетьмане!
 — Тобі •Боже не дає дол., —
 •Слюдкомодій панє!

У Чигирині ти сподіваєш,
 Турської •пидмоги, —
 А навкрути, скрізь облягли,
 Заузати •вороги.

Тиж неґажау, Унгич рубау,
 триклатих!
 З горам зачуу, шо за них тне,
 «Сірко волохатї.

«Сірко, Сірко! Ручї, слаўнї,—
 «Гетман Запорозкї!
 «— Чиґжґ тебе у шори ўтали,
 «Приласки.?»

«Самблювич, рїднї брате!
 «Сірко слаўнї, дужї!
 «Не на вас козацка шабля —
 «Українцї «дружи!»

«Чи цєж булауа гетманска, —
 «— Шоб своїґ губити?
 «От вам шабля ца «козацка!
 «— Мини «бїґш не жити!..»

Зломау шаблї «перед станом,
 Здау свої «Кївнодп.
 — «Тєпре ўґеж а «не гетманом,
 — «Марної «пригоди!»

«Україно, Україно!
 «Моа рїдна «нєґка!
 «Аґ заплачїш, то згадаш,
 «Петра «Дорошнєка!»

Дорошанка чы карали,
 І не дратували...
 Тыкі отрутоў,
 Зя нагодували...

Згинуў марне Дорошанка,
 тлі,
 Огож слава гетман'скаа,
 •Николи чы згине!

Колыб слаўні Дорошанка,
 — Буў тэпер чыж нами!

.

Гі! Дорошанка,
 •Наш прислаўні гетман!
 — Дорошанка, •Дорошанка!

ВЕНГАРИД.

Шли •Ляхи на три •шляхи;
А Татари, аж на чтири;
Шведи вражи поле Укрили,
Свої славу •затлумили!

А козаки славу •дбали,
І гетмана •занеґбали,
Ак прочули, що зле •має,
Україну •Ляхам дає!

Миж з Москалм побратане',
А гетмана •вицуране';
Щд Полтаву Усе рушали,
Шведиґ вражих розчухрани!

Бо козаки славу •дбали,
І гетмана занеґбали,
Ак прочули, що зле •має,
Україну •Ляхам дає!

А козацка куля ўлучна,
 Карлу ногу пробуртила;
 Шабля гостра — дужа жучна,
 Догля ёму очортила!

Карл, з падбитоў чогоў,
 Пошкітыў гаў за Ортоў;
 Начуўс чынуў, Цар' химери,
 Та мануў, аж у Бандери!

Шляж Ляхи на три шляхи;
 А Татари, аж на чыри;
 Шведи вражы поле ўкрыли,
 Своў слаўу затлумили!..

ВРАЖА -БАБА.

Згарціуауся воак, —
Запороз'кй козак,
На сн'ому коні,
Бо дє на Токмак.
Побууау і Ляхіу —
Руки добре нагріу,
Аж сверблат' маслаки!
А у кишкн свої
Срибла зкріз' понабгау, —
Веселица козак
Бо дє на Токмак.

Акос' ткнууся він, —
Та у вдобрий час,
На біду, на біду, —
Бабу вражуу!

Та біда козака
 За чуприну бира,
 Шоб аж гнида козак.
 А біда козака —
 На схід сонця веди,
 На Таман' привела, —
 Сидиж тут! зарудла...

От козак там жиє,
 Хоч з не мила жує,
 Шоб попалося ў рот;
 Чорноморцем зробиєс',
 Він з Чечин'цем побийєс'
 На Тамані озлиєс', —
 Свої дол дийиєс'...
 От біда тї зна,
 Бо біда навісна, —
 Як закруть хвостом,
 Та підвала садом!

Тут наш бідний Петрус'
 Полинуў за Ел'брус,
 І не зміг угадати,
 Цяі загадки...

— Ба дуже гадки!
На Араке прилетіў, —
Причуваўс' до чмліў;
Доки' непришлос'.
Сушити лапки!
Ак робилос' коліс' —
Тепре видко на скріз'.

САЉУР МОГИЛА.

Ќ Саџур, Саџур — висока могила!
Де' велика сила тоби догодила!
Витагнула тебе, аж до хмар литчих,
Шоб ти нагладала на синиџ гадучих...
Тепре не жахнеца Украина ошха,
На тоби пан Сџа; — диги не до чмиха,
На тоби вартуџ, з своїми орлами,
Нагладаџ добре та за ворогами;
Ѐ забаче де лиш чи Татар чи Туркиџ,
Зараз наптаџ зовсех закамуркиџ.
Ќ славни Саво! тигкиж не так стало:
Зрадиџ вин родяни, даџ лиха ччмаю!

ГҀКА ЗАПОРОЗЦАМ.

ГҀж-но! Пугу, пугу!
Орли Запорозці!
Чи навик мҀнули,
З Великого Лугу?

Дж, по зрҀнувані
Покроускої СҀчи,
СлауҀ Товариство,
Гостре важки мҀчи?

О кудиж вас бора,
Та порескидала;
Дж бо вам з бҀдоу,
Ковизнут заудала?

Га! знауҀ а, знауҀ!
Та крҀ БожҀ гҀгані!
Одни крҀ Дунау,
ІҀшиж на Тамані...

Чогож орли •Дніпра?
 Помч Україн!
 Не бачите •лика,
 Свої •рoдин?

Чи ужеж світ не с'яє
 У карих очах ваших;
 Чи ужеж у сер'ці •вола,
 Ся бы'ш не кохат?

Чи гадки не має,
 Вам упрімни дружи,
 Шó кош Запороз'кї
 Бувау колис' дужї?

Шó від Нічн-Сичи,
 На тисачи •млн,
 Тільки було •рчи,
 Шó про ваши •ді?

Шó регула, •комвут,
 Там так ся •тримали,
 Шó і не жахалис'
 Утручарні •облави?

Шó пани •старшини,
 Отамани •млн,
 Солоцькє •від меду,
 У сер'цє раду •лили?

І кохалас' віра,
Ак голубка біла,
Під свѣтим покровом,
Наш усюго мира...

Гѣж-но! Пугу, пугу!
Орли Запороз'ці!
Чи ж навик мѣнули,
З Великого Лугу?..

Рясна слава Запорозка
 Сонмом душ козацьких,
 Душ молодських — дужих у вірі,
 Душ правдивих і Лицарських!

О ті души зп'яталися,
 Одскріз' у Україну,
 Вста у Небі, полинули
 У ра-Божу долину...

Зидналися, скобуалися,
 Між себе зірками, —
 І прос'яли світом ясним,
 У раї з' Анг'лами!

І по волі тамні правді,
 У ті Світ-долині, —
 Проспівали — у диво світу,
 Славу Україні!

О таж слава скріз' почута,
 Николи не згине!
 Бо те тліє у світі гинє,
 Що хліє і тліє!

ГОРЕ УКРАЇНІ

року 1595.

Тяжко бідні Україні!
Тапрє вона плаче...
Плаче, «стогне, як влі ў армі,
«Доброго чи бачи...
Тапрє вона плаче, «плаче!

Витягнули з неї серце,
І змє розідрали!
По шматочкам малесніжним,
Скріз' пороскидали!

Повисали дуже з неї,
Усе, шчо вона «мала!
Затягнули ў армо шию,
Шчоб мєрчї пропала!
Шчоб мєрчї пропала, пропала!

Нема діток України!
 Деє блукайт' з чужин;
 З ворогами не-зна що п'йт'
 До своїх ба-дуже!

Коло враж'я тнупа, -днупа,
 Щоб звнучити ласку;
 З Україниж тагнут' з лиха,
 Сорочку, запаску...
 Сорочку, запаску, запаску...

Україно, Україно!
 Лихо тобі важко!
 З тебеж друт', — тебеж і б'йт';
 О так жити тяжко!..

УТРУЧНЕ ЛИХО.

Лад'ского чакудан'а.

Своу долу Украина,
Здавна загубила:
Замст' ради — Утала лиху,
Утала, — та змаршла!

Ого носз Украина,
Ї вь худко скинз;
Бо тьж лиху, лиху тажкз,
— Під ним вона тинз!..

Ужж-бо здавна тьж лиху,
Ак та мара хоздз;
Присикалас', вередут', —
Ї скрыз' верховодз!..

Добрих лудз переводз,
Чи тажко мурдунз!
Ак наїдз необачнїй, —
Лиха покуштує!..

А як раз Уже покуштує,
 То не схамгнеца,
 Бо витрусь гроши, душу, —
 Все, що попадає!

Скруть, зломь, у охап воз'ми
 Ого рідних-вірних,
 Добре-добре, як відпусне
 Між старці їх бідних!..

От як добре у України
 Лихо походить;
 Колиж кого зачипляє, —
 Уввч повертає!

РАДА УКРАЇНИ.

Зажурилас' Україна,
Що нема де жити:
Витоптала Орда кін'ми
Малин'ки діти.

Малин'ки витоптала,
Біл'шні забрала;
Назад руки постігала, —
Під хана погнала!

Зграбувала, зр'гнувала
Пригарні села, —
Стріб на коня полинула,
Злиха, аж весла!..

Такиж орди Україну,
Нє-раз турбували;
Докл', доки Отамани
Поради нє дали:

«От як добре ці Татарѣ,
 «Та нам догодила!
 «За прихилє наше щирє
 «Та нас заглумила!»

«О не хочмо ми раїтис',
 «Хану «бисурману!
 «Нумо дїтки Ураїмос'ми
 «Восточному «Царѣ!»

«Восточнїй Цар', восточнїй Цар',
 «Не дбаєтє вїри:
 «Розсилаєтє таласчину,
 «Не тручаєтєс' гирї!»

«Тодї годї триклатої
 «Орди набгати;
 «Тодї годї наши «сла,
 «Ак сперш рїнувати!»

«Тодї мила Україна,
 «Ужєж не зажурица:
 «Будє тїкє так — поволї,
 «З Лашками чубица!»

Порадилис', та Ураїлис'
 Шож-бо сталос' з того?

• • • • •
 — Та бл'шє «нічого!

ІНША РАДА.

О піднаєса Орле,
З Великого Лугу,
Та зачау скликати,
Орливат до кругу:

«Звітатєса діти,
«Годи вже сидити!
«Чи такаж година?
«О ак важко жити!»

«Полинемо рідни,
«Та на ту могилу,
«Бо таа могила,
«Славу нашу укрила!»

«Бо таа могила,
«Сирого покрила!»

.
.

«Там зробимо раду,
«Нас не хто не учує;
«Тільки витєр бунї,
«У пол пробурує.»

«Пробурує скрізь він, —
 «Од зори до зори;
 «Од вражого стану,
 «На Чорному морі!»

«І рознесє раду,
 «Та усім на счуванє,
 «Бо кожний вже тамє,
 «Лиша панувант!»

«Гадаж дитки — гада!
 «Гадаж до радуги!
 «Зараз прїде Бада,
 «Або Дорошанко. Гада!»

Зчирвонлис' хмарн,
 Бора скрізь бурує,
 Летат', летат' орн,
 Піднат' хорунгві...

ПРИСЛОУКИ І ПРИМОУКИ.

А Бг ого сватї знає, шó він думає, тадає.

Аби бабо рабо.

Аби ден' до вечира.

Аби лудє, — а шп буде.

Абиб на мене мїсѧц' свитиґ, а про зїрки та ба-дужа.

Абиб були побрѧзкачи, то будут' і попихачи.

Ажж! Нє битимут' Усєж, — колїс' і перестанут'.

Аж шд г'ати пєчє.

Аж жижки трусїцѧ.

А зас'!

А нє гарцѧ.

А шóб а Москалєм тричи зробиґс'!

Ак-би примїґ—ґ лозцб Утопнїґ.

Ак будиш паном — матимиш даром.

Ак Божа вола, то вирниш з морѧ.

Ак води ґ рот набраґ.

Ак корїнє — такє насїнє.

Ак свїцѧ, то і вєрєцѧ.

Ак шби злиз.

Ак там буґ.

Ак лудина нє мїркує, а Усєж ґ свитї погалїмут'.

Ак зіси гарбуза — подиґис' на вербу: зноу стане
 *корпти.

Ак свита че бачиш — конам не ускачиш.

Ак горох при дорозі.

Ак дам тобі — тл'ки очима *лупниш!

Ак дам тобі — то і ногами Укриґса!

Ак са маѣ, ак са знаѣ — так са *повертаѣ.

Ак дурин' з печн.

Ак стукне, — так і гукне.

Ак пороса на орчику.

Ак мак у пол.

Ак втер у пол.

Ак дд'ко у грѣбл.

Ак козак у Лузі.

Ак ѣ голоуа, тб носи здороу.

Акї дд, — такїж оґо *пцд.

Акї собі *пан, — такїж оґо *крам.

Акї здороу, — такї і помоґа-Біг.

Алозній чоловік.

Ак не жиґєш, а усґж труни че мнґш.

Аку голоуу *маїш, туж і носи здороу.

Баба з воза, — кобили *мґше.

Баґатому чорт дґти *колише.

Баґдаї *бити.

Бачили оґи, шб купуґали.

Бач акіі викрутан!

Бач ака аюза!

Бачь Биг з неба, шю кому треба.

Бач ака мацапура!

Ба-дужь!

Ба-дужь паски! Аби чпороса.

Бадики чбити.

Бьбьхи вьдбити.

Бьз Бога чь до порога.

Бис та ого чдти пануьт у свити.

Бигти за ним, та не знати чза ким.

Биг суде не так ак лудь.

Биг грехом караь.

Биг усь даь, ак сам знаь.

Биг дау, Биг узау.

Блгш копи ляха чь буде; а колиж двь,—то чорт ого
чьдбуда!

Блискаука блисни, — дам огрок.

Битис' за маслани чвишкьарки.

Бода тоби чповилазило.

Босй кин'.

Бршь на своу чголоуу!

Брехнуу усь свит прьдеш, та не повернпса.

Брехнуу не вьдбришиса.

Брехали твого чбат'ка сини, та ти за ними.

Бршьж твоа чтуба!

Бридкий, як паплуга.

Бридкий, як хибчи.

Будь праўда — будь рада.

Будь коліс праўда, — пожила, та гада.

Варенички доведут, шоб і хлба не дадут.

Вам наши голоуи.

Верзи верзица покы верзица.

Вердуй, як у греблі біс.

Веслий, як жиучик.

Велитнуй у світі, — не доўго жити.

Велитнуй у громаді, як праўда у поради.

Вільне псути і на Бога обрехати.

Вирн не вати.

Вирн не домати.

Вирн не мати.

Видкрайний шматок уже добре не притулиш.

Вид сэрца до Бога — наўпростець дорога.

Вид сэрца до нѣба — шляха не треба.

Вильному волá, — спасенному ра.

Вид Москаля урваўши поли тика.

Видко пана по жупану.

Видко заду Супрунаду.

Випімо по поўні, — бо вѣк наш не доўгий.

Вемиваў шило за шваку.

Витришки хапати.

Внори чмілко, а посі рідко,—то і ґродипа дід'ко.

Воука ноги тоду́т'.

Воука ґ плуг, а він са ґ луг.

Волос вилиґати.

Воза докласти.

Гарна, а́к квітка ґ полі.

Гарній, хоч з личка воду ґпити.

Гарі́ про зузу́.

Гарбуза дати.

Гарбуза зісти.

Гарбуза ґтати.

Гарна горька, коли не з шинка.

Гада драма!

Гі! Не згораж бди.

Геп об земл'.

Гет'-лише́ до ката.

Гет', згин', пропади і до мене не ходи.

Гидкий, а́к по́плазка.

Глумилас' верша з болота; аж гу́к — і сама ґ
болоті.

Глузд' натати́с'.

Голос,—а́к сурмон'ка,— талж чорто́ва думон'ка.

Горь море: Пй о́го, — не випіш с'о́го.

Грих по дорозі ґбіг, та до нас плиг.

Грих ґпокутуґати.

Громада великїй чоловїк.

Губки •дати.

Гуру Узати.

Гуртом добре і бат'ка •бити.

Давā пану по жупану.

Далєко — та лєтко; а близ'ко — та склиз'ко.

Дармā!

Даў драга, аж потилицā •лїска.

Да Божє час добрий!

Да пановї покуштувати, а вин і гамкнє.

Да пановї пучку, — аж вин і за ручку.

Двичи мта чє буўā.

Дє тє чшє тєлā, а вин з доубнєў чносипā.

Дє борошно — там і порошно.

Дє козам роги •праўлут'.

Дє лїдє — там нудє.

Дє вода, — там верба.

Дєж лїди, — там і лїхо.

Дєж козак — там і слаўа.

Дїўчина, шō ў лузи •калина.

Дяўо, — шō ў пана жинка •тарна.

Дяўо, āки роскоши! та чи є ў кишкєн •троши?

Дяўи, āк напудиў!

Дяўо чє, тā-годи!

Дяўицā, āк тєлā на нозї •двери.

Дишца́, як сич на софу. —
 Доброму чоловіку — продовж Боже віку.
 Добри ти зуби, шó кісі́ іда́т.
 Добраўса́, як кіт до сала.
 Добре дбати.
 Добуўс' сердига́!
 До булави — треба чогови.
 Добрий козак бач, де Отаман скач.
 Добра та річ, шó і ў хаті чич.
 Добра жылба́ — коли сварки нема.
 До жаги пристлю.
 До-ажажі!
 До Бога важкій шлях, а до пекла прамесня́й.
 Довмос' черваку чна віку.
 До Св́атого Духа не кидá кожу́ха.
 Дд-сто баб не ходи!
 Дочутис' чмлнў.
 Драла дати.
 Драпака дати.
 Дршка дати.
 Дмухнути драла.
 Дмухача́ дати.
 Думка ган-ган вгта́т, — а смерт' за плечч хапа́т.
 Дурним бути — не дуба чнати.
 Дурин' думкоў багаті́.
 Дурна́ і ў церкві б'ўт'.

Жарту глечичок — поки не луснуу.

Жвауи, ак опціок.

Жвауи, ак бис у ночи.

Жвауи, ак рак на грєбл.

Жвауи, ак рибка у ріці.

Жєне, ак дд'ко витри.

Жидус'кї зараз.

Жинка — лозинка: Куди схоч поклиш.

Жинка — ак жилка: Коли схоч потагнїш.

Жинюча ргч коло припєчка.

Жинка кнагин'кз, — а хята чємєтєна.

Жиуи, — жиує гадаѣ.

Жмїцѣ, чгїцѣ, — ак кургузї ддєко.

Журбоу лиха не прїдїш.

Забажаѣ печєної криги.

Забагатїти у Бога.

За бат'ком на плах, — на шибєницю

Забуу шю жиниуєсѣ, тѣ пшпоу у солону спати.

Завєрнути чєс.

Загоїцѣ, покїл' всємє зкюїцѣ.

Загилити у потїлицю.

За дурноу толовоу — нема ногам упокоу.

За пташкоу у синї витати.

Заудати прочухана.

За сиротоу — Бїг з калятоу.

Залити за шкуру сала.

За моє жито, та менеж бито.

Залз у чужу солону та шмєстит' (шмєстє).

Задумаўс', ак псўка у чоўні.

Заудати гарту.

За наши трихі — находат' Лахи.

Зауипки з мене.

Зашлўбитис' — не дожчик паречикати.

Захтласа три проти ночи кєсличка.

Зачмутуала Кумаса коло своого Бєса.

Звєлнчаўс', ак чумац'ка нужа.

З'акого диўа? — З'акого удан'а?

З'акої ричи?

Замн нашу на пашу — вєх'а попасац'а.

Збитис' з панталіку.

З багна хлба не спєчєш.

Згадаў, с'а зволиў, — та удоволн'ї.

З глєзд'ї с'сунутис'.

Здатнї на витрибєн'ки.

Здобуўс'а добре с'ромаха.

З брєхн не мрут' — тл'кєж вєри не мут'.

З дурн'ом зчєшитис' — дурн'ом зробитис'.

З дуру, ак з дубу.

Змарн'ї, ак полоўа.

Здац'а і дружє, а гад'їчку ўкинуў.

З Москалєм буўа, а камєн' у пазусї трим'а.

Здаўс' циган на свої д'іти.
 З' одноў праўдоў на протэц' нэ п'дэш.
 Злапати на гарачому ўчінку.
 Злотй обушок скрыз' дзери відчынэ.
 Знэ к'т чнэ іў сало.
 Знала 'кобила чй виз поб'ла.
 Знала 'кобила нэ-ш'о виз б'ла.
 Знатимэш, аж до ноўх виникіў!
 Знатимэш, коли лиха 'матимэш!
 Знатимэш, коли д'д'ка 'матимэш!
 Знатимэш, аж до ц'ати!
 Зом'ати 'на кабаку.
 Зпанталічч'іўс' нэбожэ.
 Зробили д'лю; — д'а Божэ ш'об і чорт нэ знаў.
 Зтроштити 'на гамуз.
 З тобоў 'розмоўа, ак з вітром полоўа.
 З покут'а ўз'атис'.
 З щаст'а 'нэ мрут'.
 З щаст'а та з гора зкуўалас' дол'а.
 З хама нэ будэ 'пана.

І дурин' кашы 'наварэ, абиб п'шоно 'було.
 І дурин' стипнй кашу істи.
 Ів'ша 'рада — грш, ак зрада.
 І час мині 'нэ змгн'ц'а.
 Іж дурнй, бо то 'з маком.

І гнида і дмелда, як шкурат (чи лопух) на жарках.
 Їли чужи; а цє ўжє і гниди почали їсти.

Кажиж, кажи Клим! Нехай твоа чє гниє.

Казаў пан кожух дам, та слоўож ого чтиє.

Кажиж, кажи Грицьу Богородиць.

Квапайца — хапайца, як попуна замж.

Кин' з конем, вл з волом; а пшюра об тин, бо не-
 має з кин.

Кирпу чтєти.

Кыкт орлячєй з-пад хмары чтєти.

Кожна лудина своє лихо носє.

Кожнєй ў свєтє своє лихо має.

Кожнєй вєс' — ма свє лас.

Кожна рука до себе чорє.

Кожнєй своє глє чуха.

Кольб ўсє тє роблясє, шє на думцє згодлясє?

Кольб пан за плуга ўзєўсє, то і свєтаб вєдурабсє.

Кольб зузєлє прабду казала? (тод блгнє лихаб
 лудина чала.)

Кольб панєм гадалєсє, з чого лихо зкуфалєсє?

Кольб Божє воўзати, шєб шаблєки чєвємєти?

Кольж Моска' кажи чуха, — задубс' по вуха.

Кольж чорт та Моска' шє ўзєлє, — то і гадє, як
 звалє.

Кольж і сто-кш, то і шц.

Колиж двоє кажут' п'яні, то і ўкладася спати.

Колиж не пш, то чамикася ў ризи.

Колиб пшурі рога, то ўсіх-би поколола.

Килиж горшка проїде з милу, — не буде ўже ў нас
першого чхмлу.

Колиб примиў, ў лозці утопиў.

Колис' і на нас сонечко глане.

Коли аме гадаш, чомж Бога благаш?

Колиж гроши кажут', то ўсі мусат' губки посту-
лувати.

Колє шпигка ў ніс.

Коло борошна — порошно.

Кому Бг споможе, тó ўсє переможе.

Комолий влє і гулюу че.

Коза з воўком тагалася, тлєки шкурка зосталася.

Козак та волá — заласна долá.

Козак не без долє.

Коржа, тá коржа! Ак зпечемо, то і дамó.

Користи з два шаги, тá ти щербати.

Кому, кому то так собі жахнеца! — А шó купому,
то не ўже чамнеца.

Кричати чна пуп.

Кричати чпроби.

Кри, хоўá погане, а вонож таки глане.

Крутити чпикоу.

Крутити чносом.

Крут', верт', та і гет'.
 Крутнуўс' догори череда.
 Крутнуўс' — та лиха здобуўс'.
 Кутком дас' сісти.
 Куц' даў — куц' ўзаў.
 Купиўб сьлю, та грошэ толо.
 Кума не бити — меду не пити.

Ласй на гроши, ак кіт (чи циган) на сало.
 Латўшы брати, нуж повертати.
 Ляка ляіца, бо з дідком знаіца.
 Ляпаса злапати.
 Ляца ў піку дати.
 Ледача шкапа скріз' припінки маѣ.
 Лига, ак Мартин мило.
 Лихо-та годі.
 Лихо Литвинка нападе, коли не цвѣтне.
 Луче на родині кіст'мі полагти, — нуж на чужині
 слади чатати (повати).
 Луд ўжэ здаўна каверзуѣ, — з тогож лиху і плазуѣ.
 Луче істи хлѣб з водоў, нєнуж буханиц' з бѣдоў.

Мамн'ка талка, та рот велікій.
 Мали дѣти — малі ліху.
 Марѣво мріца, нєначѣ дѣіца.
 Марѣво — нє вариўо (нє на годуѣ).

Маршо, паночо, ўс' свт морочо.

Ману напусціти.

Матири твоі чорт!

Менца і не змгнелца.

Мы, ак гостац' бабу.

Москал' здаўна ўжэ пануе, бо бач заўшэ

Москуа на злиднэх збудуванз, — та злиднэмнж
гудоуана.

Москал' викрут'намі перебуваіца. (Тымж він скріз'
погано лаіца.)

Москоўскі панувант, шó.... жартувант.

Москал' ликом в'азані, ў ликах ходэ, та ўсіх ў
ликах водэ.

Москоўскі час, ак і жидўскі — не перчыкаш.

Москал' ликом чваница і кожному пд ніс з ним
пхаіца.

Москалэ в'ерзти.

Москалэ в'езти.

Москал' з бісом порадилис', та на лихó 'понадплис'.

Москал' не сві брат.

Москал' з багном, ак жук з г.

Моуа чы полоуа.

Моа хата 'з краў (нічого чы знаў).

Москал' і Лэх — оден шлэг.

Москал' зна куди чуала — та шэ пита.

На Глба та Бариса за хлб шє чє бариса.

На своу голоуу!

На кона Упасти.

На тоби чебоже, шю минь чєгоже.

Накара мене Боже!

На-на! чорте труш, тл'киж мене че руш.

На лихо здатис'.

На Миколи — та викли.

Нашк ракиУ.

НасупиУс', ак сич.

НасупиУс', ак чорна чмара.

На те чвуги.

НагадаУ буракіУ, шюб капусти чдали.

Надюгад буракіУ, шюб капусти чдали.

На щдпитку — нема чспинку.

Нашому чмалати лиш слинку чкутати.

Наш Луг — бат'ко, а Сич — мати; Оде треба чпо-
мрати!

На тебе Усе зле-лихе!

На дучи чрч.

На дурницю чжити.

Начє жаром Усипати.

Нагада кози смєрт'.

Насунулос' лиха, до бисюого чбат'ка.

На Бога чскладася, розумуж тримася.

Не варт і ричи.

Не варт і гича.

Не буде, як Ушест'я ў Сьреду.

Не Биг паніў роды, а лихо іх робы.

Не з сьва, не з дьва.

Не ўсе тѣ зробица, шó на думци згóдица.

Не ўклоніс' багачу, бо сам хлїб молочу.

Не ўсеж то козак, шó списа маѣ.

Не плач вѣбого, шó дѣш за нóго; нехѣ плаче він,
шó дѣ лихо ў дьвр.

Не зматисѣ радн.

Не ѣа душа часнику — не смѣрїтїмѣ.

Не грї гадўку ў пазусї.

Не їст' пан Дѣк гусн.

Не спїниш, моў воду з лотокїў.

Не буде риба раком.

Не бруд' криници, бо схочиш водици.

Не на тѣ козак пѣ, шó ѣ; а на тѣ, шó буде.

Не руш поганѣ — смѣрїтїмѣ.

Не кожнѣ Гаѣа гарна.

Не сѣла, не пала; дѣ бабо сѣла.

Не сѣса прожом ў воду.

Небож сонечко жрїїца, вонож зраднїю, тѣ спраўди
грїїца.

Не гич!

Не ўсеж тѣ перїмати, шó по водї плїнѣ по-з хати.

Не до чмїха.

Не пий Полтавської води.
 Не уссяж те мам, про що гадаім.
 Не торка, — бо чирва свить.
 Не такй чорт жакнй, ак ого малютт.
 Не умер — лихо удавило.
 Не умер — болачка удавила.
 Не ким — ломакоу.
 Не говиши дару коутнуу.
 Не кутком дес' систи.
 Несха так буде, ак кажут луде.
 Не то убогй, шо трошки жаа, а то, шо не-зна «годи»
 та усе жадаа.

Не да свита!
 Не то Лях у пол, акй у коморі.
 Не бастрюкоуі грх, а бат'коуі.
 Не шо-днй «бреднй».
 Не уссяж Биг даруа, про шо луд мркуа.
 Не до тебе п'ут — не кажиж здороу.
 Несподивасаж даки від прибудноуі псаки.
 Не куапса по-перед бат'ка у пекло.
 Не хуалис', та Богу «молис».
 Не хтилаб коза на базар, та ведут'.
 Ни бе, ни ме, ни бел'меса.
 Ни пава «ни гава».
 Ни швец' ни мнец'.
 Ни думки ни гадки.

Ніс гáдука •скачє.

Ніса Утєрти.

Ніса Укрутити.

Носицá, áк дурин' з латкоу.

Носицá, áк дурин' з торбоу.

Облизнá •схапати.

Оуѡа! тá розумнаж голоѡа.

Од Богдана •до Івана не було •Гет'мана.

О́дам, áк виáсницá.

Одн дурин' закинє сокиру ў воду, а десáт' ро-
зумних її не витáгнут'.

Одн тому •час, шó бат'ко ў шахти.

Олї •видаѡити.

Окулáри Утєрти.

О́ гá, гá! та вíде праўди •дiти.

О́ мнє бачицá, шó жинка •клáчицá.

О́ж мнє •лихо!

О́ смуткуж мi!

О́ смуткуж мi чубатi!

О́тож праўє, начє за бат'ка •свого.

О́тож чумака до чумакуѡаѡсá.

О́тож áка •цáцá!

О́тож ргч.

О́тож áка •морока!

О́тож на мнє вагоу •сло!

Отож приспчило!
 Отож ака мацапура!
 Отож акий викрутгн'.
 Отоби на!
 Отоби раки!
 Ото цвахоуата тира!
 От вбуло на молодци, та сталос' на старици.
 От ака лобис'
 Ошуком зиди перебууауца.
 Огож салом, та по огом шкури.
 Ому дес' кислиця сниця.

Пани у світі блукауца, та з правдоу незнауца.
 Пани б'уца, а у простоліці чуби рвуца.
 Пан на усю тубу.
 Пани правдоу кепкут', про тгж у світі і пануут'.
 Панамам лихом кидати — не плугом орати.
 Памороки забити.
 Печчє раки.
 Плачем лиха не виплачип.
 Плугач оре і у праці рвєца, а панске череуо отак
 аж дмца.
 Плєн' ому у вичи, а він каже: «шеж двичи!»
 Плєснуло, луснуло — та нема.
 Пшпаб Гава за пана, т'ак пан не бере.
 Пшпо пом у га.
 Пшпоу по масло, а у печи погасло.

Пшла душа на виринки.

Пйтє жили, поки жиуи.

Попа возити.

Поздороу Боже твоє нам згоже!

Попа возити у ршети.

Попауца жучку, паноуі у ручку.

Покуштувати стусану.

Поступис небоже.

По такоїж моуи, бууамо здороуи.

По цїж моуи, бууамо здороуи.

П'атами накуати.

Прада зауше невичица, та усєж колис' визначица.

Прада у свїті невичица, та усєж колис' визначица.

Прилип, ак п'ака до тину.

Прилип, ак до Ган'дзи Пилип.

Прошу на виступци.

Про Книу не жахас', Волина пригортас'— а Покута
тримас'.

Псїка брши — вїтер несе.

Продау кога у торби.

Пропау, ак Сїрко у базарі.

Про воука помоука, аж вин у кошарі.

Проханї шматок горло дере.

Пустиса серце!

Пустив Бїг Микиту на волокиту.

Пустити на хух.

Роби чибожє, тѣ Бїг споможє.
 Рожалиує, ак Бїг над раком.
 Розїхалас', ак вєрша.
 Розумнїй чоловик заздамгид готувї.
 Розумнїй молиця, а дурин' плачє.
 Руда чнє вода.

Сла, ак квочка.
 Сїу, ак качан у городї.
 Снїкис.
 Слѣда •полоѣа.
 Слѣда •полоѣа, а праця •диѣо.
 Служиѣ Москѣу Іванє, а вонаж ѡго •ганє.
 Складатис' на Бога.
 Скачи вражє, ак пан кажє.
 Скажиш гоц, тѣ вискочиш.
 Скажиш гоц, ак вискочиш.
 Скакати у грєчку.
 Смачнєж у глєчику •молоко, та голоѣка нє улизє.
 Снє соѣа, та кури •бзчє.
 Спершє горїлка лѣдї розважала, — а тєпрє сама
 •засумуѣала.
 Сподїватис' на Бога, на ѡго •ласку.
 Спїѣа Грицѣ •Богородицѣ,—а тиж Пєтрє харгакѣ.
 Старому •брєхати нє цїпом махати.
 Старому •та хорѣму годи заѣше, ак малому.

Ступ та вола́ — козац'ка дола́.
 Стриба́, як цап на городі.
 Стриба́їца, покы́ бісом штрика́їца.
 Стрибкй́, як жиучик.
 Стпнй́ на докладки.
 Стпнй́ на витрибн'ки.
 Стпнй́ на вигадки.
 Сто-копанка дід'кй́ ому́ у́ голоу́у!
 Сто-сот-крот о́го ма!
 Сто-напа́т' чортй́ ому́ у́ хвист!
 Сун' сэрце, поки суніца́.

Такий слабий, шо́ тл'киб під хвист пер'цй́, та́ на тик.
 Такого бо́гато, хоч греблю́ тати.
 Так раднішй́, як торшпнóму снйгу.
 Тату! Ліз чорт у́ хату! — Дорма́! аби не Москва́.
 Теж ва́де, шо́ ва́де.
 Те ча́де, шо́ ва́де.
 Тапреж мнй́ че́ до сол!
 Тенде-рендє́ з маком!
 Тамнш, як ра́ст колупати.
 Ти о́го христи; а він тобі: «Пусти!»
 Тоучи́ца, як Сауко́ у́ пекл.
 Тиха чо́да греблй́ рве.
 Тоді сироті Великден', як бы́ла сорочка.
 То да́є раду, хто зна́є пра́вду.

Тò, хто тамє — не тò, шò тãгнє.

Треба, а́к п'áтого *колеса до воза.

Тут було *вертлосá, чорт знає *де дмосá.

Туту *на тебе!

Туту *нависній!

Туту навижєній!

Тн, вгначє ў áрмо.

Ус'у — тá на вишки *скину!

Упш'ус' від тука цáї *господи!

Ў голоуі — начє ў млинє.

Ўжєж виліз на рáст.

Ў огороді *лобода, а ў Книўі *дáд'ко. — Тимж á тебе
*сподобала, шò на п'áтї перстєн'.

Ўзáти *на вишинк.

Ўзáў личком — вєрнш рємн'цєм.

Ў куву *запроторити.

Ўсєж пани та пани, а на грєбл'у *ч'єма кому.

Ўродилаж мама, шò не прїймє áма.

Ўтáў до гаплик'у.

Ўторлиўа *Гапа — то в'áнє, то гарна.

Ў три-вир'уи.

Ў шори ўтáти.

Ўхопн'у шил'цєм мєду.

Ўхопн'у, а́к вола *за роги.

Хапало ў хапиці — хапицаж по пиці!

Хвоста ўкрутити.

Хуагко чна хуалица, а будко чнабудица.

Хібаж по-шд тином... —

Хібаж душа моа з лопуцка і небажа того, шò
лудска?

Хібаж про те нам розум мати, шòб на криуду
брата дбати?

Хібаж ё пани, аким гроши чмили?

Хлòсту чзаудати.

Хлòб та вода, то не смачна їда.

Холони ў сэрці.

Хоч кохані не зрадица, та чергї чзавадица.

Хоч з корита, та до сита.

Хоч нешпатно, та здатно.

Хоч голї, та ў шдвázках.

Хоч добрї чоловик, та Москал'.

Хоч лас', та тїкки чне цурас'!

Хоч прауду жанут' луде, таїж прауда заўше буде.

Хто лихом жартує, тòж ого чкуштує.

Хто неўажа чтата, тò зазнає чката.

Хто неўажа чтата, покуштує чката.

Хто везе, того чпоганайт'.

Хтож ў свіп чзнає, шò Бїг гадат'?

Хто рано ўстає, тому чБїг дає.

Хто незвик прауди чпоўажати, тò заўше ласї па-
нуўати.

Ця річ на двічі.
 Цяж міні не до чмиха!
 Цибул'киб під ніс дати.
 Цур' тобі, пек-тобі!

Чваниця, як дурні латкоу.
 Чи роби чи ходи, — а міні догоди.
 Чи усюж тїє перїмати, шю по воді плинє поз-
 хати.

Чи рада чне рада — Гада громада!
 Чи-бач, аки роскоши; а у кишкн чорт-ма гроши.
 Чи зна пєс п'ятницю?
 Чи по роскошах гроши?
 Чорти-пирис' твоу ма!
 Чого козак глєдкї?—Наїус', заснуу—та нема гадкї!
 Чорт-би убїу твого бат'ка!
 Чорт ого ма!
 Чуу, чуу мої діти, шю міні чне житити.
 Чужє перєступи — та не зїми.

Шєн'ці вєн'ці — чорт у кишк'ці.
 Шкодє казати.
 Шюб лихом жартууати — не трєба панууати.
 Шюб тобі лихом скрутилоса!
 Шюб палати сєр'цу — не трєба і перцу.
 Шюб аж ворогам тїжко бу.ю!

Шоб тебе Биг покарау!

Шоб на тебе Усе-зле-лихе!

Шоб не спилис' добри люди горлякоу дуже, — то
пцдали Ми водици з нашої калужн.

Шоб воно тобі запалос!

Шоб буде, то буде; а буде те, шоб Биг даст'.

Шоб Биг у нас наробе, а луд наробе.—Москал'ж Усе
тегі

Шоб громади, теж і баби.

Шоб заробиш, те маіш.

Шоб придбаіш, те маіш.

Шоб дбаіш, те маіш.

Шоб з воза упало, те пропало.

Шоб не пишо, то дишо.

Шоб це за цаца?

Шоб це за мацапура?

Шпесть на усю губу.

Шукá вітра у пол.

Щасті, ак трас'це: Кого схочє нападе.

ПОСЛОУНИК

До ўсвѣчен'а вистачно' тута праці.

Абѣтка—азбука.

Абѣтні — азбучныі.

Аж—даже.

Ажж — безсомнѣн'я ,
именно, подлинно.

Аужж — вотъ ужь; но
ужь.

Авор — (дерево *platanus
orientalis*.)

Аўза — эіомзъ, желаніе
себя и для себя.

Аўзатис' — проделать
эіомзъ.

Аўзач — эіоистъ.

Багно — болото.

Багновиці — болотныя
мѣста.

Багнані — болотныі.

Бажанѣ — страстное ,
сильное желаніе.

Базувір — раскольникъ,
изувѣрь.

Балутабен'ки — болтов-
ня, тарбары.

Бандура — музыкальн'й
инструментъ, въ родѣ
торбана, о десяти
струнахъ.

Бан'кати — пучеглаз'й.

Барбола — картофель.

Бѣзголоуѣ — бѣдствоіе,
несчастіе.

Бѣздубні — тщетныі,
напрасныі.

Берло — скипетръ, дер-
жава.

Бінані — тѣмъ менше,
покрайней мѣрѣ, по
меньшей мѣрѣ.

Благанѣ — молитва, го-
рячая просьба.

- Блакитнй — голубой.
 Блукати — ходить, мель-
 кать, блуждать.
 Ббра — буря.
 Борва — сокрушитель-
 ный ураганъ.
 Борви — ураганъ, сильный,
 страшный вѣтеръ.
 Боронецъ — защитникъ,
 заступникъ.
 Борсатисъ — метаться,
 бросаться въ стороны.
 Брама — ворота въ крѣ-
 посты, въ городъ и во
 дворъ.
 Бридикъ — омерзитель-
 ный, отерательный.
 Брѣстатисъ — распро-
 страяться, развѣт-
 вляться, разрастать-
 ся.
 Бростокъ — отпрыскъ, от-
 ростокъ.
 Бучно — пышно, величе-
 ственно, торжествен-
 но.
 Буркун — волчець, рас-
 тение *carduus*.
 Бурлака — бездомный,
 бобыль, шаталець.
 Бутѣ — существованіе,
 бытіе.
 Бурхливѣй — вторгающийся,
 срывающийся.
 Вадливѣй — вредный, дур-
 ной.
 Вартимутъ — будутъ сто-
 ить, заслуживать.
 Вартувати — беречь, сте-
 речь, хранить.
 Вѣлтанъ — геній, герой,
 необыкновенный, ве-
 ликій человекъ.
 Вердувати, своєкравно-
 распоряджаться, своєк-
 равничать.
 Вереміа — свирѣяствова-
 ніе вихрей, бурное съ
 дождемъ время.
 Верховодити — владыче-
 ствовать.
 Вѣсполочвѣй — содѣльст-
 ный, соединенный,
 дружный.
 Вѣцепнецъ — отстававший,
 оторвавшийся, отату-
 никъ.
 Вѣрснй — истинный,

- подлинный, неприложный.
- Вірши — стихи.
- Вітє — оттуда.
- Вибачити — извинить.
- Вїбрудок — грязный осадокъ.
- Вигортатис' — освобождаться, открываться, (когда что завалено, засыпано или завернуто.)
- Вїздатка — предположеніе, произведеніе, преднамьреніе.
- Визначатис' — обнаруживаться, появляться, показываться.
- Визнабѣи чвїрп — догматы вѣры, исповѣданіе.
- Вїкїдка — фарсъ, дїйствїе, шутка или штука.
- Вїлїоти — откидные рукава на верхней одеждѣ.
- Вїлуцитп — очистить отъ шлуды.
- Вїправити — возвратитъ свое, выхлопотать.
- Вїстачати, доставлять, издавать, приносить, снабжать.
- Вїстачити — (однократ.)
- Вїстачц' — издатель, производитель, снабжатель.
- Вїстє — происхожденіе.
- Вїстц' — выходець.
- Вїстинати, — вырывать, на повалъ уничтожать, побивать.
- Вїстрибувати — подпривать, подскакивать.
- Вїтїнка — произношеніе.
- Вїхтовец' — ученикъ, воспитанникъ, питомецъ.
- Вїчѣанка — хвостовство.
- Вїшменїтї — вышешименованный.
- Вїшметнїй — величайшїй, высшей степени.
- Воак — воинъ, воитель.
- Волохатїй — мохнатый, косматый.
- Вїдох — баранъ.
- Волюцїга, чуга — волокита, шаталець.

- Ган' — поношеніє, без-
славіє, позоръ.
- Ганити — поносити, без-
славити, позорити.
- Гаріг' — мелкая, ничто-
жная монета, вообще
ничтожная вещь.
- Гармата — Арт. орудіє,
Артиллерія.
- Гармаш — артиллерист.
- Гаваг'нй — грубый, не-
обтесанный, необра-
зованный.
- Герц' — арена, ристали-
ще, поприще.
- Гат' — посполу — (усилен-
ное слово) вообще.
- Гира — оборванный, си-
ротствующий бѣднякъ
(ядро, бомба).
- Гирадй — прилазат.
- Глузд' — умъ, смыслъ.
- Глумитис' — издѣваются,
насмѣхаются.
- Гувчкй — гибкій.
- Громада — общество му-
жей, большое собра-
ніє.
- Грутотити — грохотать.
- Годувати — кормить.
- Гука — окликъ, подавіє
голоса.
- Гукати — давать голосъ,
кричать.
- Гуру Уаати — брать верх.
- Данок — давніє, ниспо-
сланіє.
- Дви — сот - кип - тысяч —
(12,000,000.)
- Дѣнде — въ мноми, дру-
гомъ мѣсть, ідль ни-
будь.
- Дѣс-бич — правая сто-
рона.
- Дѣсбичнй — правосторон-
ній.
- Дѣснй — правый.
- Джорью — источникъ,
ручей, ключъ.
- Дидйна — удивленіє,
странность.
- Дидуо — непонятное яв-
леніє.
- Дидй-но! — смотри по-
жалуй!
- Доба — пора, время.
- До чего це са тинє — къ
чему это ведетъ, от-
носится.

Домати—являться, по-
лазаться.

Досит—достаточно, до-
вольно, будетъ.

До скін'ча — до конца.

Достоту — какъ слѣду-
еть, какъ должно,
(*comme il faut*).

До смаку — для пріят-
наго вкуса.

Дотѣпнй — способный,
искусный, талант-
ливый.

Дотп — до тѣхъ поръ,
до того времени.

До цѣти — до малѣйшей
подробности.

Дратувати — терзать,
тянуть жилы, душу,
мучить.

Друкуваніе — печатаніе.

Душевнй — душевный,
духовный.

Жага — жѣркое влече-
ніе, страстное же-
ланіе.

Жажнй — поступающій,
стремящійся съ пол-

ною теплою готово-
ностью.

Жалѧ — сожалѣніе.

Жартувати — шутить,
любезничать.

Жѧх — боязнь, опасеніе,
страхъ.

Жѧхно — страшно, опа-
сно, ужасно.

Жвакувати — кровожад-
но жевать, глотать,
жрать, мять въ па-
сти.

Житїчнй — житейскій.

Жучнй — дающій слѣзнуть
своими болѣзненными
впечатлѣніями; опа-
сный, наводщій бо-
лѣзненный страхъ, уг-
рожающій чувстви-
тельными ударами.

Заѧкого удан'ѧ — на ка-
комъ основаніи.

Забаритис' — замедлить-
ся.

Забруднанй — запачкан-
ный, загрязненный.

Завѧжитис' — обремен-
ниться.

- Заволати** — овладѣть.
Задобрѣ — поготову, слова нѣтъ.
Задрутицѣ — мученикъ, страдалецъ.
Зазначка — знакъ, замѣтка, начертаніе.
Закацубти — одеревенѣть, оцѣпенѣть.
Закоудиліи — урюмый, несообщительный.
Закопошитисѣ — заройтисѣ.
Закуток — уголокъ.
Заласѣ — увлеченіе, безотчетное стремленіе.
Залицатисѣ — увлекатьсѣ лицемернѣемъ, засматриватьсѣ.
Занавітѣ — давно, безсомнѣнія, непріложно.
Занж — такъ какъ.
Зангъбати — пренебречь, бросить, презрѣть.
Занѣза — палка, которою съ боку придерживается шель вола (въ запряжкѣ).
Запершого часу — сначала существованія.
Запламити — покрыть пятнами.
Запротѣрити — замасити, замасити, забросити куда либо.
За такого Удан'а — на этомъ основаніи.
Затлумити — отуманить.
За того Удан'а — на томъ основаніи.
Затон — мѣсто, заливаемое водою или занимаемое водою.
Затрачувати — губить.
Затримити — задрожать.
Зауггѣ — исключая, кромѣ.
Заудакѣ — благодаря.
Заудатіи — закаленный, упорный, непоколебимый, стоящій на своемъ убѣжденіи, затвердѣвшій въ своихъ правилахъ.
Заудасній — собственный (Удасній).

- Захіст' — защита, при-
крытіє.
- Захоуати — спрятать,
скрыть.
- За цого Удач'а — на семъ
основаніи.
- Зачервонітис' — за крас-
нѣться.
- Зашкарупитис' — подер-
мутся, покрьтѣся
корою.
- Запшууати — подуть
пронзительнымъ, хо-
лоднымъ и сильнымъ
вѣтромъ, съ завыва-
ніємъ.
- Зблѣзнати — попрасть.
- Зблѣзнутій — поправный.
- Збурнатис' — соединить-
ся военною дружи-
ною.
- Звич'а — обычай.
- Звичаній — обыкновен-
ный, обыденный, опре-
дѣленный.
- Згадувати — вспоминать.
- Згарцуватис' — потѣ-
шить себя удальст-
вомъ, молодечест-
вомъ.
- Згодні — благопріят-
ный.
- Згожій — удобопотреб-
ный.
- Згола — совершенно, на-
чистую.
- Згуба — потеря.
- Здаѣца — кажется.
- Зд'атис' — положиться.
- Зкнѣчити — выпросить,
вымолить униженно.
- Змога — возможность.
- Знѣвага — обида, непри-
ятность.
- Зниш'а — изъ-подъ тиш-
ка, тайно.
- Зрада — измена.
- Зсунутис' згледѣ — сой-
ти съ ума.
- Зутарній — тароватый,
пожимающий дѣло, спо-
собный.
- Зузула — кукушка.
- Зчѣхом — съ излишест-
вомъ, съ избыткомъ.
- Їмжити — говоритъ о
мелкомъ дождѣ, когда
онъ падаетъ или ма-
тросить.

- Істоуна** — извѣстно, на-
вѣрно, несомнѣнно.
- Кабѣж** — грабежь, разо-
рениѣ.
- Кавэрэник** — коварный
человѣкъ, строящій
ковы.
- Казан** — котель.
- Казанѣ** — проповѣдь.
- Казан'** — розказъ, слово,
сочиненіе.
- Казати** — съ большимъ
трудоу вырабаты-
вать.
- Калічити** — увѣчить.
- Калужа** — лужа.
- Кара** — наказаніе, муче-
ніе, мѣсть.
- Кат** — палачъ.
- Кадани** — оковы, цѣпи.
- Кішити** — когда множе-
ство чего шевелиться.
- Кислиця** — дикая яблѣ-
ня.
- Квапитис'** — торопить-
ся, спѣшить.
- Кватирка** — форточка.
- Кяшнѣ** — кармакъ.
- Кіст'нак** — остоувъ, скв-
леть.
- Клѣндя** — священный
принадлежности, ат-
рибуты власти и зна-
ченія гетмана.
- Кодлю** — племя.
- Кодпут** — составъ.
- Крапка** — точка.
- Краница** — рубежь, гра-
ница, предѣлъ.
- Криуда** — вредъ, убы-
токъ, непріятность.
- Кублю** — инъздо.
- Куцуба** — кочерга.
- Кучма** — хлопоты, забо-
ты, (мохнатая, тя-
желая шапка).
- Латуй** — легкій, удоб-
ный.
- Лакати** — пугать, стра-
щать.
- Ларѣо** — бранное слово.
- Ладуге** — чуть, едва.
- Ліжко** — постель.
- Лист** — письмо, посла-
ніе.
- Лихофодити** — злодѣй-
ствовать.

- Лихослоуити** — злоречить.
- Мабут'** — быть может.
- Мажа** — большой походный воз.
- Малювати** — рисовать.
- Манок** — достояние, имущество.
- Марево** — призрак, мираж, обманчивое видение.
- Марнегий** — напраснопропадающий.
- Марніти** — покрываться тленьею, темнеть, блекнуть.
- Маслак** — оконечность кости или напухнувший мускул.
- Матёрний** — расторопный, живой, энергический, ловкий, оборотливый, увертливый.
- Мацапура** — незвольный, страный человек, франт (вообще насмешливое слово относительно человека.) чучело.
- Манути** — быстро скрыться, улизнуть.
- Мерчй** — стремительный, быстрый.
- Міркувати** — размышлять.
- Місц'манц'** — имлющий землю, помещик.
- Мурдувати** — тормозить, не давать опомниться, сильно вкружить голову или попятлять, тревожить безпокойством.
- Мусити** — долженствовать.
- Мивірний** — доверчивый, лежовёрный.
- Набгати** — напичкать, напихать, набить.
- На бізбаш** — без пастыря, пастуха.
- Надбанок** — все нажитое, приобрьтенное.
- Нажаклі** — губительный.
- Назвіско** — наименование.
- Наказ** — постановление, распоряжение.

- Намѣжній** — принадлежащій.
Намѣнути — упомянуть.
Надсточ — напрымъръ.
Наплинок — ильный напосъ.
Напоталу — на жертву, на съѣденіе.
Натав'читис' — натавцоваться.
Натачка — намекъ.
Натужне — насильно.
Наѡспак — на оборотъ, назадъ, наспину.
Наѡпик — напотивъ, наперекоръ.
Наѡпрук (*en face*.)
Наѡчунѣ — въ услышаніе.
Наѡчунку — тоже.
Навал'нѣшій — самый гласнѣйшій.
Навизначній, шій — самый замъчательный, лѣшій.
Нагірш — наиболѣе.
Надат'нѣшій — самый удобнѣйшій.
Напритрѣбній, шій — самый необходимый, — лѣшій.
- Насвѣншій** — самый образованнѣйшій.
Насвѣгласѣ — невѣжество, грубость, дикость.
Насвѣчтити — ставитъ въ ничтожное положеніе.
Насгѣч — ничтожность, малость, вздоръ, пустяки, ничего.
Насдѣмитка — недостатокъ.
Насдѣстакку — неудобополнѣткно.
Насдѣчмѣха — не попусту, не для вздора.
Насзавѣром — незадолго.
Насзѣрній — безкорыстный.
Насзѣборѣ — безпрепятственно, безнаказанно.
Насзѣжатп — заболѣть.
Насзѣжѣ — большое состояніе.
Насзѣмати радп — быть въ состояніи подавленномъ и безутѣшномъ.
Наскѣмній — никуда негодный, ни къ чему неспособный, неприемлемый.

- Немати коли — недосугъ,
 не имать времени.
 Немати угаду — неимать
 спокойствія, отдыха,
 утмишенія.
 Нєнѣчє — какъ будто.
 Нєнуж — нежели, чьмь.
 Нєобѣчнѣй — неосмотри-
 тельный, опрометчи-
 вый.
 Нєомѣлнѣй — нешибоч-
 ный, основательный,
 неложный.
 Нєпрѣпнѣй — безпрепят-
 ственный, непрерыв-
 ный.
 Нєпрѣтугнѣй — неудобо-
 приложимый.
 Нєпоруннѣй — неприкосно-
 венный.
 Нєпочутѣй — неслышать.
 Нєпочутѣй — неслышан-
 ный.
 Нєспогадати — невообра-
 зить.
 Нєсподѣвано — неожиданно,
 нечаянно.
 Нєстѣпнѣй — неспособный,
 неведущій, неталан-
 тливый.
 Нєугаразд — не въ попадѣ,
 ни къ селу, ни къ го-
 роду.
 Нєустомнѣ — безъ усталы.
 Нєучимж — потому-то-
 же, оттого-то-же.
 Нєучутѣй — с.м. (непочу-
 ти).
 Нѣби — будто.
 Нѣдѣ — нигдѣ.
 Нѣм-поки — прежде чьмь,
 до того времени.
 Нѣшкнутѣй — находить-
 ся въ молчаніи.
 Нуж — чьмь.
 Нужа — вошь.
 Обѣчє — но, однако.
 Обрѣ — горизонтъ.
 Обцѣм — емльсть, въ дво-
 емъ.
 Огиднѣй — противный,
 отерательный.
 Огулом — гурьбой.
 Одрѣ-дрѣго — одинъ дру-
 гою.
 Одрѣснѣй — одинаковый,
 равный.
 Одрѣмъ — отьмъ.
 Одрѣмка — тоже.

- Одпис** — письменный от-
 вѣтъ.
Озвѣритис' — сдѣлаться
 зѣремь.
Оздоби — украшенія.
Окоуита «горыка» — самая
 лучшая, чѣльная и
 старая водка — (она
 продавалась не оп-
 томь, а на око.)
Оми! — Увы.
Орта — стадо, толпа.
Орудувати — управлять,
 распорядиться.
Осяпа — мѣсто заселе-
 нія или основанія жи-
 лищъ.
Остербнути — ожить,
 окръпнуть.
Отара — большое собра-
 ние овецъ или вообще
 животныхъ.
Отрутити — отравить.
Отручувати — отрав-
 лять, оквернять.
Оушій — другой, отдѣль-
 ный, особенный.
Откнутис' — оцлкнуть.
Ошичка — ошибка.
Ошукнути — обмануть.
- Падлю** — брошенное тѣ-
 ло издохшаго или уби-
 таго животнаго.
Паланка — провинція, гу-
 бернія.
Патинки — длинные чул-
 ки.
Перебурхати — когда бу-
 ря перестанетъ сви-
 рѣствовать.
Перебутис' — обходиться,
 довольствоваться.
Переводна — испорченная
 помѣсю порода.
Передущій — предшеству-
 ющій.
Перѣкидки — отношенія.
Перѣклад — переводъ, пе-
 реложеніе.
Перѣплут — человекъ, ис-
 кусно запутывающій
 связи или вообще от-
 ношенія людей.
Перѣпутні — запутанно-
 сти.
Пестувати — воспитыв-
 вать.
Підікнути — быстро под-
 рвать.
Пил'нувати — старатель-

- но трудиться, заботливо наблюдать, усердствовать, присматривать.
- Писм'яниця — грамматика.
- Пнура, (Понура) — свинья.
- Плазувати — ползти, пресмыкаться.
- Плазувити — плоский, унижительный, пошлый.
- Плазка — доска для мытья бляля.
- Пляскатися — болтаться, брызгаться водою.
- Плугаї — оплеванный.
- Побрехан'ка — враки, болтовня, пустословіе.
- Поблиз' — вблизи.
- Повабитися' — покуситься.
- Поважитися' — посягнуть.
- Повіт — ульздь.
- Погодні — благоприятный.
- Погудка — изельстие, слухъ.
- Пожига — пожаръ.
- Позва, (Позивані) процессъ, призывъ въ судъ.
- Помандрувати — попутешествовать, отправиться въ путь.
- Поміс'ціні — мѣстный, областной.
- Понати — взять, стяжать, заслужить.
- Поп'атися' — потянуться, потащиться.
- Попихач — человекъ, котораго всюду толкаютъ, посылаютъ.
- Поруч — въ сосѣдствѣ, подъ рукою, очень близко, съ боку.
- Посаг — приданное, имущество невесты.
- Посатанити — быть подъ вліяніемъ сатаны, сдѣлаться сатаною.
- Послоуник — лексиконъ.
- Пособка, щя — особенность, отдельность.
- Посмерт' — моментъ послѣ смерти.
- Посп'олуд — нація.

- Посредки — между, въ
 серединѣ.
 Поспіўѣ — стихотворе-
 ніе, поэтическое про-
 изведеніе.
 Потѣмні — ірядущій.
 Пѣторжка, жок — насиль-
 ственное вторженіе.
 Потужній — приобрѣт. съ
 трудомъ, усиленъ.
 Потурати — способство-
 вать, потворство-
 вать.
 Похпна — вліяніе.
 Пошкити гати — пона-
 щитъ, прихранывае.
 Працѣвцъ — производи-
 тель, дѣлатель.
 Прек — передъ.
 Привіла — привиллеія.
 Приздѣчувати — приспо-
 соблять, примѣнять.
 Прилучити — присоеди-
 нить, приобщить.
 Примхи — капризы, свое-
 нравіе.
 Приміти — быть въ си-
 лахъ, въ состояніи
 (что дѣлать).
 Примітисъ — предста-
 виться, вообразиться.
 Прісвітка — объяснитель-
 ное предисловіе.
 Притажній — принадле-
 жащій,
 Притѣмом — тянуться,
 лезть изъ кожи, вы-
 тливаются вверхъ.
 Причлѣ — верхн. часть
 головы (подлобная ч.)
 темя.
 Прѣбі — ради Бога.
 Пробуртити — просвер-
 лить, пробуравить.
 Промѣрецъ — представи-
 тель, депутатъ.
 Промѣвати — представ-
 лять, рекомендовать.
 Прѣмнъ — лучъ.
 Проміжні — промежу-
 точный.
 Прѣсвітку чнъ мати — быть
 въ темномъ, тупомъ
 состояніи.
 Прѣстумки — переходъ
 тѣней.
 Прочпнок — пробужде-
 ніе.
 Прѣшухи — проски.

- Прудкіі — *быстротечный*.
 Пручати́с' — *рваться, метаться, стараясь освободиться*.
 Псуги́с' — *портиться*.
 Пхел'ні — *пустой, ничтожный*.
 Радут — *уютное, безопасное, отрадное, утешит. мѣсто*.
 Раітис' — *соединиться, согласиться на дружественныя и тѣсныя отношенія*.
 Рател'ній — *старательный, усердный, трудолюбивый*.
 Ратувати — *спасать, защищать*.
 Рачій — *лучше, вѣрнѣе, точнѣе*.
 Ра́ст — *почва, а также растеніе*.
 Рвіа — *ревность*.
 Рвініі — *ревнивый*.
 Ргготати — *хотать*.
 Регула — *устройство, правила*.
 Решт — *остатокъ*.
 Ристѣд — *Рождество*.
 Розбишака — *разбойникъ*.
 Розбурхотати́с' — *разбушеваться*.
 Розважати́ — *раздумывать, взвѣшивать про и контра*.
 Розвинутис' — *распуститься, раскрыться, развернуться*.
 Розгърдіаш — *разстройство, неурядица*.
 Розджебргитис' — *разгореться*.
 Розраініє — *раздѣленіе, разставаніе*.
 Розхви́литис' — *взволноваться*.
 Розшматкувати — *разорвать на части*.
 Рѣстан' — *распутіе*.
 Рѣстич — *отъ какой либо точки направленіе линій или путей въ разныя стороны*.
 Ростинатис' — *распространяться звуку*.
 Руданій — *красавый*.
 Ружна́ій — *румяный*.

- Рума — направленіє, до-
рога, путь.
- Рутні — цѣломудренный,
всечистый, непороч-
ный.
- Ручй — молучій, добле-
стный, опытный, муд-
рый, вѣщій, храбрый.
- Самопосѣбні — существу-
ющій самъ по себѣ.
- Самостѣні — самостоя-
тельный.
- Самѣтні — отдѣльный,
сторонній.
- Свѣтѣбливїи — священ-
ный.
- Сверѣити — зудѣть.
- Свѣчнїи — ученїе, про-
свѣщенїе.
- Свѣчити — просвѣщать,
учить, наставлять.
- Скѣлїтис' — показывать
блвыя кости, зубы.
- Скарѣнїи — неумолимый,
неотразимо наказыва-
ющій.
- Скарѣницѣ — сокровищ-
ница.
- Скаржитис' — глїтьсѣ,
- сердитьсѣ, быть въ
негодованїи.
- Скѣлїтис' — сцѣлїтьсѣ,
скрѣлїтьсѣ.
- Скѣлѣтити — складывать,
возлагать.
- Скѣлѣнцѣ' — состави-
тель.
- Скрїзнїи — вездѣсущїи.
- Скрута — тяжелое, бѣд-
ственное состоянїе.
- Скупчїтис' — соединитьсѣ,
сгруппироватьсѣ.
- Скуток — исполненїе, со-
вершенїе.
- Сїкатис' — привязыватьсѣ.
- Сїнкїт Церковнїи — собра-
нїе духовныхъ особъ,
духовенство.
- Сїножѣт' — покось.
- Сїтѣвнїи — плодоносный,
обильный жизненны-
ми потребностями.
- Сїромїтис' — краснѣть,
стыдиться.
- Снѣднїи — соблазняющїи-
сѣ, легко-податливый.
- Снѣбливїи — мягкій, вос-
прїимчивый.

- Спа́ден' — Западъ.
- Спа́рніи — возбужденный
возвышеннымъ чувст-
вомъ.
- Сплундрувати — очис-
тить, сравнить мѣст-
ность (въ смыслъ ра-
зоренія).
- Сплинитис' — когда го-
лось задерживается
мокрою, портить-
ся, прерывается, сип-
неть.
- Споу́повагу — исподо-
воль, постепенно.
- Споді́ванка — надежда,
предположеніе, ожи-
даніе.
- Сподобатис' — понравит-
ся, приглядѣться.
- Спозада́вна — очень да-
вно.
- Спо́ки-час-прац — совре-
мени начала дѣла.
- Сподлохати — вѣзвзано
перепузати, перетре-
вожити.
- Спомдгач — помощникъ.
- Спорі́чки — красная смо-
родина.
- Спо́ти — съ того време-
ни.
- Ста́г — военное знамя.
- Ста́мок — понятіе,
смысль.
- Ста́йи — стройныи.
- Ста́та — состояніе.
- Ста́ток — положеніе, уч-
режденіе, постано-
вленіе.
- Сташкò — Станиславъ.
- Стѣжити — преслѣдо-
вать, слѣдить.
- Стис — сжиманіе, сдав-
ливаніе.
- Сто-сот-крот (10,000.)
- Стрибнути, бати — под-
пршивати.
- Студя́ — Сѣверъ.
- Стума — мракъ, темно-
та.
- Стуснутис' — смыбиль-
ся, сдвинуться, уда-
рится другъ о друга.
- Суд'ні статки — Законо-
положеніе.
- Судòпис' — записъ или
написанное дѣло, про-
изведенное суднымъ по-
рядкомъ.

- Сумувати — грустити ,
 печалитися.
 Суражні — смьяанний ,
 нечистий.
 Схаминутис' — прийти
 въ себя.
 Східен' — Востокъ.
 Схожй — похожий.
 Счял'нш — тьсьнє, плот-
 ньє.
 Талєж — но, однако.
 Тамити — понимать.
 Теплин' Кра — южная ,
 теплая сторона.
 Тєпречнй — настоящий ,
 теперешнй.
 Терлиця — терка.
 Тлужка — мерещеніє, ату-
 маненіє взора или по-
 лятія.
 Товар — вообще розатый
 скотъ.
 Тогд'ні — принадлежа-
 щій тому прошедшему
 времени, о которомъ
 говорить.
 Торгч — то-есть.
 Тѣтє — а именно.
 Трапа — случай, проис-
 шествіє.
 Трипати — ждать, подо-
 ждать.
 Тримати — держать.
 Тричи — три раза.
 Тручати — толкать, пи-
 хать.
 Туга — тоска , сильное
 горе.
 Туга чпо родини — тоска
 по родинѣ.
 Тулатис' — слоняться.
 Турбувати — тревожить,
 беспокоить.
 Угаду мати — имѣть
 успокоеніє.
 Удала — разстояніє, от-
 даленіє.
 Уданє — стеченіє обсто-
 ятельствъ , стать ,
 поводъ, причина.
 Удоган' — горькій упрекъ.
 Удурницю — въ просакъ.
 Ужйнок — прибыль жат-
 вы, получаемой сверхъ
 посьва.
 Уживати — довольство-
 ваться.

Улучити — попасть, на-
мьтнуть.

Улучній — прилогатель.

Унагірш — въ доверше-
ніе.

Унерушити — оставлять,
удержать, не шеве-
лить.

Унерушитис' — остатъ-
ся.

Упануѳатис' — приоб-
рѣть господство.

Упин — по теченію во-
ды.

Упродѳуж — въ продол-
женіе.

Уражати — разить, по-
ражать.

Урода — красота, дород-
ность, достоинство.

Утати — усвоить, до-
стать, получить,
взять какой призъ,
выучить, выиграть
какое дѣло.

Утомитис' — устать, из-
мучиться.

Утручарні — стискива-
ющійся, сторающій-
ся.

Усідма — Исторія.

Ухлнтис' — отклонить-
ся.

Ухмілка — улыбка.

Учѳупати — постичь,
уразумѣть, разоб-
раться.

Учинитис' — совершить-
ся.

Ушнѳуѳати — устроить,
привести въ порядок
разбросанныя части.

Ушпрѣ — разширеніе.

Ушѳори ѳтати — обма-
нуть, поддѣть, опу-
тать, одурачить.

Ушукати — наикти, от-
крыть.

Ушвѳрсал — манифестъ.

Ушпс — списокъ, перечень.

Хѳити — порицать, пре-
небрегать.

Хѳампа — опасное, печаль-
ное, безтолковое вре-
мя или обстоятель-
ства.

Хѳрхлгнѳи — плутоватый,
хитрый, ловко-уверт-
ливый.

- Химородн — искусные обманы.
- Хибнїй — злокачественный, злокозненный.
- Хябчя — пороки, недостатки.
- Хя мєра — вымысль, вздоръ, мечта.
- Хлѡпскїй — мужичїй, низкїй.
- Хорѡба — бользнь.
- Хронѡпис' — льтопись.
- Худко — скоро, немедленно.
- Цвѡхоуатїй — набитый гвоздями.
- Цїтє — молчите.
- Цѡгод'нї — современный, теперешнїй.
- Цубко — крѣпко, прочно схватить или взять, съ окостененїемъ.
- Цурѡтис' — отказываться, отталкиваться, (отъ чего.)
- Чвѡнитис' — хвастаться.
- Чымпатї — тяжело ходить, тащить ноги, какъ-бы по гряди.
- Черехи — черешки.
- Чєт' — частица, доля, часть.
- Чїдоуго — достаточно долго.
- Чимѡло — достаточно.
- Чим-дуж — чѣмъ больше, сильнѣе.
- Чѡвєн — лодка.
- Чупурнїй — чистоплотный, опрятный.
- Чухатис' — чесаться.
- Чухирчити — подкрадываться подъѣзжать на турусахъ (насмѣшливое слово).
- Шѡти — латы, броня и одежда, золотомъ обшитая, золотыя ризы.
- Шатнѡтис' — посылшно податься (къ чему.)
- Шкапоутїй — истасканный, измученный, заманный.
- Шкѡда — вредъ, убытокъ.

Шкодà—жаль, досадно,
дурно.

Шкул'ний—чувствитель-
ный.

Шлѹба Узати — обвѣн-
чаться.

Шматок — кусокъ, обры-
вокъ, отрывокъ.

Шпарко—живо, быстро.

Шпѣний — сильный прок-
зительный (о вѣтрѣ.)

Шѣ-бич — левая сто-
рона.

Шѣбич'ні — левосторон-
ный.

Щпрій — искренний, на-
стоящій, вѣрный.

К І Н Е Ц ъ .